

2'95

INTELLECTUS

REVISTA
INVENTATORILOR
SI CREEATORILOR

INTELLECTUS

Revista inventatorilor
și cercetătorilor

2

NASCUNTUR AB HUMANO INGENIO OMNIA
ARTIS INVENTORUMQUE OPERA
QUAE OPERA DIGNAM HOMINIBUS VITAM
SAEPIUNT
REIPUBLICAE STUDIO PERPICIENDUM EST
ARTES INVENTAQUE TUTARI

DIN GENIUL UMAN SE NASC TOATE
OPERELE DE ARTĂ ȘI INVENTIILE
ELE GARANTEAZĂ OAMENILOR O VIAȚĂ
DEMNĂ
ESTE DE DATORIA STATULUI SĂ ASIGURE
PROTECȚIA ARTELOR ȘI A INVENTIILOR

Inscripție de pe cupola sediuluiOMPI,
Geneva.

Chișinău 1995

CUPRINS

OPȚIUNI STRATEGICE

V.BOBUTAC Privatizarea este doar o etapă de trecere la concurența reală	5
--	---

ASPECTE ACTUALE ALE PROPRIETĂȚII INDUSTRIALE

Spre aprobarea forului legislativ	11
V.SOSNOVSCHI Procesul inovațional în Republica Moldova (starea și căile dezvoltării)	14
V.DMITRIENCO Înregistrarea internațională a mărcilor	17
B.РУДЕНКО Sapienti sat - мудрому достаточно	22
R.BOBOC Inovația și sistemul antreprenorial	26
Acordul General pentru Tarife Vamale și Comerț (GATT) Runda Uruguay	
Problemele drepturilor de proprietate intelectuală	29
A.MOISEI GATT în postură renovată	37
V.CRECETOV Revendicarea ca document principal al unei cereri de brevet	39

SONDAJ "INTELLECTUS"

Cum înțelegeți protecția proprietății intelectuale?	46
Răspunde I. Moldovanu	

INVENTII ȘI INVENTATORI

I.TIGHINEANU Invizibile emițătoare de lumină	49
Fără surle și tobe...	51

ATITUDINI, PROBLEME, SUGESTII

I.UNTILĂ Motivație fără protecție?	52
P.COCÂRTĂ Biodiversitatea, o noțiune regretabil compromisă	54
S.CHIRCĂ Inovația și reformele economice	58

VALENTE FEMININE

Pe cât de îndrăzneț, pe atât de real Eugenia Samotâia, oncolog și umanist	60
	62

COMUNICĂRI	
T.BODIUL	64
Privilegiul - precursor al brevetului	
SUBIECT ÎN DEZBATERE	
Lipsă la apel?	67
SOLICITANȚII NI SE ADRESEAZĂ	
Întrebări și răspunsuri	69
EVOCĂRI	
D.BATÎR	71
Model de noblețe	
COOPERARE INTERNATIONALĂ	
Vizită în premieră	74
G.GLAZACEV	
În permanentă interacțiune	75
Aliniere la standardele internaționale	77
În stadiu de pregătire: Conferința diplomatică pentru încheierea tratatului cu privire la dreptul de brevet	78
PSEUDOANTICIPAȚII	
A.GROMOV	79
Ceasornicarul în cronicile timpului	
MOZAIC INOVAȚIONAL	
Atenție la denumiri!	87
CRONICĂ	
Prin efort reunit	89
AGEPI News	91
ECOURI	
Primele impresii ale cititorilor	92
MIC DICTIONAR EXPLICATIV DE PROPRIETATE INDUSTRIALĂ	93
ANUNȚURI, RECLAMĂ	97
BURSA INVENTIILOR	102

Opțiuni strategice

Interviu cu dl Valeriu BOBUTAC,
Ministrul Economiei
al Republicii Moldova

PRIVATIZAREA ESTE DOAR O ETAPĂ DE TRECERE LA CONCURENȚA REALĂ

- *Dacă Botticelli, Dostoievski și alte personalități ilustre au remarcat că frumosul va salva omenirea, puteți afirma că inovațiile, noile tehnologii etc. pot salva economia, spre binele întregii societăți?*

... și inovațiile, și noile tehnologii, desigur, dar marea problemă pe care o resimțim în economia noastră națională nu este lipsa de bani sau lipsa de mărfuri, deși există un asemenea deficit, mai ales de pe urma unor cataclisme de ordin politic, economic și social, pe primul plan aş pune, însă, mentalitatea. Dacă reușim să ne perfecționăm mentalitatea, să dezvoltăm mai accelerat, atunci vom reuși, de asemenea, cu inovațiile, și cu noile tehnologii. Dacă vorbim de cadrul strict economic, evident că fără restructurări în economie, retehnologizări, departe nu ajungem: la ora actuală, potențialul industrial al republicii se folosește la nivelul de 32 - 35 la sută. Încă un mic declin și putem păsi într-un sistem absolut falimentar. Guvernul împreună cu Ministerul Economiei au întreprins o serie de măsuri

întru ameliorarea situației. E clar că la baza acestor porniri, la prima etapă, trebuie folosite la maximum investițiile umane și în măsura posibilităților cele materiale: noile tehnologii și mai ales - inovațiile. Cunoștințele umane pe care le avem sunt destul de dezvoltate și ele trebuie folosite rațional. E o problemă prioritară care a existat și în perioada socialismului. Pe atunci însă ideile geniale erau neglijate de structurile respective și acoperite cu praf zeci de ani.

Iată din ce considerente are o atât de mare importanță ceea ce a început și desfășoară cu mult succes Agenția de Stat pentru Protecția Proprietății Industriale, mai ales în ultimul an.

- *Apropo de mentalitate. Aceasta, desigur, este influențată de economie, care determină nivelul de trai, or, inventatorii sunt catalizatori ai economiei. Pe ce fel de sprijin pot conta? Cred că este necesară o protecție sigură de stat și în primul rând materială.*

- Eu cred că inventatorii au nevoie de protecție morală, legislativă, juridică și, evident, protecție materială. O personalitate de valoare trebuie

OPTIUNI STRATEGICE

să-și ia cota sa, să fie apreciată și remunerată la justă valoare.

Dacă vorbim despre mentalitate, mai accentuez o dată: nu este vorba atât de aspectul material, cât de cel moral. Trebuie să fim mai atenți față de acești oameni și organelor mass-media le revine misiunea de a le populariza munca. Se impune organizarea unui sistem de pregătire prin concurs a cadrelor care să propulseze talentul acestor oameni dotați. Noi, practic, nu folosim potențialul lor intelectual. Ar fi bine chiar de a face business peste hotarele republicii, de ce nu? Dar aceasta-i problema amintitei Agenții.

- *O asociație care să întrunească întregul potențial intelectual ar putea fi un început bun în această direcție, sugerată de D-voastră?*

- Cred că da. Ar avea chiar drept de un statut aparte, special, confirmat de Guvern. Și dacă mi se va cere concursul, o să mi-l dau cu placere.

- *Insist asupra gândului referitor la protecția inventatorilor...*

- Da, trebuie protejați și la nivel statal, și nestatal. Sunt necesare structuri care să poată aprecia valoarea inovațiilor și în cadrul lor să activeze specialiști dotați, să nu apară probleme de mercantilism, să nu se întâmpile ca pentru aprecierea unor idei și proponeri de valoare să fie numite persoane sub nivelul adecvat. Poate fi constituită o comisie specială din reprezentanți ai instituțiilor de resort, din cei mai competenți în materie ingineri, cercetători etc. Inventatorii, fiind foarte ingenioși din punct de vedere profesional, sunt de obicei mai modești în viața cotidiană, nu prea reușesc să treacă de ușile închise ale birocașilor, să facă declarații în presă.

- *Deci, să înțeleg că susțineți întru totul părerea că inventatorii trebuie protejați din toate punctele de vedere. Cum o poate face Ministerul Economiei?*

- Ministerului Economiei îi revine un rol aparte, de aceea în cadrul lui a și fost creată și cimentată o nouă structură - Agenția de Stat pentru Protecția Proprietății Industriale - și sper că orice doleanță a conducerii agenției va fi acceptată la minister, vor fi aprobate și direcțiile noi de activitate, care presupun o extindere atât pe plan național, cât și în domenul cooperării internaționale.

Dar cred că pot da sprijin material inovatorilor și alte ministere și departamente.

- *Și încă o întrebare legată de protecție,*

dar a consumatorilor interni. Întreprinderile noastre, care produc mașini de spălat, frigidere, televizoare etc., asigură garanția produselor, inclusiv pentru consumatorii externi. De ce mecanismul nu funcționează și în sens invers? Acest lucru, fiind prevăzut în acordurile bilaterale economice dintre state, se onorează numai de o singură parte. Am și exemple concrete.

E o problemă destul de serioasă. Ea vizează sănătatea și chiar viața multor consumatori, mai ales când este vorba de produsele alimentare. În special acum, când pe piață se simte o luptă foarte aprigă pentru a vinde marfa. Când cererile sunt diminuate, înseamnă că puterea de cumpărare e mult mai redusă decât necesitățile fizice. Dacă ne referim la coșul minim de consum, posibilitățile a mai mult de un milion de cetățeni ai republicii noastre nu încorespond. Aceasta trebuie să ne pună pe gânduri în modul cel mai serios: pentru cine producem, cerințele cui le satisfacem?

D-voastră ați spus că pe piață internă sunt mai puține probleme, eu n-aș zice. Mecanismul, care există 4-5 ani în urmă, practic a fost distrus, iar odată cu aceasta a dispărut și responsabilitatea pentru protecția consumatorilor. Consiliii, asociații, reuniuni ale consumatorilor, pentru că ele se formează pe baze obștești, în fond, astăzi nu avem.

Prinț-o decizie a Guvernului a fost formată o comisie specială pe care am onoarea să o conduc, alcătuită din reprezentanți ai diferitelor minister și o dată în lună sau în două luni, în cadrul acesteia, se discută problemele cele mai stringente. Dar mecanismele de realizare a actelor normative, inclusiv Legea privind protecția intereselor consumatorilor, din păcate, cu toate că există, nu se îndeplinește la nivelul cuvenit. În ceea ce privește acordurile interstatale - căci acestea se încheie la macronivel - se are în vedere cantitatea, prețul, iar calitatea se apreciază în contractele directe dintre firme.

Și aveți dreptate că cel care procură marfa, procură și dreptul la garanție. Deci, mai este de lucrat în ceea ce privește mecanismul de asigurare a protecției. Nu este de ajuns să existe o lege. Legea trebuie exercitată practic și cu responsabilitate.

- *Vă dau un exemplu concret. Am cumpărat un frigid "Donbas". Fiind în termenul garanției, s-a defectat. Acum nimici nu-mi asigură reparația gratis,*

OPTIUNI STRATEGICE

firma aflându-se peste hotarele republicii. M-am făcut eu vinovată că mi-a plăcut și am cumpărat acest frigider cu tot cu garanție?

- Firește că nu sunteți de vină. Trebuie să vă adresați reclamația magazinului sau firmei unde l-ați procurat. Conform legii în vigoare, ei trebuie să-și asume responsabilitatea să vă recupereze costul sau să vă repare marfa.

- *Da, pot să mi-l primească, dar la un schimb neechitabil, pentru o sumă mizerabilă de recuperare, pentru că la momentul cumpărării au fost alte prețuri.*

- Dar dacă ne amintim de fondurile circulante, care au fost pierdute de toată țara, de depunerile la casele de economii, mai ales ale pensionarilor, care s-au transformat în copeici, apoi în bănuți... Toți într-o oarecare măsură suntem în pierdere la etapa actuală. Să sperăm că pe viitor vom trăi mai bine și aceste pierderi le vom recupera.

- *Am abordat problema în speranța ca pe viitor să fie evitată asemenea cazuri. Garanția să fie garanție, iar cei care o propun să fie buni și onorezi. Pot să amintesc și de alte momente negative. Firma "Procent" a făcut un gest reprobabil față de un număr foarte mare de cetăteni, în special pensionari, având tot concursul organelor de stat: Banca Națională, Ministerul de Finanțe, Ministerul de Justiție și altele, care i-au dat "drum verde", au legiferat acest experiment periculos și acum toți s-au dat la o parte, oferind posibilitate unor oameni certați cu conștiința să-și încâlzească mâinile de pe urma încasărilor de bani de la populație, acestea fiind niște stricte economii în speranța unui câștig, dar cetățenii alegându-se cu prejudicii morale și materiale. De ce instanțele care au legalizat această "joacă" nu sunt trase astăzi la răspundere penală, alături de inițiatori?*

- Sunt de acord ca nu numai cetățenii să fie mai precauți, dar și în instituțiile de stat să activeze persoane oneste și responsabile.

- *Să trecem la un alt aspect. Mulți din experții străini, care în interes de cauză studiază experiența Moldovei, a altor state CSI, încearcă să demonstreze că doar cu trecerea la privatizarea totală se vor relansa economiile naționale. Susțineți acest punct de vedere?*

- Am spus-o chiar din capul locului: priva-

zarea este un instrument al reformei economice. Însă, ea nu poate fi panaceul economiei de tranziție: s-a bătut cu ciocanul și s-a făcut. Mai grea este perioada postprivatizațională. Adică, după privatizare, statul trebuie să țină sub supraveghere întreprinderile care s-au vândut la licitație, să facă tot posibilul ca acestea să-și desfășoare activitatea cu succes. În prezent marea majoritate a celor privatizate activează sub nivelul cerințelor. Pe de altă parte, nu sunt convins, și nu cred că cineva m-ar convinge vreodată, că privatizarea totală este ieșirea din impas. Punctul de reper nu este privatizarea ca atare, ci concurența. Dacă trecem de la un monopol la altul, mare treabă nu facem. Pentru D-voastră, în calitate de consumator, vă este indiferent ce scrie pe frontispiciul magazinului sau întreprinderii: de stat, privat sau cooperativist, principalul să fie marfă ieftină și de bună calitate.

Sistemul de concurență poate asigura protecția consumatorilor.

Să nu uităm, un produs de înaltă calitate costă mai ieftin decât câteva produse de calitate proastă. Am în vedere termenul cât se folosește acest produs, nu mă refer la produsele alimentare, deși calitatea acestora importă mult. Dacă colhozul cutare funcționează bine, oamenii sunt mulțumiți, au venituri bune, se rezolvă problemele sociale ale satului - să fie sănătoși și să activeze în colhoz, forma de muncă nu importă. Dar vreau să remarc că aici oamenii trebuie să aibă cota lor parte, pentru ca atunci când doresc să iasă din colectiv pentru a lucra individual, a se alătura unui grup separat, unei asociații, companii etc., să poată face fără bătaie de cap. Tot așa și cei ce dețin acțiuni ale întreprinderilor industriale. Deci, ca să rezum, la capitolul privatizare: ideea de a privatiza 70% poate că este bună, dar nu întotdeauna a fost argumentată din punct de vedere economic. De ce 70% și nu 60%, de ce 70% și nu 100%?

Repet: am fost și sunt nu pentru privatizare formală, să-i zicem deșartă, ci pentru concurență reală. Nu numai concurența diferitelor produse, dar și concurența diverselor forme de organizare: statale și nestatale, mixte, naționale și străine etc., etc.

- *În ciuda prevestirilor unor extrasenzoriale, cum ar fi Pavel Globa și alții, situația oamenilor de rând nu se îmbunătățește, ci pe alocuri se agravează, încep să fie consumate rezervele. Evident, pronostici-*

OPTIUNI STRATEGICE

cul pentru viitorul apropiat cel mai exact ar urma să-l formuleze Ministerul Economiei. Ce aveți de spus la acest capitol?

- Cred că acest Globa s-a inspirat din Memorandumurile Băncii Mondiale sau ale Fondului Monetar Internațional, care și anunță mereu satisfacția în legătură cu evoluțiile de la noi. Da, la macronivel poate fi îndreptățită lauda, în ceea ce privește reformarea financiar - bugetară putem vorbi de unele realizări, de asemenea și în ceea ce privește accelerarea reformelor în genere. Dar la micronivel avem ce avem: problemele care ne preocupa de 3 ani, mai ales ultimii, după tragedia economiei naționale din anul trecut. În ceea ce privește pronosticul pentru anul acesta, aș fi fericit dacă vom stopa declinul. Noi pronosticăm stoparea declinului la finele lui august - septembrie și începând cu trimestrul patru o creștere lentă care va continua. În anul viitor, deci, aștepțăm o creștere în sectorul de producție, mai ales în cel agroindustrial. Se fac eforturi colosale pentru a menține în viață întreprinderile industriale care mai dau producție, deși este foarte greu a le întreține. Adesea aceste încercări se fac cu metode folosite 4 - 5 ani în urmă. Trebuie găsite alte posibilități pentru a susține acele unități, persoane care vin cu un business - plan creator, realist, care ne pot convinge că în curând vor începe să producă cu succes ceea ce este solicitat pe piață.

- *Ați afirmat în câteva rânduri că anul 1995 este de cotitură pentru economia națională și vom reuși ca acel proverbial car să se miște din loc. Cu ce argumente veniți?*

- Depunem eforturi neîntrerupte, căutăm surse suplimentare pentru a porni carul. Însă mai înainte, căci acesta vine din deal spre noi, trebuie să-l oprim ca să nu cădem sub roți. Abia pe urmă vom încerca să-l pornim. Ca să atingem nivelul pe care l-am avut în 1991, avem nevoie de cel puțin trei ani, dacă nu vom avea, bineînțeles, zguduituri politice. În această meserie am reușit mult pe parcursul ultimilor patru ani, am dat doavă că posedăm chiar un fel de ambiție de a distrugă.

- *O întrebare care n-o vreau și fi considerată provocatoare, doar autocritică: în ce măsură activitatea resortului depinde de capacitatea conducătorului, de anturajul și echipa sa de lucru? Cum vă apreciați activitatea personală?*

- Desigur, activitatea unui minister depinde

de capacitatea conducătorului, de intuiția lui, venită poate mai mult de la Dumnezeu, poate de la mama, pentru a-și alege adeptii, colegii de lucru. Dacă reușește să facă - atunci merge, dacă nu ... Pentru că, de unul singur nu poate face tot lucrul a două - trei sute de oameni, și din punct de vedere al cunoștințelor, și din punct de vedere al posibilităților fizice etc.

- *Apropo, Ministerul Economiei are trei sute de salariați?*

- Nu, Ministerul Economiei constituie o comasare din câteva ministere, în schema de personal avem cifra de peste două sute, adică ar trebui să fie, dar în realitate suntem mult mai puțini. Consider de datoria mea să previn: în minister câștiguri suplimentare nu sunt și nu pot exista.

- *Și totuși cum vă apreciați activitatea?*

- Succesele sau insuccesele noastre se vor vedea peste mai mulți ani, ele reies din programele care s-au elaborat, din pronosticurile care s-au făcut. Succesele la zi sunt ale producătorilor.

În această ordine de idei trebuie să observ că supraapreciem rolul Guvernului. Într-o țară care tinde spre economia de piață, guvernul nu-și poate asuma responsabilitatea pentru bunăstarea tuturor, ci doar să-și ia anumite obligațiuni față de problemele sociale: handicapăți, bolnavi, bătrâni singuratici - cei ce nu sunt în stare să muncească. În ceea ce-i privește pe ceilalți, Guvernul nu poate să-și asume responsabilitatea pentru atitudinea lor față de lucru, nici chiar să-i impună să muncească cu forță. Guvernul, prin intermediul Parlamentului, trebuie să adopte legi favorabile pentru fiecare categorie de cetățeni, ca aceștia să aibă posibilitate prin muncă conștiincioasă să se întrețină pe sine și să mențină statul. Adică am trecut de perioada când omul venea la stat și spunea: dă. Acum statul spune: eu v-am dat legi, fiți buni și ne dați bani. Vedeți cum s-au schimbat locurile?

- *În țările civilizate legile funcționează în pas cu timpul, asigurându-se protecția vieții și a muncii, pe când la noi...*

- Da, aveți dreptate. La noi a fost doar o lege - legea partidului și era foarte dur scrisă. În Occident o lege se examinează 2 - 3 ani. Noi anul trecut am adoptat la vreo două sute de legi, chiar nici parlamentarii nu le cunosc pe toate cele care le-au adoptat. Eu însuși nu le cunosc amănunțit pe cele 76 care au trecut prin Ministerul Economiei. E imposibil. Cei de peste

OPTIUNI STRATEGICE

hotare au avut o altă dezvoltare, eșalonată. Sute de ani această deprivare de a respecta legea, a înmulțit averea personală și a statului a fost transmisă din generație în generație prin educația în familie. De exemplu, nu poți parca mașina în anumite locuri, căci vine politistul și te pune să achiți o amendă atât de mare, că trebuie să te lipsești de "car cu boi cu tot".

- *Sunteți una din cele mai rezistente "cetăți" din perioada "căderilor guvernamentale". Apreciați acest lucru ca pe un merit sau ca pe un noroc al soartei? V-ați născut în cămașă?*

- Noi toți suntem un produs al vremii. Nu pot spune că am fost o "cetate" chiar atât de rezistentă. Am mai fost și eu "găurit" vreo doi ani în urmă, am demisionat, pe urmă am revenit, ce-i drept cu totul în alt guvern, în alt sistem și n-aș spune că am revenit pentru că am calități deosebite. Poate că cineva a refuzat, poate că eu am exagerat aptitudinile pe care le am, dar poate că și optimismul care mă însoțește permanent mă ajută să fac ceea ce ne dorim, venind cu un program încheiat în fața Parlamentului și a opiniei publice.

- *Optimismul este ceea ce vă caracterizează. Alte calități?*

- Experiența poate, profesionalismul, dar aş prefera să vorbească alții despre ceea ce mă caracterizează. Dintr-o parte se vede mai bine. De fapt, despre un om de stat, un ministru, se vorbește doar atunci când acesta demisionează sau când moare, adică rămâne să așteptați...

- *Dar se mai vorbește și la jubilee. Ați rotunjit frumoasa vîrstă de 50 ani.*

- La jubilee se vorbește în termeni elogioși. Oamenii caută să-ți producă doar bucurie, mă rog, mai exagerează.

- *Ați răsfoit, cred, primul număr al revistei noastre. Cărora teme ați da prioritate, în calitate de cititor ce v-ar interesa mai mult?*

- În paginile acestei reviste aş dori cel mai mult să am un dialog prin corespondență cu inventatorul și, de ce nu, un dialog între acesta și producător, între businessman și inventator. Mă interesa, de asemenea, analiza eficiențelor economice, a implementării inovațiilor, făcându-se o sinteză și o comparație cu practica structurilor de stat. Toate acestea ar interesa tinerii businessmani, ar servi cauzei reformelor noastre, care întâmpină atâtea piedici și greutăți.

Ar fi bine să figureze mai puțini demnitari

de stat în paginile acestei promițătoare reviste, să fie mai des prezentat inventatorul: cu problemele lui, cu pretențiile lui și nu rafalele de vânt ale unor miniștri, șefi de departamente etc., care cu cravata și costumul înfrumusețează revista, dar, în realitate, o sărăcesc.

- *Oricum trebuie să facem o prezentare a patronilor...*

- E bine, dar un sandviș ar fi mai bun, adică un amestec: și patroni, și alții...

- *Anume așa căutăm să structurăm primele numere.*

- Eu am în vedere mai mult viitorul. Dumnezeu să-i păzească pe cei care au apărut în primul număr...

- ... și în al doilea.

- ... și în al doilea. Sper că pe viitor vom fi și noi mai inventivi, mai ingenioși. Celor de la redacție vă doresc succese mari, pentru că faceti un lucru frumos și de folos.

- *Vă mulțumesc, dar mai am o întrebare - să-i zicem de relaxare: ce rol îi revine ministrului V. Bobuțac în familie, tot de conducător sau mai modest? Si despre surcele... Cât de departe sau aproape sunt de trunchi?*

- În familie, v-o spun cu toată sinceritatea, sunt un prost conducător. Chiar și surcelele, deși tind spre trunchi, mentalicește se despart și este bine, căci ele doresc să meargă mai departe. Deseori mă critică, mă numesc conservator. De fapt, problema copiilor și părintilor întotdeauna a existat și va continua să existe. Părinții au teamă ca urmașii să nu aibă ieșiri din comun, dar copiii, de regulă, sunt mai buni, mai deștepti, mai dotați și în aceasta constă progresul societății. În familia noastră suntem patru oameni: am două fete cu care mă mândresc. Cea mare, Marina, activează în calitate de manager într-o companie umanitară americană, aici, la noi. Mă mândresc cu ea cel puțin pentru faptul că acoperă cheltuielile în familie cu mult mai bine decât o face părintele. Să deschid paranteza: de câteva ori în comparație cu mine.

- *Si ce studii are?*

- Academia de Studii Economice, limbi străine, electronica. A câștigat un tender internațional, organizat de SUA. Cea mai mică, Valeria, recent a susținut examenele la un liceu de limbi străine. Am emoții ca fiecare părinte: cum susține, cum învăță, ce preocupări are. Valeria este eminentă, este una din cele mai bune eleve în liceu. Aceasta este mândria mea,

OPTIUNI STRATEGICE

de fapt, ca a oricărui părinte.

- *Și despre soție. Spuneați de rolul modest pe care îl aveți. Probabil sunteți în ceartă cu timpul, nu dispuneți în dorită măsură de acesta pentru ca să vă asumați și o bună parte din ocupăriile în familie, de exemplu, să faceți piața...*

- Da... Dar după zodiac eu sunt pește, dânsa capricorn, de aceea trebuie să fiu mai supus. Pur și simplu soția își face datoria în familie mai bine ca mine.

- *De ce specialitate este Doamna?*

- De aceeași ca și mine. Din păcate, există un singur post de ministru al economiei. Dânsa este ministru al economiei acasă.

- *Să vorbim și de pasiuni.*

- Pasiunea mea, unică ce mi-a mai rămas, este lucrul în grădină. Cândva, în tinerețe, îmi plăcea să vânătoarea, pescuitul. Dacă mă întrebăți când reușesc, vă spun: de la 4 până la 7

dimineață. Când se luminează eu sunt de acum în grădină: la prăsit, la udat, la cules. E o pasiune care mă ajută în echilibrul psihologic și fizic.

- *Și ce creșteți?*

- Mai bine întrebați ce nu cresc... cresc de toate.

- *Inclusiv flori?*

- Flori în primul rând, peste 90 de specii. Și ca să generalizez voi spune că omul se plătisește ocupându-se cu una și aceeași activitate fizică sau intelectuală, desigur că are nevoie să-și mai varieze îndeletnicirile: de exemplu, un muncitor să citească o carte, să descifreze un rebus și altele, pe când unui intelectual nu-i strică să se antreneze în unele exerciții fizice și mai ales de dublu folos.

- *Vă mulțumesc pentru acest amplu interviu de suflet și, cu toată recunoștința, din partea revistei "Intellectus", semnează*

Raia ROHAC

SPRE APROBAREA FORULUI LEGISLATIV

Pe data de 5 mai a.c. Parlamentul Republicii Moldova a aprobat în primă lectură Legea privind brevetele de invenție. Reproducem raportul prezentat de dl Eugen Stașcov, Directorul General al AGEPI.

Îmi revine o misiune de mare responsabilitate: să propun spre examinare, să apăr tezele și în final să obțin aprobarea unui act legislativ, așteptat atât de oamenii de creație din Republica Moldova, de comunitatea mondială, cât și de inventatorii care prin harul lor au creat în decursul istoriei umane și vor crea în viitor simple sau geniale invenții, schimbându-ne radical viața și propulsând progresul social.

Opinia publică mondială și-a format atitudinea față de invenții, afirmând că din geniul uman nasc toate operele de artă și invențiile, ele sunt pentru oameni garanția demnitatei vieții și este de datoria statului să asigure protecția artelor și a invențiilor.

Nu numai tranziția de la o economie la alta, ci însăși dezvoltarea economică și uneori chiar și politica statului depind de progresul tehnico-științific, care este bazat pe invenții, acestea la rândul lor născând noi tehnici, tehnologii, produse competitive. Iată de ce inventatorul necesită susținere, protecție, stimulare și un respect deosebit din partea societății.

Republica Moldova, stat suveran și independent, membru al comunității mondiale, nu numai că este obligat să posede legislație specială, dar are tot interesul să susțină multitudinea inventatorilor, ei constituind mândria noastră națională, și aducându-și contribuția la opera generalumană.

Toate actele internaționale de domeniu

și legile naționale au ca principiu de bază protecția invenției și a inventatorului.

Ca invenție brevetabilă este definită acea invenție care este nouă, reiese dintr-o activitate inventivă și este susceptibilă de aplicare industrială. De aici și necesitatea de a proteja invenția, care nu numai că întâlnește în calea ei spre consumator obstacole de ordin material, moral, psihologic, dar și cere un suport financiar, care frecvent îi determină soarta.

Umanitatea mai definește o necesitate a protecției: o invenție constituie și o nouă sursă de informație, care generează o nouă avalanșă de idei, ceea ce este absolut necesar pentru dezvoltarea societății umane, totodată inventatorului atribuindu-i-se dreptul exclusiv pentru a obține din invenție foloasele morale și materiale.

Protecția inventiilor și-a găsit reflectare în relațiile economice bilaterale și multilaterale.

Un atare capitol este prezent obligatoriu în acordurile comerciale internaționale, iar existența legislației respective este solicitată practic la toate tratativele purtate cu scopul aderării, cooperării sau integrării statului în diferite organisme internaționale, spre exemplu, în Comunitatea Europeană.

Proiectul Legii Republicii Moldova privind brevetele de invenție, pe care am onoarea să vă prezint, este primul act ce urmează Legii drepturilor de autor și drepturilor conexe, lege care formează cadrul legislativ al protecției proprietății intelectuale în general. Fiind urmată de un set de legi speciale, prezenta lege va forma cadrul legislativ al protecției proprietății industriale în particular.

În baza faptului că în Republica Moldova dreptul la proprietatea intelectuală este deja recunoscut, dreptul asupra invenției are un caracter exclusiv, privat și este confirmat prin brevetul de invenție - titlu unic de protecție a invențiilor. Dreptul la brevet aparține inventatorului sau succesorului său în drepturi.

Definirea condițiilor de brevetabilitate este armonizată cu reglementările internaționale în vigoare. Este determinată și durata de valabilitate a brevetului: 20 de ani începând de la data depozitului național reglementar.

Un alt element important este publicarea cererilor de brevet de invenție și protecția provizorie care începe din momentul publicării. Aceste prevederi sunt benefice pentru inventator și societate, inventatorul obținând posibilitatea de a-și face publicitate, dar concomitent formându-se și o opoziție, ceea ce permite o decizie optimă în privința brevetului, iar societatea obținând un imbold nou în activitatea inventivă.

Și în sfârșit, brevetul de invenție va fi eliberat numai după cererea solicitantului de a executa o examinare în fond. La caz solicitantul poate cere brevet și pe răspunderea personală. Această normă este foarte răspândită, îndeosebi în Europa.

Dispozițiile enumerate deschid larg economia statului pentru investitori, pentru pătrunderea noilor tehnologii, pentru colaborare și schimb de rezultate ale cercetărilor științifice prin tratamentul egal acordat persoanelor fizice și juridice străine.

Proiectul Legii Republicii Moldova privind brevetele de invenție constă din 41 de articole, compartimentate în șase capitoare, definind drepturile, obligațiile și responsabilitatea organelor și persoanelor implicate în procedura de brevetare a invențiilor.

Legea reglementează raporturile patrimoniale și cele particulare nepatrimoniale, ce decurg din primele în procesul creării, protecției juridice și exploatarii

invențiilor. Acest preambul împrimă și conținutul respectiv al legii. În capitolul I se recunoaște dreptul asupra invenției, funcția brevetului, durata de valabilitate, modul de reprezentare în fața organelor în procesul gestionării afacerilor ce țin de protecția invențiilor. Este important că inventatorul își poate alege un reprezentant, cum ar fi mandatarul autorizat.

Capitolul II determină criteriile de brevetabilitate și exceptiile din brevetabilitate. Unele obiecte nu sunt calificate ca invenții brevetabile din motivul că sunt protejate prin altă legislație sau actualmente comunitatea mondială nu le recunoaște drept invenții brevetabile (art.3 p.3.1 - 3.4, 3.6). Inventatorii vor găsi în acest capitol atât obiectul invenției, cât și criteriile brevetabilității. Criteriul noutății invenției, care reiese din stadiul tehnicii, este o normă mondială în acest sens. În acest capitol sunt expuse și prevederile care pot influența noutatea invenției prin divulgarea informației.

Capitolul III "Procedura de obținere a brevetului" conține un sir de prevederi care permit instituirea unei proceduri de obținere a brevetului și dispozițiile căreia sunt simple, clare, propun inventatorului o ordine chibzuită, un proces flexibil. În această ordine de idei este elucidat raportul dintre inventator și patron în procesul creării și brevetării invenției, sunt consfințite drepturile și obligațiunile reciproce.

Reglementarea raporturilor patrimoniale și celor particulare nepatrimoniale și-a găsit expresie în dispozițiile art.8. Următoarele articole determină importanța cererii de brevet de invenție, stabilirea priorității ei, posibilitățile inventatorului de a efectua modificări, de retragere, transformare a cererii, de alegere a modului de examinare. În continuare în acest capitol sunt expuse normele privind publicarea brevetului și restabilirea termenelor omise. Paralel cu obligațiunile legale, acest capitol acordă un sir de facili-

tăți care permit inventatorului o liberalizare în acțiunile privind obținerea brevetului.

Drepturile și obligațiile și-au găsit expresie în capitolul IV. Dreptul exclusiv asupra invenției protejate, relațiile reciproce dintre titulari și inventatori, acțiunile ce constituie încălcarea dreptului exclusiv, excepțiile din aceste acțiuni, întinderea protecției, protecția provizorie, dreptul de folosire anterioară, atacarea brevetului - sunt norme progresiste, în concordanță cu dreptul internațional și cu condițiile economiei bazate pe relații de piață, încercate și acceptate de experiența multor state.

Conform prevederilor preconizate, inventatorul obține dreptul și mecanismul de realizare a acestuia în ceea ce privește acțiunile legale cu brevetul sau drepturile ce-i revin din posesia lui - renunțarea la brevet, suspendarea anticipată, dreptul la folosire posteroară, transmiterea drepturilor legate de cerere și brevet, dreptul statului de a acorda altor persoane posibilitatea utilizării invențiilor nefolosite.

Ca urmare logică vine capitolul V, care reglementează protecția drepturilor titularilor și inventatorilor, responsabilitățile la încălcarea drepturilor, examinarea litigiilor și acțiunile de restabilire în drepturi.

Următorul capitol legiferează organul național care traduce în viață dispozițiile legislației și efectuează toate acțiunile legale întru asigurarea protecției invențiilor. Aici și-au găsit reflectare dispozițiile privitor la brevetarea invențiilor naționale în străinătate, partea economică a activității de brevetare, obligațiunile statului de a stimula activitatea inventivă și exploatarea invențiilor, drepturile persoanelor străine și acțiunea convențiilor internaționale.

Aș vrea să menționez că normele prevăzute în acest proiect sunt implementate în experiența Agenției în decursul a doi ani, probându-și astfel viabilitatea.

Totodată, se propune un proiect de hotărâre a Parlamentului Republicii Moldova pentru punerea în aplicare a legii. Aș pune accent pe unele dispoziții cu caracter tranzitoriu prin care sunt considerate valabile în Republica Moldova certificatele de autor de invenție, eliberate anterior în conformitate cu legislația în vigoare. Este prevăzută posibilitatea revalidării certificatului de autor în brevet de invenție. Din punct de vedere economic este justificată prevederea ce acordă posibilitate persoanelor fizice sau juridice, care folosesc o invenție protejată prin certificat de autor, să continue exploatarea ei în cazul revalidării certificatului în brevet al Republicii Moldova. Importante sunt și alte dispoziții întru susținerea morală sau materială a inventatorilor care au titluri de protecție obținute în perioada tranzitorie din ultimii patru ani.

Elaborarea prezentului proiect a fost precedată de o studiere a actelor existente și a experienței diferitelor țări în acest domeniu.

În procesul elaborării proiectului Agenția a colaborat cu circa 24 organe guvernamentale și instituții specializate, mai mult de 50 persoane particulare - specialiști în materie, care și-au expus obiecțiile și propunerile. Proiectul de lege a fost avizat pozitiv de Organizația Mondială de Proprietate Intelectuală.

Tinem să mulțumim tuturor pentru contribuția interesată și benefică adusă acestui proiect.

În încheiere tin să menționez că prin prezența lege se pune baza asigurării dreptului constituțional (art. 33 p.2), care spune că dreptul cetățenilor la proprietatea intelectuală, interesele lor morale și materiale sunt apărate de lege. Inventatorii - forța motrice a progresului - vor găsi în această lege scut și spadă în protecția drepturilor lor.

În ziua de 17 mai 1995, Legea privind brevetele de invenție a fost integral adoptată de Parlament.

dr. Victor SOSNOVSCHI
AGEPI

PROCESUL INOVAȚIONAL ÎN REPUBLICA MOLDOVA

(starea și căile dezvoltării)

Politica tehnică constituie o parte componentă a relațiilor economice și trebuie să rezulte din noua situație geopolitică, condițiile pieței interne și externe. Ea influențează activ gradul de utilizare a forței de muncă, încărcarea procesului de producție, sporirea productivității muncii, activitatea de creație a cadrelor științifice și tehnico-ingenerești și alte componente ale progresului tehnico-științific.

O deosebită importanță îi revine acestei politici în legătură cu agravarea unui șir de probleme sociale, ecologice și energetice în condițiile tranziției la economia de piață și, în consecință, alegerea direcțiilor prioritare în dezvoltarea tehnico-științifică.

În condițiile poluării solurilor și resurselor de apă, lipsei materiilor prime și combustibilului, resursele intelectuale devin un izvor de perspectivă al patrimoniului național și supraviețuirii în condițiile geopolitice date.

Nivelul contemporan al forțelor de producție a dus la faptul că în țările dezvoltate aproape că a dispărut problema "ce să producem", se pune acut problema "cum să vindem". Cu atât mai mult că este practic ireal să vindem producția noastră pe piață străină. Cel mai bine această problemă poate fi soluționată dacă produsul posedă avantaje considerabile în comparație cu cel al concurentului, chiar dacă este de calitate relativ scăzută. Un astfel de avantaj se poate obține numai datorită folosirii inovațiilor. De aceea în lume tot mai mult crește prețul producției inovaționale. Multe state promovează politica de încurajare, invitare și stimulare a inventatorilor. Cu scopul de a crea condiții favo-

rabile activității lor și a implementării rapide a inovațiilor se formează parcuri tehnice și tehnopolisuri.

Inovațiile prezintă un produs intelectual cu valoare comercială chiar și în starea lor nematerială (de exemplu, brevet). Produsul intelectual însumează invențiile, tehnologiile noi, metodele de diagnostic și tratament, soiurile noi de plante, preparatele medicinale, informația de tipul know-how, software etc.

Proprietatea intelectuală și potențialul științifico-industrial, utilizarea restrânsă a forței de muncă și solicitarea capacitaților de producție constituie premisele de folosire a produsului intelectual. Se fac simțiți însă și anumiți factori de reținere: imperfecțiunea legislației brevetare și fiscale, chemate să stimuleze procesul inovațional și aflate în stare de formare, deficitul de resurse materiale și lipsa investițiilor.

Tinând cont de situația în republică în legătură cu crearea, protecția și utilizarea produsului intelectual și, în paralel, analizând practica mondială, considerăm necesar să evidențiem următoarele.

În practica mondială, invențiile ca exponent de prim-plan al produsului intelectual contribuie în mod decisiv la dezvoltarea economică, ridicarea nivelului de trai, ameliorarea balanței comerciale și concurențialitatea producției. Experiența multor țări demonstrează că una din căile de ieșire din criză este utilizarea intensivă a produsului intelectual atât propriu cât și importat. În ceea ce privește Republica Moldova, din cauza lipsei de mijloace valutare, republicii îi este mai avantajos să susțină procesul național de inovație. Succesul procesului

inovațional este condiționat în mare măsură de taxele percepute pentru procedurile privind protecția proprietății industriale. Aceste taxe trebuie să corespundă veniturilor populației și ale organizațiilor.

În alte state în determinarea taxelor predomină metoda de bilanț, adică interesele financiare ale departamentelor de brevete trebuie să fie comensurabile cu veniturile reale ale populației. În prezent în Republica Moldova a fost adoptată o scară nouă de taxe, reducându-se sensibil mărimea tarifelor pentru fiecare procedură de brevetare, precum și pentru menținerea brevetului în vigoare.

Multe organizații și cetățeni ai republiei și-au protejat invențiile cu brevete ale U.R.S.S. și ale Rusiei (sau decizii de eliberare a lor). Numai pe numele Universității Tehnice a Moldovei începând din anul 1986 au fost primite 590 certificate de autor de invenție. O parte din aceste documente urmează a fi transformate în brevete ale Republiei Moldova. După părerea noastră, procedura de schimb a brevetelor ce nu necesită o examinare costisitoare trebuie să se efectueze nu numai contra plată, dar și gratuit (sau să fie însoțită de remunerarea stimulativă a autorilor). Astfel va apărea posibilitatea de a forma banca inițială de tehnologii și inovații a republiei și, în consecință, de a privatiza produsul intelectual și de a stimula viitoarea lui implementare.

Este cunoscut că repubica posedă un considerabil potențial științific. În sectoarele academice și universitare s-au format mai multe direcții: electrofizica, optoelectronică, informatică, dispozitivele medicinale, biotehnologia, genetica moleculară, construcția de aparate și reductoare. Sectorul agroindustrial dispune și el de un potențial semnificativ.

Conform datelor statistice, în 1992-1994 au fost depuse mai mult de 600 cereri de brevete din partea solicanților naționali. Dar dacă e să analizăm fiecare an în parte, în 1992 au fost depuse 312 cereri, în 1993

numărul lor a scăzut până la 67, aproape de 5 ori, iar în 1994 a crescut până la 237. Această situație se poate explica prin majorarea enormă a taxelor în 1993 și reducerea lor de 2 ori în 1994.

Analiza politicii brevetare de stat de peste hotare arată că se promovează diferite măsuri economice și sociale urmărind susținerea și dezvoltarea procesului inovațional: finanțarea directă a cercetărilor, acordarea de credite și crearea de fonduri pentru reducerea sau anularea taxelor achitate de inventatorii individuali etc.

Unul din cei mai importanți stimulenți economici de implementare a inovațiilor îl constituie înlesnirile fiscale pentru întreprinderile ce folosesc invenții brevetate, vând și procură licențe.

O atenție deosebită trebuie să se acorde invențiilor care au ca scop ridicarea nivelului de trai și longevității populației și care necesită un timp mai îndelungat pentru testare și omologare, în primul rând celor din domeniul ecologiei și medicinei. Conform unor hotărâri ale guvernului, termenele de facilitări fiscale pentru astfel de invenții pot fi prelungite.

În legea cu privire la brevete a Federației Ruse, adoptată în 1992, în articolul 34 se spune că "statul stimulează crearea și utilizarea obiectelor de proprietate industrială, stabilește pentru autori și agenți economici, care folosesc obiecte de proprietate industrială, condiții de facilitări fiscale și creditare, acordă alte înlesniri în corespondere cu legislația Federației Ruse".

Găsim adekvat ca, pentru stimularea programului tehnico-științific și utilizarea mai rapidă a tehnicii și tehnologiilor noi, să fie introduse în respectivele articole din legislația fiscală următoarele prevederi:

1. A considera cheltuielile întreprinderilor pentru procurarea licențelor și brevetarea invențiilor proprii ca o parte a prețului de cost al producției. Aceste cheltuieli se scad din venit și nu se impozitează timp de 5 ani din ziua inițială de utilizare a invenției sau începutul producerii conform licenței.

ASPECTE ACTUALE

2. Nu se impozitează profitul și încasarea de valută a întreprinderilor timp de 7 ani de la începutul folosirii în procesul de producție a tehnicii noi, bazate pe invențiile în domeniul medicinei și ecologiei.

3. Nu se impozitează venitul inventatorului obținut prin implementarea invențiilor sau realizarea licențelor timp de 5 ani din ziua utilizării și se impozitează privilegiat în restul timpului de funcționare a brevetului.

În scopul încărcării capacitaților de producție și restabilirii activității întreprinderilor industriale să se prevadă crearea fondului de inovații pentru finanțarea asimilării celor mai de perspectivă invenții, omologate pe bază de concurs, atrăgând mijloacele bugetare, cât și ale băncilor, întreprinderilor businessului mediu și mic, rezultate din impozitarea privilegiată, astfel constituindu-se Banca de tehnologii. În paralel cu toate aceste acțiuni, cu selectarea invențiilor deja existente, reînregistrarea lor în calitate de brevete ale Republicii Moldova, finanțarea ulterioară și implementarea lor, este necesar de a crea un parc tehnic de inovații, care ar reuni, de exemplu, Universitatea Tehnică a Moldovei, 2-3 colegii tehnice cu un parc de utilaj și o uzină experimentală de tipul "Etalon", "Vibroaparat", "Micron" sau "Compecs". Astfel vor fi asigurate, cel puțin parțial, condițiile de creare, omologare și implementare a tehnologiilor de înaltă

tehnicitate. Deci se propune:

1. A crea un grup compus din specialiști de la institutele Academiei de Științe, universități, institutele de cercetări de ramură și de la Ministerului Industriei pentru elaborarea direcțiilor prioritare de ieșire a economiei din criză și formarea băncii de date a tehnologiilor și inovațiilor.

2. Grupul de lucru să elaboreze sistemul de testare a utilității de adoptare a proiectelor pentru finanțare.

3. A introduce în toate instituțiile științifice (inclusiv Academia de Științe) sistemul de finanțare bugetară a cercetărilor pe bază de concurs și selectare, așa cum se procedă în toate țările dezvoltate.

4. Grupul de lucru, prin AGEPI să prezinte propunerile referitor la includerea în legislația fiscală a articolelor privind facilitările pentru producerea tehnicii noi, protejate de brevete.

5. A recomanda Ministerului Industriei să introducă poziția specialistului coordonator privind analiza și accelerarea folosirii inovațiilor în practică.

6. A delega la stagiere într-un tehnoparc de peste hotare un colaborator științific cu experiență în elaborarea și omologarea invențiilor.

Ne exprimăm speranța că sugestiile noastre vor fi luate în seamă de organizațiile de resort și, în cel mai scurt răstimp posibil, se va proceda la examinarea, concretizarea și realizarea lor

ÎNREGISTRAREA INTERNAȚIONALĂ A MĂRCILOR

ing. Valentina DMITRIENCO
AGEPI

Înregistrarea internațională a mărcilor a apărut în consecința necesității de simplificare și economisire a timpului și efortului depus. Scopul ei principal constă în aceea că titularul unei mărci naționale să fie protejat în câteva țări prin depunerea unei cereri într-o singură limbă și într-o singură instituție centralizată.

Deja la finele secolului trecut, conștientizând importanța protecției mărcilor în străinătate, mărci ce aparțineau industriașilor și comercianților ce-și desfășurau activitatea la nivel internațional, guvernele unei serii de țări au decis să ia măsurile necesare în vederea creării unui serviciu de înregistrare internațională a mărcilor. Acest serviciu funcționează în cadrul Biroului internațional al Organizației Mondiale de Proprietate Intelectuală (OMPI) în conformitate cu regulamentul Aranjamentului de la Madrid cu privire la înregistrarea internațională a mărcilor, semnat pe 14 aprilie 1891 și revizuit în repetate rânduri ulterior, ultima intervenție datând cu 14 iulie 1967 și producându-se la Stockholm. În prezent Aranjamentul de la Madrid este semnat de 41 de țări.

În conformitate cu regulamentul Aranjamentului orice persoană fizică sau juridică, cetățean al unei țări contractante, egalat cu cetățenii celorlalte țări contactante, își poate asigura protecția mărcii în toate celelalte țări contractante prin intermediul unei cereri de înregistrare internațională, depusă într-o limbă și pe un termen unic, cu condiția că o asemenea marcă fusese în prealabil înregistrată pe numele persoanei respective în țara de origine. De menționat că taxele vamale și de brevet, achitare pentru înregistrarea internațională, sunt mai mici decât suma totală a taxelor naționale, urmând a fi achitată în cazul înregistrării naționale în fiecare țară contractantă;

în afară de aceasta, în cazul înregistrării internaționale se reduc în măsură considerabilă asemenea cheltuieli suplimentare cum ar fi onorariile mandatarilor și achitarea transferurilor.

În baza acordului respectiv, marca înregistrată în prealabil în una din țările participante (țara de origine) poate fi înregistrată în alte țări participante. Se simplifică considerabil obținerea protecției datorită faptului că înregistrarea capătă un caracter internațional, adică este valabilă pentru teritoriile tuturor țărilor membre ale Aranjamentului. Totuși solicitantului i se acordă dreptul de a limita acțiunea înregistrării internaționale doar pe teritoriul anumitor țări.

Dreptul de a depune o cerere pentru înregistrarea internațională le revine cetățenilor și firmelor din țările participante la acord, precum și persoanelor cu reședință permanentă în aceste țări sau dispunând acolo de întreprinderi industriale și comerciale.

Protecția internațională asupra unei mărci de fabrică se acordă în fiecare țară separat în baza legislației naționale în vigoare.

De aceea fiecare asemenea țară poate refuza acordarea protecției mărcii în baza faptului că ea nu corespunde legislației ei. Refuzul de a acorda protecție mărcii și, prin urmare, de a declara valabilă înregistrarea internațională pe teritoriul țării respective trebuie să fie anunțat în decurs de un an din ziua înregistrării internaționale. Aranjamentul indică, însă, că refuzul nu poate fi intemeiat pe faptul că marca vizează câteva categorii de articole.

Protecția în baza înregistrării internaționale acționează 20 de ani și poate fi prelungită periodic, de fiecare dată pentru 20 de ani.

Acțiunea înregistrării internaționale depinde

de de acțiunea înregistrării mărcii în țara de origine: dacă încetează aceasta din urmă, de asemenea nu mai acționează nici înregistrarea internațională. Însă în redacția de la Nisa este prevăzut că după cinci ani înregistrarea internațională a mărcii devine independentă de înregistrarea acesteia în țara de origine.

Cererea de înregistrare internațională este depusă pe o blanșetă la Biroul Internațional din Geneva după înregistrarea respectivei mărci în țara de origine.

Fiecare marcă, propusă pentru înregistrare internațională, își menține prioritatea de înregistrare în țara de origine în decurs de 6 luni din ziua depunerii cererii în acea țară.

În cerere trebuie să fie indicate articolele sau serviciile, pentru care urmează să fie aplicată marca anunțată, precum și categoria sau categorile conform clasificării, stabilite prin acordul de la Nisa cu privire la clasificarea internațională a articolelor și serviciilor pentru înregistrarea mărcilor.

Departamentele naționale verifică gradul de nouitate al mărcii înregistrate în Biroul internațional, în vederea cărui fapt se întreprind investigații în tot fondul internațional și național.

Biroul internațional aduce la cunoștință înregistrarea internațională departamentelor corespunzătoare ale țărilor participante.

Odată cu înregistrarea internațională este achitată o singură taxă pentru acțiunea de protecții pe teritoriile țărilor participante.

Mărcile înregistrate se publică în revista periodică a Biroului internațional.

Cu scopul de a implementa o clasificare unică a mărfurilor și serviciilor, față de care este aplicată marca de fabrică și, în felul acesta, de a facilita căutarea unor mărci analoage în timpul expertizei de nouitate, la 15 iunie 1957 la Nisa a fost încheiat Acordul cu privire la clasificarea internațională a articolelor și serviciilor pentru înregistrarea mărcilor de fabrică. Acest acord a intrat în vigoare pe 8 aprilie 1961. În anul 1967 el a fost revăzut la Stockholm, iar în 1977 la Geneva.

Sistemul unic internațional pentru țările participante, stabilit prin acest acord, se aplică pentru circa 20 mii de mărfuri, articole și servicii, pentru indicarea căror pot fi aplicate mărci de fabrică. Sistemul creat include enumerarea categoriilor și lista de articole și servicii cu indicarea categoriilor la care se referă.

În Republica Moldova este stabilit un regim juridic corespunzător pentru mărcile de fabri-

că internaționale în limitele Aranjamentului de la Madrid cu privire la înregistrarea internațională a mărcilor.

La 14 februarie 1993 Republica Moldova a prezentat la OMPI o cerere cu privire la faptul că pe teritoriul ei continuă să acționeze principiile Aranjamentului de la Madrid cu privire la înregistrarea internațională a mărcilor.

Asambleea Uniunii de la Madrid a aprobat pe 29 septembrie 1992 o nouă regulă cu numărul 38 în Instrucțiunea pentru Aranjamentul de la Madrid referitor la regimul juridic al înregistrării internaționale a mărcilor de fabrică în țările succesoare de drept, regulă intrată în vigoare din octombrie 1992.

În conformitate cu Declarația cu privire la succesiunea de drept și Hotărârea Asambliei Uniunii de la Madrid unele înregistrări internaționale ale mărcilor de fabrică pot acționa în Republica Moldova. La ele se referă acelea în care este indicată U.R.S.S. și care acționează de la o dată premergătoare celei de 25 octombrie 1991.

În acest scop este necesară depunerea unui demers la Biroul Internațional al OMPI și achitarea unei taxe în valoare de 62 franci elvețieni pentru înregistrarea internațională a fiecărei mărci de fabrică.

Titularul fiecărei mărci de fabrică care a beneficiat de o înregistrare internațională trebuie să primească de la Biroul Internațional al OMPI un aviz în scris în care se indică dreptul său ca prin demersul respectiv să extindă acțiunea înregistrării internaționale a mărcii de fabrică pe teritoriul Republicii Moldova.

Demersul trebuie să fie perfectat în limba engleză sau franceză și poate fi expediat prin fax sau telex.

Dacă demersul sau plata au fost depuse mai târziu de 01.05.1993 demersul este refuzat.

În cazul când sunt respectate condițiile enumerate anterior, pentru marca de fabrică cu înregistrare internațională se stabilește regimul juridic pe teritoriul Republicii Moldova de la începutul acțiunii ei pe teritoriul U.R.S.S.

Pentru orice înregistrare internațională cu protecție în Republica Moldova conform Aranjamentului de la Madrid poate servi depunerea unui demers cu privire la extinderea acțiunii înregistrării internaționale a mărcii de fabrică direct la un departament național din țara titularului mărcii de fabrică respective.

De menționat că respectivele demersuri deja acționează pe teritoriul Republicii Moldova.

ASPECTE ACTUALE

În anul 1994 în Republica Moldova au fost depuse circa 7800 de cereri internaționale.

Dintre acestea sunt 816 înregistrări internaționale noi (prioritatea ține de la data înregistrării), 860 deja acționând pe teritoriul altor țări participante la Aranjamentul de la Madrid, titularii cărora au solicitat extindere teritorială în Republica Moldova în 1994 (cu prioritate din 1994) și circa 6000 de înregistrări internaționale acționând până pe 25.12.91 pe teritoriul fostei Uniuni Sovietice (cu prioritate de la începutul acțiunii lor pe teritoriul U.R.S.S.).

După numărul de solițanți de mărci țările pot fi ierarhizate în felul următor: Germania - 598 de cereri, Franța - 320, Elveția - 291, Benelux - 208, Italia - 110 etc.

Cereri de marcări a mărfurilor și serviciilor s-au depus pentru: produse farmaceutice - 226, cosmetice - 158, electronică și aparataj radio - 136, ceai, cafea - 106, confecții - 104, articole de panificație - 72, băuturi alcoolice - 61 de cereri.

În felul acesta, datorită înregistrării internaționale pe teritoriul Republicii Moldova sunt protejate mărci de fabrică de largă circulație în lume cum ar fi "Nestle", "Marlboro", "Coca-Cola", "Milky-Way", "Mars", "Mercedes Benz", "SONY", "Nivea", "Galina Blanca", "Pickwick" și multe altele.

Mostre de mărci înregistrate în Republica Moldova

+ valeric 14

ASPECTE ACTUALE

Gallina Blanca®

Nestlé

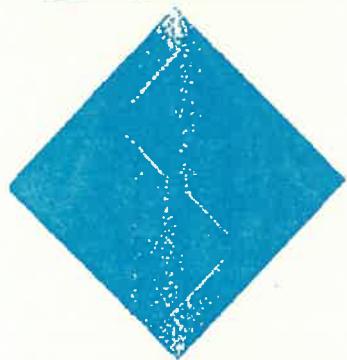
PICKWICK

Classification des éléments figuratifs:
2.7 ; 27.5

SONY

COMPUTER
ENTERTAINMENT

Marlboro

De la un bun început, intenționam să-i oferim cuvântul lui Valeriu Rudenco la tradiționala noastră rubrică "Invenții și inventatori" - are un palmares impresionant, cu brevete implementate solid și eficient, cu cele mai măgulitoare aprecieri din partea acelora ce se servesc de ele. Notițele sale de factură publicistică și proiectul pe care-l expune ne-au determinat să-l trecem la rubrica la care-l găsiți, fără însă să renunțăm la o succintă prezentare.

În diferite secții ale spitalului municipal nr. 3 din Chișinău, aparatele concepute de V.Rudenco s-au încadrat ferm în procesul curativ. Mai mulți exponenți de vază ai medicinei noastre, printre care prof.univ. Vasile Cepoi, internist, și conf. Dumitru Lupan, oftalmolog, ne-au rugat să aducem la cunoștința cititorilor că utilizarea noului aparat ajăd rezultate clinice cât se poate de bune, asigurând vindecarea pacienților și reducerea duratei tratamentului. Stimulatorul "Rotor" are un efect benefic în cazurile de artrită, artroză, osteocondroză, demonstrându-și avantajele față de metoda tradițională de acupunctură prin randament și universalitate. În tratarea afectiunilor aparatului vizual, fasciculul de plasmă scoate din uz bisturiul și faimoasa "țigareță chinezescă", concomitent, grăbind considerabil cicatrizarea țesuturilor.

De regulă, impulsul direct al invențiilor îl constituie o necesitate strângătă a practicii. Însă V.Rudenco le trece pe toate prin prisma fizicianului. Formația sa profesională îi lărgește neîncetat orizontul, îl face să caute aplicare proprietăților generale ale materiei și legilor mișcării ei. De aici, și spectrul larg al invențiilor ce-i poartă semnătura - de la variat aparat medical la jocurile de trenaj destinate să actioneze centrul senzorial și cel motor al creierului mare și până la un original dispozitiv de mecanizare și automatizare a muncii în industria vinurilor spumante.

De bună seamă, ar avea cele mai puține motive să se plângă de soarta hărăzită inventatorului în zilele noastre - este cunoscut și stimat, elaborările îi sunt lansate în serie, cum procedează, de exemplu, asociația "Sigma". Si totuși, după cum vom vedea din rândurile ce urmează, nu se poate considera satisfăcut: se impune o nouă concepție în corelația invenție - implementare, care să asigure randament, efect productiv și social, o maximă materializare a creativității. Aceasta o și fi, probabil, punctul forte al lui Valeriu Rudenco - tentația de a armoniza realitatea cu fundamentele fizicii, atât de echilibrate, finalizate, reflectând însăși perfecțiunea firii.

SAPIENTI SAT-

др. Валерий РУДЕНКО,
У.Т.М.

МУДРОМУ ДОСТАТОЧНО

*To, что выгодно General Motors, выгодно Соединенным Штатам.
(Американская поговорка)*

Разговорились мы недавно с одним моим добрым знакомым — директором солидного завода. Завод этот был оснащен современным оборудованием и в "советское время" выпускал широкий перечень продукции, как военной, так и гражданской, пользующейся большим спросом. В общем, предприятие по всем показателям числилось в передовых.

— Знаешь, — говорит он, — кажется, заводы республики, за редким исключением, не выберутся уже из той потенциальной ямы, в которую попали.

— Почему? — спрашиваю. — Ведь приборостроение всегда работало с полной загрузкой. Более того, оно расширялось. Вели строительство новых цехов, жилых домов для заводчан. Имели собственные базы отдыха на море и в Карпатах. Что произошло? В чем проблема?

— Проблем много. А основная в том, что традиционные потребители, которые при развале Советского Союза оказались в других странах, от большинства продукции отказались. Уже давно наш завод работает с простоями, длительность которых все время увеличивается. А ты знаешь, что такое простой для такого сложного организма. Люди месяцами не получают заработную плату. Увольняются. Причем покидают нас лучшие специалисты, на формирование которых ушли многие годы. На заводе исчезает уникальный инструмент, оснастка. Сходи на толкучку — там все в ассортименте. В общем, когда иду по цехам, глаза прячу, а сердце кровью обливается. Но самое главное, кожей чувствую взгляды рабочих с немым вопросом: "Когда же завод начнет работать, выпускать хоть какую-

нибудь продукцию?"

— Ну так и начни выпуск какого —нибудь пользующегося спросом изделия. Ведь у тебя классное, пока не устаревшее технологическое оборудование. Ты быстро наладишь серийный выпуск. Вон во время войны тракторный завод за три месяца осваивал производство самолетов.

— Так —то оно так, да только не так. Я, конечно, мог бы быстро освоить выпуск какой —нибудь продукции. Только ты забыл, что везде уже рыночные отношения.

— Ну и что? Просвети.

— А то, что рынок Молдовы для моего завода, да и всех остальных (а таких как мой только в Кишиневе — 8) — это загрузка производства максимум на год. А на рынки больших стран проникнуть трудно — там есть свои производители аналогичной продукции, там свои проблемы с рабочими местами.

— Так начни выпуск оригинальной продукции, которой нет в странах — потенциальных импортерах.

— Вот это мечта всех директоров заводов. Только здесь тоже не так все просто. Допустим, я найду где —нибудь такое изделие, освою серийный выпуск (еще вопрос, где я на это деньги возьму!) и выпущу его на рынок. Если оно будет обладать хорошими потребительскими качествами, другими словами — пользоваться спросом, то местные производители (которые сейчас тоже рыщут в поисках выгодной продукции) быстро начнут его изготовление и опять же вытеснят меня. То есть в лучшем случае я буду иметь производственную программу на два — три года. А потом опять "у разбитого

ASPECTE ACTUALE

корыта". А я ведь затрачу массу денег на подготовку производства.

— Для того, чтобы этого не случилось, изделие должно быть изобретением и защищено охранным документом — патентом. Приобретя лицензию на запатентованное изделие, ты застрахуешься от нежелательных конкурентов.

— Да, но за лицензию надо ведь платить патентообладателю? — съежившись спросил он.

— А как же! Это ведь интеллектуальная собственность. Но это не ложится финансовым бременем на предприятие, так как плата за лицензию включается в затраты завода, т.е. в себестоимость. Зато, какие перспективы!

— Ну не знаю. На этот счет у нас нет никаких документов, инструкций, — он явно уходил от дальнейшего разговора.

— Ну что ж, тогда выпускай горшки — они сейчас в большой цене на Берегу Слоновой Кости, а своей промышленности там пока нет.

На этом мы расстались. Беседа произвела на меня двойкое впечатление. Во — первых, оказалось, что большинство руководителей предприятий работают по старинке. Ждут, что сверху им придет директива: "Выпускайте вот такое изделие. Гарантированный госзаказ — 1000 экз. ежемесячно". Во — вторых, оказывается, директорский корпус не в полной мере владеет процедурой и приемами инновационной деятельности, а именно экономической и юридической сторонами. У них до сих пор слово "изобретение" ассоциируется с понятием "авторское свидетельство" со всеми вытекающими отсюда последствиями. Поэтому я взял на себя смелость, используя собственный опыт, поделиться некоторыми сообщениями об инновационной деятельности в республике, так сказать, донести до читателя *profession de foi*.

Еще при дворе короля Артура было известно, что одним из атрибутов уважающего себя государства является патентное ведомство. Оно призвано защитить интересы государства и его граждан. В СССР изобретатели защищали свои разработки авторскими свидетельствами, на использование которых разрешения не требовалось. Все изобретения считались общенародными, а значит ничими. У изобретателей не было

стимула изобретать, а у производителей не было стимула внедрять инновации.

В настоящее время мы создаем общество цивилизованных собственников. И среди них достойное место должны занять собственники интеллектуальной продукции — изобретений. В стране уже введен институт патентного права. Учрежден патент Молдовы. Этот охранный документ на объект промышленной собственности дает владельцу исключительное (монопольное) право его использования в течение 20 лет. Оно выражается в возможности производить, использовать, продавать и рекламировать объект изобретения. Без разрешения владельца никто не имеет права производить указанные действия — это является нарушением закона со всеми вытекающими отсюда последствиями для нарушителя, т.е. интеллектуальная собственность признана таким же товаром, как любой другой.

Похоже, наступило время, когда купить изобретение значительно выгоднее, чем незаконно использовать, как было раньше. Затраты на приобретение лицензии производитель включает в себестоимость продукции и они не подлежат налогообложению. Выпуск инноваций выгоден и производителю, и государству. Для наглядности приведу небольшой пример.

Первый случай. Завод выпускает изделие, себестоимость которого 100 условных единиц за штукку. Плановая прибыль пусть составляет 10%, т.е. 10 ед., с которой завод платит налог, скажем, 20%, т.е. 2 ед. В результате: доход завода — 108 ед., доход государства — 2 ед.

Второй случай. Пусть завод выпускает это же изделие, но оно является запатентованным изобретением и завод платит за лицензию, скажем, 20% от себестоимости (мировой опыт выплаты роялти по лицензии 7–30% от объема продажи продукции). Так как оплата лицензии входит в затраты завода, то новая себестоимость изделия будет 120 ед. Плановая прибыль — 12 ед., налог с которой — 2,4 ед. Доход завода — 109,6 ед., доход государства — 2,4 ед. Другими словами, доход и предприятия, и государства больше при выпуске запатентованной продукции. А если изделие не одно и они выпускаются большим тиражом, то для государства это обернется очень большими суммами.

Как говорится, на смену революционному матросу с маузером должен прийти зануда — бухгалтер с его унылым дебетом — кредитом и все становится на свои места.

Поэтому государство, исходя даже из чисто финансовых интересов (не говоря уже о социальных, научных, культурных), должно всячески стимулировать инновационную деятельность и способствовать становлению рынка интеллектуальной собственности. Думаю, своевременным было бы также создание соответствующей службы, способствующей внедрению изобретений и отслеживающей недобро-состестное их использование.

Многие недальновидные "социалистические" руководители предприятий заявляют: цена изделия — изобретения больше, и это отрицательно скажется на сбыте. В нашем примере: в первом случае цена 110 ед., во втором 132.

Ну что на это можно возразить? Во всем мире запатентованная продукция стоит дороже — это аксиома. Запатентованная — это значит оригинальная, научная, обладающая мировой новизной и прекрасными потребительскими качествами. И потом, за получение и поддержание патента владелец 20 лет платит изрядные суммы.

Создание научноемких изобретений — это "спасательный круг" для многих стран, не имеющих природных ресурсов. Это кислород для промышленных предприятий. Выше я говорил о необходимости поддержки государства инновационного процесса. Формы могут быть различными. В России, например, не осталось ни одного крупного города, где бы не создали технопарк или даже технополис. В Израиле сплошь и рядом "инкубаторы" и так называемые "теплицы", в которых носителям плодотворных идей дают солидный капитал и помогают открыть собственную фирму.

Известно, что в дни так называемой великой депрессии США сделали большой скачок вперед в области техники и технологий благодаря изобретателям (их имена известны всему миру). Ученые появились в Америке только в 40-х годах. Аналогичная ситуация произошла и в Японии.

В нашей республике имеется значительный потенциал изобретателей — профессионалов с заделами в различных областях

приборостроения и технологий. Эти разработки могут стать не только продукцией наших заводов и создать рабочие места, но принимая во внимание их патентную чистоту, составлять статью экспорта, что принесет республике валюту.

Предлагается создать Республиканский Инженерный Центр, который будет включать разнoproфильные отделения по тематике, имеющей технологический задел, патентную защиту, мировую новизну и представляющей потенциальный рыночный интерес.

Главные направления деятельности Центра:

- оборудование для перерабатывающей промышленности;
- медицинское приборостроение;
- сельскохозяйственная техника;
- техника для животноводства и ветеринарии;
- энергетические установки;
- программный продукт;
- товары народного потребления.

Очень важно в качестве материально-технической базы придать Центру небольшой завод (по примеру технополисов), на котором будут изготавливаться экспериментальные и опытные образцы, а также осуществляться мелкосерийное производство, реализация которого составит финансовую поддержку Центра. Известно, что состояние многих заводов — плачевное, чтобы продлить свое существование, они сдают в аренду площади и оборудование кооперативам и коммерческим магазинам. Пользу республике это не приносит.

Дабы обеспечить конкурентоспособность наших изделий на мировом рынке, необходимо будет для их изготовления привлечь западные технологии на обоюдовыгодных условиях. Это будет обеспечиваться тем, что каждый "куст" родственных изобретений — это в перспективе совместное предприятие по их изготовлению.

Сотрудники Республиканского Инженерного Центра будут набираться на контрактной основе. Все работы будут проходить предварительную всестороннюю конкурсно-экспертную оценку.

Для функционирования Центра необходимо финансирование ориентировочно — 100 тыс. лей в год. В качестве начального финансирования можно использовать дол-

ASPECTE ACTUALE

госрочный банковский кредит (так называемые "длинные" леи). В дальнейшем Центр перейдет на хозрасчет и будет приносить прибыль. Финансирование может быть обеспечено также за счет госзаказа на разработку и постановку на производство конкурентоспособных (за патентованных) изделий. Альтернативным вариантом создания Центра является привлечение зарубежного целевого инновационного фонда на основе предварительно разработанного бизнес-плана. Месяц назад меня посетили три бельгийских эксперта — кураторы программы TACIS, направленной на оздоровление промышленности республики. Я демонстрировал им действующие образцы своих изобретений. После того, как они с неподдельным интересом повозились с моими приборами и записали подробную информацию, мне был задан вопрос: запатентованы ли изделия? Услышав положительный ответ, они заинтересовались, почему изделия не изготавляются серийно? Я сказал, что на это нет денег. В ответ мне была прочитана целая лекция, суть которой сводилась к тому, что деньги всегда есть и необходимо только, чтобы информация попала на плодотворную почву. В конце они заявили, что желательно представить информацию по моим изобре-

тениям для бельгийских бизнесменов. А ведь я им показал только малую часть своих изобретений.

Предлагаемый Центр позволит связать научные разработки с производством, оживить промышленность, уменьшить безработицу, обеспечить выход республики на мировой рынок.

Учитывая опыт ведущих стран, вложение капитала на создание такого Центра обеспечит поддержку, а в дальнейшем и рост образования, науки, культуры и производства.

Очень важно при образовании такой организации твердо следовать одному принципу: во главе каждого дела надо ставить настоящего лидера, если хотите, "играющего тренера", а не "свадебного генерала".

Когда проезжаю мимо остановившихся заводов, я все время спрашиваю себя: что же они будут производить, неужели горшки? Зачем тогда в республике техническая интелигенция, технические учебные заведения, исследовательские институты? Они исчезнут? И кто за это ответит?

Может, еще не поздно.

Din partea redactiei

Într-adevăr, poate că încă nu e târziu?

Oricum, pentru a recupera cât mai grabnic timpul pierdut, găsim necesar, că o primă acțiune de proporții a "Intellectus"-ului, să convocăm la AGEPI o "masă rotundă" a tuturor organismelor și persoanelor în cauză, spre a pune în dezbatere problemele abordate de inventatorul V.Rudenco, inclusiv crearea unui Centru Republican de Inginerie capabil să rezolve o serie de chestiuni prioritare ale procesului inovațional.

Contăm pe o participare cât mai largă, pe opinii și contraopini, pe sugestii și argumente.

INOVAȚIA ȘI SISTEMUL ANTREPRENORIAL

Rada V. BOBOC,
doctorandă A.S.E.M.

Inovația este instrumentul specific al antreprenorilor, acțul care înzestrează mijloacele de producție cu o nouă capacitate de a crea bogăție. Nu există inovație până când omul nu găsește o întrebuiențare pentru ceva din natură, în felul acesta conferindu-i valoare economică. Până atunci, fiecare plantă este o buriană și fiecare mineral rămâne doar o piatră.

Practica mondială arată că în societate, economie, în instituții publice și de afaceri este nevoie de inovații și de un sistem antreprenorial. Aceasta pentru că inovația și sistemul antreprenorial nu sunt totale, ci parțiale. Un produs aici, o strategie sau un serviciu public - dincolo. Ele nu sunt planificate, ci se concentrează asupra unei ocazii și a unei necesități. Sunt tentative care dispar, dacă nu se soldează cu rezultatele dorite, altele, în schimb, au calitatea de a fi pragmatice și modeste și tind să mențină flexibilitatea și continua reinnoire în economie și societate.

În condițiile de astăzi în care se găsește Moldova, când se încearcă într-un mod sau altul să se statornicească relațiile economiei de piață, se simte necesitatea aderării la spiritul antreprenorial. Anume economia de piață cere ca inovația și sistemul antreprenorial să devină o parte integrantă a activității agentilor economici. Iar aceasta presupune că toate conducerile și treprinderilor să facă din inovație și sistemul antreprenorial o practică normală, continuă și zilnică a proprietății și a activității organizației lor. Deci pentru ca afacerile existente să devină antreprenoriale și inovatoare, este nevoie de un efort substantial, de unde rezultă că sistemul antreprenoriatului presupune o muncă enormă. Numărul sub-

stanțial de firme mijlocii, mari și foarte mari de peste hotare, care reușesc să devină antreprenori și inovatori în toată puterea cuvântului, demonstrează că acest lucru este posibil, însă cere timp și insistență. Firmele trebuie să trateze sistemul antreprenorial și inovația ca pe o datorie, pentru care sunt instruși, pentru care muncesc și pe care o practică.

Un poet latin caracteriza ființa umană ca fiind "rerum novarum cupidus", adică avidă de lucruri noi. Așadar, trecând de la ființa umană la o colectivitate, ne punem întrebarea: "Cum putem face ca ea să fie receptivă la inovații, să dorească să le facă, să ajungă la ele, să muncească pentru ele?"

Este o problemă care trebuie neapărat rezolvată, deoarece de rezultatele ei depinde în mare măsură înviorarea procesului de producție, precum și reforma economică în general. Pentru aceasta mai întâi de toate colectivitatea (organizația) trebuie să fie receptivă la inovații și să percepă schimbarea ca pe o ocazie benefică, și nu ca o amenințare. Dacă inovația este percepută ca fiind ceva împotriva firii, împotriva curentului, adică o realizare eroică, atunci nu va exista nici o inovație. Inovația trebuie să fie ceva obișnuit, chiar de rutină, trebuie să-i atragă pe conducători prin avantajele pe care le oferă. Întreaga organizație trebuie să înțeleagă că inovația este un mijloc de autoconservare, de autoperpetuare, că este baza siguranței și succesului. Singurul mod de a face ca managerii să fie atrași de inovație este politica sistematică de abandonare a tot ceea ce este depășit, uzat moral, neproductiv, de evitare a erorilor, a eșecurilor și a orientării greșite a eforturilor. De acest fapt trebuie să țină cont

întreprinderile noastre când sunt nevoite să treacă de la producerea de dragul producerii la cea bazată pe necesitățile și gusturile consumatorului.

Practica țărilor cu economie de piață arată că o dată la trei ani întreprinderea trebuie să testeze fiecare produs din nomenclatorul de fabricație, fiecare proces tehnologic, piață, canal de distribuire, activitatea fiecărui individ în parte. Trebuie să se pună întrebarea: "Mai continuăm cu acest produs, această piață, acest canal de distribuire, această tehnologie?" Dacă răspunsul este negativ, atunci trebuie să se caute răspuns la următoarea întrebare: "Ce trebuie făcut pentru a stopa risipirea resurselor pe acest produs (ziajă, canal de desfacere, activitate etc.)?"

Anume așa trebuie să procedăm pentru a păstra starea de sănătate a organizației: fiecare organism trebuie să eliminate deșeurile, altfel se intoxicează. Dacă o întreprindere vrea să fie capabilă să facă inovații și să fie receptivă la ele, politica aceasta este absolut necesară. Astfel factorii responsabili vor avea motivația să caute noul, să încurajeze sistemul antreprenorial și în ultima instanță să devină ei însăși antreprenori.

Anume acesta este primul pas - un fel igienă organizatorică.

Dacă întreprinderile noastre vor încerca să țină cont de acest fapt, atunci rezultatul va fi nu numai supraviețuirea și dezvoltarea unităților în cauză, dar în primul rând satisfacerea mai deplină a necesităților sociale prin oferirea unor produse mai calitative, aliniate la standardele mondiale, iar în fond aceasta aduce la acceptarea lor și pe piață internațională, un lucru foarte important pentru economia Republicii Moldova, îndeosebi la produsele alimentare, capacitatea de absorbție a cărora este redusă pe piață națională.

O altă condiție necesară pentru ca o firmă să fie "avidă de lucruri noi" este acceptarea faptului că produsele, serviciile, piețele, canalele de distribuire, procesele tehnologice au o stare de sănătate și o viață limitată, de obicei scurtă.

După câte știm, începând cu anii 70 a devenit foarte populară analizarea ciclului de viață al produselor, serviciilor etc. Această analiză duce la stabilirea unui diagnostic asupra situației reale, concrete și impune luarea unei hotărâri. Analiza, cunoscută sub denumirea de "Razele X în afaceri", trebuie să fie folosită drept instrument pentru formularea întrebărilor și

nu un mod automat de aflare a răspunsurilor concrete. Prin folosirea metodei "Razele X în afaceri" o întreprindere trece în revistă toate produsele (serviciile), piețele pe care le deservește și canalele de distribuire, pentru a-și estima poziția în ciclul de viață al unui produs. Anume în urma acestei analize întreprinderea obține următoarele întrebări: cât timp se va mai dezvolta acest produs? cât timp se va mai menține pe piață? când va începe să-și piardă importanța și cât de repede? când va deveni demodat? Aceasta îi permite întreprinderii să aprecieze ce rezultate poate obține în dependență de decizii luate drept răspunsuri la întrebări, îi arată ce prăpastie se deschide între ceea ce o poate aștepta și ceea ce trebuie să facă pentru a-și atinge obiectivele.

Pentru a nu începe să piardă, întreprinderea trebuie să umple această prăpastie, astfel va dispărea. Realizările de tip antreprenorial trebuie să fie suficient de importante ca să acopere această prăpastie și să fie obținute la timp, înainte ca vechiul să se demodeze.

În al treilea rând, ca o întreprindere să fie "avidă de lucruri noi" este necesar ca întreaga activitate să fie abordată sistemic sau, altfel spus, ca primele două condiții necesare menționate mai sus să fie analizate conform unui plan antreprenorial cu obiective bine determinate, precum și cu indicarea termenelor finale. Acest lucru îi va permite întreprinderii să ducă o analiză și un control sistematic asupra îndeplinirii obiectivelor trasate pe o perioadă oarecare.

Deci, inovația presupune eforturi majore, muncă din partea executanților capabili care formează resursa decisivă a oricărei organizații. Pentru a putea să inoveze, o firmă trebuie să-și concentreze forțele umane cele mai bune și să investească resursele financiare în inovații. Consider că în situația de astăzi potențialul intelectual de care dispune Moldova este unul din avantajele principale în vederea implementării cu succes a inovațiilor în economia noastră. Însă, pentru ca rezultatele cercetărilor să aibă valoare, trebuie să existe o lege care să le pună în legătură directă cu apărarea proprietății intelectuale. Pe lângă existența acestei legi este nevoie de un sistem de impozitare care să încurajeze folosirea capitalului pentru promovarea proiectelor pe viitor, pentru noi elaborări, noi idei, deoarece anume cercetările, analiza cer mari resurse financiare. Adică, avem nevoie de un sistem impozitar capabil să ușureze problema cea mai presantă - lipsa de bani.

ASPECTE ACTUALE

Atât pentru întreprinderile existente, cu atât mai mult pentru firmele noi avem nevoie de un sistem impozitar care să stimuleze formarea capitalului.

Unul dintre secretele japonezilor privitor la formarea capitalului este "evaziunea fiscală", care este încurajată oficial. În mod legal un japonez adult este scutit de taxe pentru un cont de economii medii. Japonia are de cinci ori mai multe conturi de acest fel decât numărul populației, inclusiv copiii. Din această cauză Japonia a și atins rata cea mai mare de formare a

capitalului. Peter F. Drucker este de părere că orice țară care vrea să fie competitivă într-o eră antreprenorială trebuie să-și construiască un sistem de impozite de tipul celui japonez care, printr-o atitudine de ipocrizie semioficială, încurajează formarea capitalului.

Rezolvarea problemelor menționate, ținând cont de experiența și practica mondială, precum și de propunerile marilor economisti, va da posibilitatea de a mări rolul și necesitatea inovației și în cadrul societății noastre, de a urni, în sfârșit, carul din loc.

Acordul General pentru Tarife Vamale și Comerț (GATT)

“Runda Uruguay”.

Problemele drepturilor de proprietate intelectuală

Recent Republica Moldova s-a adresat Organizației Mondiale de Comerț (OMC) cu un memorandum de primire. Durata acestei proceduri poate fi de 1,5-2 ani. Pentru a da curs cererii, OMC organizează un grup de lucru compus din reprezentanți ai țărilor interesate în comerțul cu Moldova (după toate probabilitățile, S.U.A., Australia, România, Polonia, Ungaria. Republica Moldova devine membră a OMC începând cu data semnării unui protocol special de către toți membrii grupului de lucru.

Acordul General pentru Tarife Vamale și Comerț (GATT), instituit în 1948, prevede, între altele, organizarea de negocieri comerciale multilaterale între părțile contractante pentru realizarea de înțelegeri vizând liberalizarea progresivă a comerțului internațional. În cadrul acestor negocieri părțile contractante își acordă reciproc concesii tarifare (reduceri sau eliminări de taxe vamale de import) pe care le înscriu în liste de concesii tarifare naționale anexate la Acordul General. Totodată, pot să negocieze noi reguli și principii privind aplicarea unor mecanisme și instrumente de politică comercială, lărgind astfel regulile de bază inscrise inițial în Acordul General.

Actuala serie de negocieri comerciale multilaterale este cea de-a 8-a desfășurată sub egida GATT, fiind lansată în septembrie 1986, prin Declarația ministerială de la Punta del Este (Uruguay). Pornind de la țara unde a avut loc reuniunea ministerială de lansare, ea este cunoscută sub denumirea de “Runda Uruguay”.

Runda Uruguay a fost calificată, încă de la lansare, ca cea mai complexă și ambicioasă din istoria GATT. Ea nu se limitează, ca rundele precedente, la reducerea sau eliminarea protecției tarifare și netarifare. Pe lângă acest aspect, ea vizează un cadru mult mai larg, constând în:

- aducerea sub principiile și regulile GATT a tuturor segmentelor comerțului internațional cu mărfuri, inclusiv agricultura și produsele textile;
- însoțirea liberalizării tarifare și netarifare de reguli mai clare și stricte privind concurența internațională;
- asigurarea unei protecții sporite a

drepturilor de proprietate intelectuală;

- negocierea unui cadru multilateral de reguli și principii privind comerțul internațional cu servicii, precum și convenirea unei prime serii de măsuri de liberalizare în acest sector;
- întărirea supravegherii multilaterale a respectării de către toate părțile contractante a principiilor și regulilor GATT în implementarea de politici naționale;
- ameliorarea și creșterea eficacității mecanismului de reglementare a diferendelor izvorăte din eventuala încălcare de către părți a angajamentelor asumate;
- întărirea cadrului instituțional al sistemului multilateral de comerț în ansamblul său, prin construirea unei Organizații Mondiale de Comerț (OMC).

Principalele rezultate ale Rundei Uruguay includ și protejarea, prin comerț, a drepturilor de proprietate intelectuală și industrială prin:

- reguli și discipline cu privire la aplicabilitatea principiilor fundamentale ale GATT și ale acordurilor și convențiilor internaționale pertinente în materie de proprietate intelectuală;
- norme privind existența, sfera și exercitarea drepturilor de proprietate intelectuală;
- mijloace eficace pentru asigurarea respectării drepturilor de proprietate intelectuală;
- proceduri pentru prevenirea și soluționarea, pe plan multilateral, a diferendelor între guverne în această materie;
- crearea unui Consiliu pentru aspecte comerciale ale drepturilor de proprietate intelectuală care afectează comerțul, în vederea urmării aplicării prevederilor acordului.

Negocierile au cristalizat necesitatea creării unei Organizații Mondiale de Comerț (OMC) prin intermediul căreia să se pună în aplicare un sistem comercial multilateral integrat.

Acordul privind constituirea Organizației Mondiale de Comerț constituie, astfel, principalul instrument juridic prin care se va asigura cadrul instituțional adecvat pentru punerea în aplicare a rezultatelor evidențiate mai sus și care sunt reflectate în acordurile anexate la Acordul privind constituirea OMC, respectiv:

- Acordul General pentru Tarife Vamale și Comerț 1994, și celelalte acorduri multilaterale negociate sub egida GATT;
- Acordul General pentru Comerțul cu Servicii;
- Acordul referitor la aspectele comerciale ale drepturilor de proprietate intelectuală;
- Memorandumul de acord privind sistemul integrat de reglementare a diferențelor;
- Mecanismul de examinare a politicilor comerciale.

Structura instituțională a OMC va cuprinde și Consiliul pentru drepturile de proprietate intelectuală care afectează comerțul.

Problemele drepturilor de proprietate intelectuală sunt reflectate în Acordul privind aspectele drepturilor de proprietate intelectuală, legate de comerț, inclusiv comerțul cu mărfuri contrafăcute.

Acordul are ca scop să reducă distorsiunile și impedimentele în ceea ce privește comerțul internațional, ținând cont de necesitatea promovării unei protecții eficiente și suficiente a drepturilor de proprietate intelectuală și să facă în aşa fel încât măsurile și procedurile vizând respectarea drepturilor de proprietate intelectuală să nu devină prin ele însese obstacole pentru un comerț legitim.

În acest scop, este recunoscută necesitatea elaborării de noi reguli și discipline privind:

a) aplicabilitatea principiilor fundamentale ale GATT 1994 și a acordurilor sau convențiilor internaționale pertinente în materie de proprietate intelectuală;

b) elaborarea de norme și principii adecvate referitoare la existența, întinderea și exercitarea drepturilor de proprietate intelectuală legate de comerț;

c) elaborarea de mijloace eficiente și adecvate pentru a face să se respecte drepturile de proprietate intelectuală legate de comerț, cu luarea în considerare a diferențelor între sistemele juridice naționale;

d) elaborarea de proceduri eficiente și rapide pentru prevenirea și reglementarea, în plan multilateral, a diferențelor între guverne, și

e) dispozițiile tranzitorii vizând ca participarea la rezultatele negocierilor să fie cât mai completă.

Drepturile de proprietate intelectuală sunt recunoscute ca drepturi private.

Sunt recunoscute de asemenea: necesitatea de a stabili un cadru multilateral de principii,

reguli și discipline referitoare la comerțul internațional cu mărfuri contrafăcute; obiective fundamentale de politică generală publică a sistemelor naționale de protecție a proprietății intelectuale, inclusiv obiectivele în materie de dezvoltare și de tehnologie; necesitățile speciale ale țărilor Membre cel mai puțin avansate în ceea ce privește punerea în aplicare a legilor și reglementărilor în plan național cu maximum de flexibilitate pentru ca aceste țări să se poată dota cu o bază tehnologică solidă și viabilă.

Se subliniază că este important să se reducă tensiunile prin contractarea de angajamente întărite privind soluționarea prin proceduri multilaterale a diferențelor referitoare la problemele proprietății intelectuale legate de comerț.

În secțiunea I a Acordului sunt prezente dispoziții generale și principii fundamentale.

Articolul 2 al Acordului constată că Membrii se vor conforma articolelor 1-12 și 19 din Convenția de la Paris (1967), acordate conform dispozițiilor Convenției de la Berna (1971) sau ale Convenției de la Roma care autorizează ca tratamentul acordat să fie în funcție nu de tratamentul național, ci de tratamentul acordat într-o altă țară; privitoare la drepturile artiștilor interpreți sau executați, producători de fonograme și organismele de radiodifuziune care nu sunt vizate în prezentul acord, cât și la drepturile care decurg din acorduri internaționale referitoare la protecția proprietății intelectuale puse în aplicare înainte de intrarea în vigoare a Acordului privind constituirea OMC, cu condiția că aceste acorduri să fie notificate Consiliului pentru aspectele drepturilor de proprietate intelectuală legate de comerț și să nu constituie o discriminare arbitrară sau nejustificată cu privire la naționalii altor Membri.

Protecția și respectarea drepturilor de proprietate intelectuală au scopul să contribuie la favorizarea inovației tehnologice și la creșterea transferului și difuzării de tehnologii, în avantajul reciproc al celor care creează și al celor care utilizează cunoștințe tehnice de o manieră favorabilă pentru binele social și economic, și să asigure un echilibru de drepturi și obligații.

În continuare, ne vom opri asupra art. 14 - "Protecția artiștilor interpreți sau executați, a producătorilor de fonograme (înregistrări sonore) și a organismelor de radiodifuziune".

În ceea ce privește fixarea execuției lor pe o fonogramă, artiștii interpreți sau executați

ASPECTE ACTUALE

vor avea posibilitatea de a împiedica, atunci când vor fi întreprinse fără autorizarea lor, fixarea execuției nefixate și reproducerea acestei fixări, radiodifuzarea prin intermediul undelor radioelectrice și transmiterea publică în direct a execuției lor.

Producătorii de fonograme se bucură de dreptul de a autoriza sau interzice reproducerea directă sau indirectă a fonogramelor lor.

Organismele de radiodifuziune vor avea dreptul de a interzice, atunci când vor fi întreprinse fără autorizarea lor, înregistrarea, reproducerea înregistrării și reemiterea prin intermediul undelor radioelectrice a emisiunilor, precum și a transmisiilor publice de emisiuni de televiziune. În cazul în care Membrii nu vor acorda astfel de drepturi organismelor de radiodifuziune, ele vor da titularului dreptului de autor asupra conținutului emisiunilor posibilitatea de a împiedica actele susmenționate, sub rezerva dispozițiilor Convenției de la Berna (1971).

Dispozițiile în ceea ce privește programele de calculator se vor aplica *mutatis mutandis* producătorilor de fonograme și oricăror altor deținători ai drepturilor asupra fonogramelor astfel cum sunt ele stabilite în legislația națională. Dacă, la data Reuniei ministeriale de încheiere a negocierilor comerciale multilaterale din Runda Uruguay, un Membru aplică sistemul de remunerare echitabilă pentru deținătorii de drepturi referitoare la închirierea fonogramelor, el va putea menține acest sistem, cu condiția ca închirierea comercială de fonograme să nu aibă ca efect compromiterea de o manieră importantă a drepturilor exclusive de reproducere a deținătorilor drepturilor respective.

Durata protecției oferite în baza prezentului acord artiștilor interpreți sau executanți și producătorilor de fonograme nu va fi inferioară unei perioade de cincizeci ani calculată de la sfârșitul anului calendaristic al înregistrării sau execuției. Durata de protecție acordată organismelor de radiodifuziune nu va fi inferioară unei perioade de douăzeci ani calculată de la sfârșitul anului calendaristic în care a avut loc radiodifuzarea.

Orice Membru va putea să prevadă condiții, limitări, exceptii și rezerve în măsura autorizată prin Convenția de la Roma. Totuși, dispozițiile Convenției de la Berna (1971) se vor aplica de asemenea, *mutatis mutandis*, drepturilor artiștilor interpreți sau executanți și celor ale

producătorilor de fonograme.

Secțiunea 2 a Acordului este consacrată mărcilor de fabrică sau de comerț.

Spicium din respectivele articole:

Orice semn (sau combinație de semne) capabil să deosebească un produs sau un serviciu al unei întreprinderi de cel al altor întreprinderi va putea să constituie o marcă de fabrică sau de comerț. Astfel de semne, în special cuvintele, inclusiv numele de persoane, literele, cifrele, elementele figurative și combinațiile de culori, precum și orice combinație a acestor semne, vor fi susceptibile să fie înregistrate ca mărci de fabrică sau de comerț. În cazurile în care semnele nu sunt în sine în măsură să distingă produsele sau serviciile respective, Membrii vor putea face înregistrarea ținând cont de caracterul distinctiv dobândit prin folosință. Membrii vor putea solicita, drept condiție de înregistrare, ca semnele să fie perceptibile vizual.

Membrii vor publica fiecare marcă de fabrică sau de comerț fie înainte ca ea să fie înregistrată, fie în cel mai scurt termen după înregistrare, și vor acorda o posibilitate rezonabilă de a se cere radierea înregistrării. În plus, Membrii vor putea acorda posibilitatea de opunere la înregistrarea unei mărci.

Titularul unei mărci înregistrate va avea dreptul exclusiv de a împiedica orice terți acționând fără consumătorul său să utilizeze în cadrul operațiunilor comerciale semne identice sau similare pentru produse sau servicii identice sau similare în cazul în care o astfel de utilizare ar trenează riscul confuziei. În cazul folosirii unui semn identic pentru produse sau servicii identice, riscul de confuzie este prezumat. Drepturile descrise mai sus nu vor aduce prejudiciu nici unui drept anterior existent și nu vor afecta posibilitatea pe care o au Membrii de a condiționa existența drepturilor de folosință a acestora.

Pentru a se stabili dacă o marcă de fabrică sau de comerț este notoriu cunoscută, se va ține seama de notorietatea acestei mărci în cadrul segmentului de public respectiv, inclusiv de notorietatea în Membrul în discuție, obținută ca urmare a promovării acestei mărci.

Înregistrarea inițială și fiecare reinnoire a unei mărci de fabrică sau de comerț vor fi de o durată de minimum săpte ani. Înregistrarea unei mărci va fi reinnoibilă nelimitat în timp.

Atunci când folosirea unei mărci de fabrică sau de comerț se va face de către o altă persoană sub controlul titularului, aceasta se va consi-

ASPECTE ACTUALE

deră ca o folosire a mărcii în scopul menținerii înregistrării.

Membrii vor putea stabili condițiile privind concesionarea de licențe și cessionarea mărcilor de fabrică sau de comerț, înțelegându-se că concesionarea de licențe obligatorii pentru mărci nu va fi autorizată și că titularul unei mărci înregistrate va avea dreptul să o cedeze fără să existe în mod necesar și transferul întreprinderii căreia marca îi aparține.

Secțiunea 3 a Acordului are ca obiect indicațiile geografice.

Prin indicație geografică se înțelege o indicație care servește la identificarea unui produs ca fiind originar din teritoriul unui Membru, sau al unei regiuni ori localități din acest teritoriu, în cazul în care o calitate, un renume sau o altă caracteristică anume a produsului poate fi atribuită în mod esențial acestei origini geografice.

Membrii vor prevedea mijloacele juridice care să permită părților interesate să împiedice:

a) utilizarea, în desemnarea sau prezentarea unui produs, a oricărui mijloc care indică sau sugerează, într-un mod care să inducă publicul în eroare, că produsul în cauză este originar dintr-o altă regiune geografică decât locul adevărat de origine.

b) orice utilizare care constituie un act de concurență neloială în sensul articolului 10bis al Convenției de la Paris (1967).

Un Membru va refuza sau va invalida, fie din oficiu dacă legislația sa îi permite, fie la cererea unei părți interesate, înregistrarea unei mărci de fabrică sau de comerț care conține o indicație geografică sau este constituită dintr-o astfel de indicație, pentru produse care nu sunt originare din teritoriul indicat, dacă utilizarea acestei indicații în marca pentru astfel de produse este de natură să inducă publicul în eroare cu privire la locul adevărat de origine.

Vom menționa că se instituie protecția suplimentară a indicațiilor geografice pentru vinuri și produse spirtoase.

Fiecare Membru va prevedea mijloacele juridice care să permită părților interesate să împiedice utilizarea unei indicații geografice identificând anumite vinuri sau produse spirtoase cu produse care nu sunt originare din locul indicat de indicația geografică respectivă, chiar în cazurile în care indicația geografică este utilizată în traducere sau însăștește expresii cum ar fi "de genul", "de tipul", "de stilul", "imitație"

sau altele.

În caz de indicații geografice omonime pentru vinuri, protecția va fi acordată fiecărei indicații. Fiecare Membru va stabili condițiile practice în care indicațiile omonime respective vor fi diferențiate una de alta, înținându-se cont de necesitatea asigurării unui tratament echitabil producătorilor respectivi, și va face în așa fel încât consumatorii să nu fie induși în eroare.

Dispozițiile în cauză nu vor prejudicia în nici un fel dreptul oricărei persoane de a folosi, în cursul operațiunilor comerciale, numele său sau al predecesorului său în afaceri, cu excepția cazului când acest nume este folosit de o manieră care să inducă publicul în eroare.

Nu vor fi protejate indicații geografice care nu sunt protejate în țara lor de origine sau care încetează să fie protejate, ori care cad în desuetudine în țara respectivă.

Secțiunea 4 a Acordului vizează desenele și modelele industriale.

Cităm: Membrii vor prevedea protecția desenelor și modelelor industriale create de o manieră independentă care sunt noi sau originale. Membrii vor putea stabili că desenele și modelele nu sunt noi sau originale dacă ele nu diferă în mod semnificativ de desene sau modele cunoscute sau de combinații de elemente ale unor desene sau modele cunoscute. Membrii vor putea stabili că o astfel de protecție nu se va extinde asupra desenelor și modelelor dictate în mod esențial de considerente tehnice sau funcționale.

Fiecare Membru trebuie să ia măsuri ca prevederile privind garantarea protecției desenelor și modelelor de textile, în special în ceea ce privește orice cost, examinare sau publicare, să nu compromită în mod nerezonabil posibilitatea de a cere și de a obține această protecție. Membrii vor fi liberi să îndeplinească această obligație prin legislația în materie de desene și modele industriale sau prin legislația în materie de drept de autor.

Titularul unui desen sau model industrial protejat are dreptul să împiedice terții care acționează fără consimțământul său să fabrice, să vândă sau să importe articole ce comportă sau conțin un desen sau model care este, în totalitate sau într-o parte substanțială, o copie a acestui desen sau model protejat, atunci când actele sale vor fi făcute în scopuri comerciale.

Membrii pot prevedea excepții limitate cu privire la protecția de desene industriale, cu condiția ca acestea să nu aducă atingere de o

ASPECTE ACTUALE

manieră nejustificată exploatarii normale a desenelor sau modelelor industriale protejate și nici să cauzeze un prejudiciu nejustificat intereselor legitime ale titularului desenului sau modelului protejat, cu luarea în considerare a intereselor legitime ale terților.

Durata protecției oferite va fi de minimum zece ani.

Secțiunea 5 a Acordului are ca obiect brevetele.

În ea se specifică: un brevet poate fi obținut pentru orice invenție, de produs sau de procedeu, în toate domeniile tehnologice, cu condiția ca aceasta să fie nouă, să implice o activitate inventivă și să fie susceptibilă de aplicare industrială. Vor fi acordate brevete și se va asigura dreptul de brevet fără discriminare în ceea ce privește locul invenției, domeniul tehnologic și faptul că produsele sunt importante sau sunt de origine națională.

Membrii pot exclude de la brevetare invențiile pentru care este necesar să se împiedice exploatarea comercială pe teritoriul lor pentru protecția ordinii publice sau a moralității, inclusiv pentru protecția sănătății și vietii persoanelor și animalelor sau prezervarea vegetalelor, sau pentru a evita aducerea de atingeri grave mediului înconjurător, cu condiția ca această excludere să nu depindă numai de faptul că exploatarea este interzisă prin legislația internă.

Membrii vor putea de asemenea exclude de la brevetare:

a) metodele diagnostice, terapeutice și chirurgicale pentru tratamentul persoanelor și animalelor;

b) vegetalele și animalele altele decât microorganismele, precum și procedeele esențialmente biologice de obținere de vegetale sau animale, altele decât procedeele nebiologice sau microbiologice. Totuși, Membrii vor prevedea protecția varietăților vegetale prin brevete, printr-un sistem sui generis eficient, sau printr-o combinare a acestor două mijloace. Dispozițiile prezentului alineat vor fi reexamineate la patru ani după intrarea în vigoare a Acordului privind instituirea OMC.

Un brevet va conferi titularului său următoarele drepturi exclusive:

a) în cazul în care obiectul brevetului este un produs, să împiedice terții care acționează fără consimțământul său să desfășoare următoarele acte: să fabrice, să folosească, să ofere spre vânzare, să vândă sau să importe în aceste scopuri acel produs;

b) în cazul în care obiectul brevetului este un procedeu, să împiedice terții care acționează fără consimțământul său să desfășoare acte constând în utilizarea procedeului, precum și următoarele acte: folosirea, oferirea spre vânzare sau importul în aceste scopuri, cel puțin în ce privește produsul obținut direct prin acel procedeu.

Titularul unui brevet va avea, de asemenea, dreptul de cessionare sau de transmitere pe cale succesoră a brevetului și de încheiere de contracte de licență.

Membrii vor cere depunătorului unei cereri de brevet ca acesta să divulge invenția de o manieră suficient de clară și completă pentru ca o persoană calificată să o poată executa și vor putea cere de la acesta să indice maniera cea mai bună de executare a invenției cunoscută de inventator la data depozitului său, în cazul când este invocată prioritatea - la data priorității cererii.

Membrii vor putea cere depunătorului unei cereri de brevet să furnizeze informații asupra cererilor respective pe care le-a depus și brevetelor respective care i-au fost acordate în străinătate.

În cazurile în care legislația unui Membru permite alte utilizări ale obiectului unui brevet fără autorizarea deținătorului de drept, inclusiv utilizarea de către puterile publice sau de către terți autorizați de acestea, vor fi respectate următoarele dispoziții:

a) autorizarea utilizării va fi examinată pe baza circumstanțelor proprii acesteia;

b) o astfel de utilizare va putea să nu fie permisă decât dacă, înaintea acestei utilizări, candidatul utilizator s-a străduit să obțină autorizarea de la deținătorul de drept, în condiții și modalități comerciale rezonabile și dacă cu toate eforturile sale nu a reușit aceasta într-un termen rezonabil. Un Membru va putea deroga de la această prevedere în cazul unei situații naționale critice sau al altor circumstanțe de extremă urgență ori în caz de utilizare cu scop public necomercial. În caz de situație națională critică sau alte circumstanțe de extremă urgență, deținătorul dreptului va fi cel puțin anunțat imediat ce va fi posibil. În caz de utilizare în scopuri publice necomerciale, atunci când puterile publice sau întreprinderea, fără să facă cercetări de brevet, cunosc sau au motive demonstrabile de a cunoaște că un brevet valabil este sau va fi utilizat de către puterile

ASPECTE ACTUALE

publice sau în contul acestora, deținătorul dreptului va fi avizat despre aceasta în cel mai scurt timp;

c) întinderea și durata unei astfel de utilizări vor fi limitate la scopurile pentru care aceasta a fost autorizată, iar în cazul tehnologiei de semiconductori, respectiva utilizare va fi destinată numai pentru scopuri publice necomerciale sau pentru a remedia o practică ce a fost stabilită, în baza unei proceduri judiciare sau administrative, ca fiind anticoncurențială;

d) o astfel de utilizare va fi neexclusivă;

e) o astfel de utilizare va fi netransmisibilă, cu excepția părții din întreprindere sau a fondului de comerț care beneficiază de aceasta;

f) orice utilizare de acest gen va fi autorizată în principal pentru aprovizionarea pieței interne a Membrului care a autorizat această folosire;

g) autorizarea unei astfel de utilizări va fi susceptibilă de a înceta, sub rezerva că interesele legitime ale persoanelor astfel autorizate să fie protejate de o manieră adecvată, dacă și atunci când circumstanțele care au condus la aceasta încetează să existe și este vizibil că nu vor reapărea. Autoritatea competență va fi abilitară să reexamineze, pe bază de cerere motivată, dacă circumstanțele continuă să existe;

h) deținătorul dreptului va primi o remunerare adecvată corespunzătoare fiecărui caz în parte, cu luarea în considerare a valorii economice a autorizării;

i) valabilitatea juridică a oricărei decizii privind autorizarea unei astfel de utilizări va putea face obiectul unei revizuiri judiciare sau altrei revizuiri independente de către o autoritate superioară distinctă a acestui Membru;

j) orice decizie referitoare la remunerarea prevăzută în raport cu o astfel de utilizare va putea face obiectul unei revizuiri judiciare sau unei alte revizuiri independente de către o autoritate superioară distinctă a acestui Membru;

k) Membrii nu sunt tineri să aplique condițiile

enumerate la alineatele b) și f) în cazurile în care o astfel de utilizare este permisă pentru a remedia o practică considerată ca anticoncurențială ca urmare a unei proceduri judiciare sau administrative. Necesitatea de a corecta practicile anticoncurențiale poate fi luată în considerare în stabilirea remunerării acordate în astfel de cazuri. Autoritățile competente vor fi abilitate să refuze încetarea autorizării dacă și atunci când circumstanțele care au condus la această autorizare riscă să se producă din nou;

l) în cazurile în care o astfel de utilizare este autorizată pentru a permite exploatarea unui brevet (în continuare denumit "al doilea brevet") care nu poate fi exploatat fără să aducă atingere unui alt brevet (în continuare denumit "primul brevet"), următoarele condiții suplimentare vor fi aplicate:

i) *invenția revendicată în cel de-al doilea brevet presupune un progres tehnologic important, de un interes economic substanțial, în raport cu invenția revendicată în primul brevet;*

ii) *titularul primului brevet va avea dreptul la o licență reciprocă în condiții rezonabile pentru utilizarea invenției revendicate în cel de-al doilea brevet; și*

iii) *utilizarea autorizată în raport cu primul brevet va fi netransmisibilă cu excepția cazului când acesta este transmis împreună cu al doilea brevet.*

Pentru orice decizie referitoare la revocarea sau decăderea unui brevet se va acorda posibilitatea unei proceduri judiciare de revizuire.

Durata de protecție oferită nu se va termina înainte de expirarea unei perioade de 20 ani calculate de la data depozitării.

Pentru scopurile procedurii civile referitoare la încălcarea drepturilor titularului, dacă obiectul brevetului este un procedeu de obținere a unui produs, autoritățile judiciare vor fi abilitate să dispună părățului să demonstreze că procedeul utilizat pentru obținerea unui produs identic este diferit de procedeul brevetat. În consecință, Membrii vor dispune, dacă este îndeplinit cel puțin unul din criteriile menționate mai jos, că orice produs fabricat identic fără consimțământul titularului de brevet va fi, până la proba contrarie, considerat ca fiind obținut prin procedeul brevetat.

Cu ocazia prezentării probei contrarii, vor fi

ASPECTE ACTUALE

luate în considerare interesele legitime ale părătului legate de protecția secretelor sale industriale și comerciale.

Secțiunea 6 are ca obiect scheme de configurație (topografii) de circuite integrate.

Membrii convin să prevadă protecția schemelor de configurație (topografiilor) de circuite integrate (în continuare denumite "scheme de configurație") conform Tratatului privind proprietatea intelectuală în materie de circuite integrate și, în plus, să respecte dispozițiile de mai jos.

Membrii vor considera ca ilegale actele menționate mai jos dacă acestea sunt îndeplinite fără autorizarea deținătorului de drept (titularului): importul, vânzarea sau distribuția în orice alt mod, cu scopuri comerciale, a unei scheme de configurație protejate, unui circuit integrat în care este încorporată o schemă de configurație protejată, sau unui articol care încorporează un astfel de circuit integrat, numai în măsura în care acest articol continuă să conțină o schemă de configurație reproducă în mod ilicit.

Nici un Membru nu va considera ca ilegală îndeplinirea oricărui act cu privire la un circuit integrat care încorporează o schemă de configurație reproducă ilegal, sau orice articol care încorporează un astfel de circuit integrat, atunci când persoana care îndeplinește aceste acte nu știa și nu avea motive temeinice să știe că, atunci când a achiziționat respectivul circuit integrat sau articolul care îl încorporează, acesta conținea o schemă de configurație reproducă în mod ilicit. Membrii vor dispune ca, după momentul la care această persoană a primit un aviz prin care a fost informat în mod suficient că schema de configurație este reproducă în mod ilicit, aceasta va putea îndeplini orice act vizat cu privire la stocurile de care dispune sau pe care le-a comandat înainte de acest moment, dar va putea fi obligată să plătească deținătorului dreptului o sumă echivalentă cu o redevanță rezonabilă cum ar fi cea care ar fi fost exigibilă în cadrul unei licențe negociate în mod liber pentru o astfel de schemă de configurație.

Condițiile menționate se vor aplica, *mutatis mutandis*, în cazul concesionării unei licențe nevoluntare pentru o schemă de configurație sau pentru utilizarea acesteia de către puterile publice sau în contul acestora fără autorizarea deținătorului de drept.

În Membrii care înregistrarea este o condiție a protecției, durata protecției schemelor de configurație nu se va sfârși înainte de expirarea unei perioade de zece ani calculată de la data depozitării cererii de înregistrare sau calculată de la prima exploatare comercială indiferent unde în lume.

În Membrii în care înregistrarea nu este condiție de protecție, schemele de configurație vor fi protejate pentru o perioadă de cel puțin zece ani de la data primei exploatari comerciale indiferent unde în lume.

Un Membru va putea decide că protecția va expira 15 ani de la realizarea schemei de configurație.

Secțiunea 7 conține poziții privind protecția informațiilor nedivulgabile.

Prin asigurarea unei protecții efective contra concurenței neloiale, Membrii vor proteja informațiile nedivulgabile și datele comunicate puterilor publice sau organismelor acestora.

Persoanele fizice și juridice vor avea posibilitatea să împiedice ca informații aflate în mod licit sub controlul lor să fie divulgăte terților, achiziționate sau utilizate de aceștia fără consimțământul lor și de o manieră contrară uzantelor comerciale cinstite sub rezerva ca aceste informații:

- să fie secrete în sensul că, în totalitatea lor sau în configurația sau asamblarea exactă a elementelor lor, ele nu sunt în general cunoscute de persoane aparținând mediului care se ocupă în mod normal de genul de informații în cauză sau nu le sunt ușor accesibile;

- să aibă o valoare comercială pentru că sunt secrete; și

- să facă obiectul unor dispoziții rezonabile de păstrare a secretului lor, din partea persoanei care le controlează în mod licit.

Atunci când aprobatăa comercializării produselor farmaceutice sau a produselor chimice pentru agricultură, care conțin entități chimice noi, este condiționată de comunicarea de date nedivulgabile rezultate din încercări sau de alte date nedivulgabile, a căror stabilire cere un efort considerabil, Membrii vor proteja aceste date contra oricărei exploatari neloiale în comert. În plus, Membrii vor proteja aceste date contra oricărei divulgări, cu excepția cazului când aceasta este necesară pentru protecția publicului, sau în lipsa unor măsuri pentru protejarea datelor respective contra oricărei exploatari neloiale în comert.

ASPECTE ACTUALE

Secțiunea 8 se referă la controlul practicilor anticoncurențiale în licențele contractuale.

Membrii convin că anumite practici sau condiții în materie de concesiune de licențe legate de drepturile de proprietate intelectuală care limitează concurența pot să aibă efecte prejudiciabile asupra schimburilor și să împiedice transferul și difuzarea de tehnologie.

Nici o dispoziție a Acordului nu va impiedica Membrii să specifice în legislația lor națională practicile sau condițiile în materie de concesiune de licențe care ar putea, în cazuri particulare, să constituie o folosire abuzivă a drepturilor de proprietate intelectuală având un efect prejudiciabil asupra concurenței pe piața respectivă. Așa cum este prevăzut mai sus, un Membru va putea adopta, în conformitate cu celelalte dispoziții ale Acordului, măsuri corespunzătoare pentru a preveni sau combate aceste practici, care pot conține, de exemplu, clauza de retrocesiune exclusivă, condiții care împiedică contestarea validității și un regim coercitiv de licențe grupate, în lumina legilor și reglementărilor pertinente ale respectivului Membru.

Dacă i se adresează o cerere, fiecare Membru va purta consultări cu oricare alt Membru care are motive să credă că un titular de drept de proprietate intelectuală națională al membrului căruia i s-a adresat cererea de consultare, sau care domiciliază în acest Membru, se pretează la practici care violează legile și reglementările Membrului care a prezentat cererea referitoare la obiectul prezentei secțiuni, și care dorește să asigure respectarea acestei legislații, fără prejudiciu cu privire la oricare altă acțiune pe care unul sau celălalt Membru ar putea să o angajeze conform legii și având întreaga libertate de a lua o decizie definitivă. Membrul căruia i s-a adresat cererea îi va acorda întreaga și binevoitoarea sa atenție și va purta consultări cu Membrul care a prezentat-o; el va coopera prin furnizarea de informații neconfidențiale existente la dispoziția publicului care prezintă un interes în cauză, precum și alte informații de care dispune, sub rezerva legislației interne și a încheierii unui acord reciproc satisfăcător cu privire la respectarea caracterului confidențial al acestor informații de către Membrul care a prezentat cererea.

GATT**În postură renovată**

Andrei MOISEI, jurist
AGEPI

Popularitatea abrevierii GATT (Acordul General pentru Tarife Vamale și Comerț) se extinde tot mai mult în republica noastră, cuprinzând persoanele implicate nemijlocit în fabricarea și desfacerea mărfurilor. Mai multă lume știe că este vorba despre o organizație internațională, însă nu oricine va reuși să-i dezvăluie conținutul autentic cu tot discernământul.

Existența din 1947 a acestei organizații rămânea necunoscută sau aproape necunoscută nouă și aproape că nu prezinta interes, deoarece statul soluționa centralizat problemele de fabricare și desfacere a mărfurilor. Lipsa proprietății private în domeniul respectiv explică și absența interesului partenerilor străini de a avea relații cât de cât serioase cu noi. Deoarece GATT, în opinia mea, constituie anume acea verigă cu ajutorul căreia se încearcă a fi reglementate problemele parteneriatului în relațiile comerciale din sectorul privat cu persoane a căror activitate nu depinde de stat decât în cea mai mică măsură.

Pe de altă parte, e vorba despre cerințe reciproce ale unor state care contribuie cel mai eficient la dezvoltarea relațiilor comerciale, inclusiv sub aspectele:

- taxelor vamale;
- politicii fiscale;
- chestiunilor de subvenționare din partea statului și a.

Anume acestea sunt pârghiile ce asigură interesul reciproc al statului în saturarea pieței cu mărfuri, respectiv, susținerea producătorului în cucerirea unor noi piețe și obținerea de beneficiu, ceea ce constituie temeliile în orice activitate economică.

Trecerea republicii la relații de piață, privatizarea sectorului de stat, alte acțiuni declanșate în prezent în republică determină interesul manifestat față de GATT. Totuși, în opinia specialiștilor, organizația respectivă este pe cale de dispariție, polemizându-se despre însăși existența ei ca organism juridic. Nu cred că gradul nostru de competență în asemenea chestiuni, în special referitoare la GATT, ne va permite în genere să dăm o apreciere obiectivă. În ultimul timp se discută activ chestiunea renașterii GATT-ului într-o nouă formă, anume prin crearea OMC (Organizația Mondială de Comerț). Decizia de creare a fost adoptată în timpul rundei Uruguay, formal încheiată la Marrakech (Maroc) pe 15 aprilie 1994 cu participarea a 125 de țări.

Acordul cu privire la crearea OMC formează obișnuitele limite instituționale pentru soluționarea diverselor chestiuni coordonate sub auspiciile GATT sau

ASPECTE ACTUALE

strâns legate de ele. Noul GATT prevede pentru membrii săi necesitatea de a adopta diverse "anexe" - acorduri comerciale multilaterale, multe dintre care prezintă în felul lor niște coduri în chestiuni tematice speciale. Este vorba despre o abatere de la experiența precedentă legată de runda de la Tokio, ce nu implică obligația generală de a adopta asemenea "coduri".

În prezent acionează următoarele acorduri multilaterale:

1. GATT (1994) și acordul internațional pentru comerțul cu mărfuri (în special diferite "coduri") așa precum sunt ele formulate în urma tratativelor. GATT-ul anterior rămâne în vigoare și în actualitate numai în mod temporar.

2. Acordul General pentru Comerțul cu Servicii (GATS).

3. Acordul pentru protejarea prin comerț a drepturilor de proprietate intelectuală și industrială (TRIPS).

Caracteristica principală a rezultatelor constă în extinderea domeniilor GATT/OMC asupra comerțului cu servicii și în chestiunile proprietății intelectuale.

Actul de încheiere cu structura OMC confirmă că rezultatele rundei Uruguay constituie un pachet unic care crează obligații omogene (univoce) practic în toate domeniile referitoare la mărfuri, servicii și chestiuni de proprietate intelectuală. OMC, în ce-o privește, prin intermediul structurii sale organizatorice permanente și a secretariatului, va consolida institutele comerciale în raport cu organizațiile mondiale valutar-financiare prin abordarea multilaterală a chestiunilor comerciale și o anumită aplicare a GATT-ului. Structura OMC va facilita admiterea activității sale în noi domenii.

Chestiunea cu privirea la OMC se află în centrul atenției Ministerului Economiei al Republicii Moldova și altor structuri interesate. Încă nu se știe ce ne va aduce aderarea la respectiva organizație. Ba nici nu se prea observă un interes deosebit al statelor deja membre ale OMC pentru republica noastră, deoarece deocamdată nu dispunem de zăcăminte naturale sau altceva ce ar putea interesa partenerii din străinătate.

Totuși, vrem să credem că, devenind membri ai OMC va crește exigența față de sine, faptul ne va permite să sporim calitatea producției noastre până la standardele mondiale și în felul acesta să cucerim noi piețe, moment în care normele OMC le vor fi de un real folos exportatorilor de la noi.

Revendicarea ca document principal al unei cereri de brevet

ing. Veaceslav CRECETOV
AGEPI

Documentele tehnice principale al depozitului reglementar al unei cereri de brevet de invenție sunt descrierea invenției și revendicările. Ele trebuie să conțină elementele și considerentele tehnice necesare și suficiente pentru a demonstra că obiectul cererii de brevet constituie o invenție brevetabilă, în conformitate cu exigentele legislației în vigoare.

Între cele două documente trebuie să existe o corelare completă, atât în ceea ce privește fondul tehnic, cât și simbolurile utilizate. Descrierea trebuie să expună soluția tehnică, cu toate componente sale, prezentarea și explicarea fiecărui element de noutate. Iar revendicările trebuie să realizeze sinteza soluției tehnice, să o definească precis și să-i releve, separat, elementele de noutate, considerate la gradul maxim de generalitate posibil, valabil pentru oricare din variantele de realizare exemplificate în descriere.

Toate elementele de noutate evidențiate în revendicări trebuie, în mod obligatoriu, să fie prezentate în descrierea invenției.

Termenul de "Revendicare" este adoptat ca atare în majoritatea țărilor; există și unele excepții sau variante de formulare, de exemplu: "Formula invenției" (Federația Rusă), "Revendicări de brevet" (Germania), "Ce se revendică?" (S.U.A.).

O soluție tehnică, pentru a putea fi caracterizată invenție, trebuie să fie o rezolvare de principiu a problemei tehnice abordate, adică o regulă tehnică cu grad maxim de generalitate, valabilă pentru întreaga gamă tipo-dimensională (respectiv pentru întreaga scară de valori a parametrilor) posibilă în cadrul domeniului de aplicare. Atât elementele cunoscute, cât și elementele noi ale soluției să

constituie componente de principiu ale acesteia.

Trebuie să se țină seama în mod deosebit la redactarea revendicărilor, care anume elemente reprezintă sinteza soluției tehnice, deci esențialul în ceea ce privește conținutul soluției tehnice și, îndeosebi, noutatea invenției.

Revendicarea este, în fond, o *formulă de definire a invenției*, ca soluție tehnică de principiu, unitară, caracterizată prin elemente de noutate, asociate cu elemente cunoscute, pe baza unei idei inventive generale unice.

Similar oricărei definiții, revendicarea se exprimă prin o singură frază și are o structură bipartită, fiind constituită din o parte care definește genul proxim și o a doua parte care evidențiază diferența specifică.

Partea care definește genul proxim este denumită, de regulă, *preambul*, *parte limitativă*, sau *parte generică*; partea care evidențiază diferența specifică este denumită, respectiv, *parte caracteristică*, *parte distinctivă* sau *parte definitorie*.

Între cele două părți constitutive ale revendicării se impune introducerea unei expresii, cu rol de separare, spre a se delimita în mod evident preambulul de partea caracteristică, expresie care are formularea: "caracterizat(ă) prin aceea că". Rezultă următoarea structură obligatorie a revendicărilor: "PREAMBUL" + "caracterizat(ă) prin aceea că" + "PARTE CARACTERISTICĂ".

Genul proxim al soluției tehnice îl constituie clasa de soluții - date ale același probleme, pentru același domeniu de aplicare - care prezintă cea mai mare similitudine cu invenția din punct de vedere al mijloacelor de rezolvare a problemei. Pentru definirea genului proxim este, prin urmare, suficient să se prezinte obiec-

ASPECTE ACTUALE

tul invenției - care ilustrează clasa generală de soluții tehnice - domeniul de aplicare și caracteristicile definitorii ale clasei restrânsă de soluții, care constau în elementele constitutive ce sunt comune atât invenției cât și celorlalte soluții tehnice apropriate. Se poate spune că preambulul revendicării conține elementele soluției care fac parte din stadiul cunoscut al tehnicii.

Preambulul unei revendicări trebuie să conțină în mod obligatoriu denumirea obiectului invenției (așa cum este menționat în titlul descrierii) la care se adaugă elementele cunoscute ale soluției tehnice (regăsite atât în invenție cât și în soluțiile cele mai apropiate acesteia, din stadiul tehnicii) și domeniul de aplicare a invenției.

O mențiune specială trebuie făcută cu referire la invențiile-pionier, invenții care rezolvă pentru prima dată o problemă tehnică. Problema fiind rezolvată pentru prima dată, este evident că nu există o clasă de soluții anterioare date problemei. În aceste cazuri genul proxim al soluției problemei noi îl constituie clasa de soluții corespunzătoare clasei de probleme căreia îi aparține din punct de vedere tehnic problema nouă, rezolvată de invenția-pionier. Definirea genului proxim se face, deci, prin menționarea noțiunii tehnice care definește clasa de soluții și specificarea problemei noi pe care o rezolvă, lucru care se reflectă în preambulul revendicării.

Diferența specifică, ce individualizează invenția în cadrul clasei înrudite (genul proxim) o constituie ansamblul elementelor de noutate ale sale, care constituie mijloacele tehnice originale concepute de inventator pentru rezolvarea problemei tehnice, elemente ce nu se regăsesc la nici una din soluțiile înrudite și a căror apariție este neașteptată, surprinzătoare, pentru un specialist din domeniu, care cunoaște soluțiile existente.

Orice soluție tehnică se caracterizează prin anumite elemente tehnice constitutive, elemente care diferă în funcție de natura soluției.

Astfel:

- un obiect (aparat, sculă, dispozitiv, instalație, produs finit) se poate caracteriza prin formă constructivă (a obiectului și/sau a subansamblurilor sale), relații constructive și/sau de poziție între subansambluri sau/si elemente între subansambluri sau/si elementele lor constitutive, materialele din care sunt reali-

zate (obiectul sau componente sale);

- un material se poate caracteriza prin substanța (substanțele) din care este constituit, raportul dintre componente, structură (îndeosebi substanțele chimice la care structura este simbolizată prin formula chimică), stare fizică;

- un produs biologic poate fi caracterizat prin apartenența la o specie biologică, morfologie, fiziologie, parametri de producție, efecte specifice ale utilizării;

- un procedeu se poate caracteriza prin etape tehnologice, materii prime, parametri - inițiali, pe etape și finali - mijloace (dispozitive sau instalații) utilizate.

Între elementele constitutive ale soluției tehnice există, tot în funcție de natura soluției, raporturi (relații):

- structurale
- constructive
- de compoziție
- morfologice
- funcționale
- fenomenologice.

Noutatea unei soluții tehnice, în raport cu soluțiile cunoscute anterior, se poate referi la oricare din elementele constitutive ale soluției și poate consta în:

- modificări
- modificări ale elementelor constitutive
- eliminări ale unor elemente constitutive
- adăugări de elemente constitutive
- înlocuire de elemente constitutive
- asociieri
- asociere a două sau mai multe soluții
- asociere a unor elemente din soluții diferite
- asocierea unei soluții cu elemente din alte soluții
- noi aplicări
- în același domeniu, în alt scop (mod)
- în alt domeniu, în același scop (mod)
- în alt domeniu, în alt scop (mod)
- combinații între cele de mai sus.

Pentru ca soluția tehnică să fie caracterizată invenție este necesar ca noutatea să fi rezultat dintr-un proces de creație, ceea ce înseamnă că nu este suficientă numai prezența unor elemente constitutive noi ale soluției, ci este necesar ca acestea să determine cel puțin o noutate în raporturile (relațiile) dintre elementele constitutive ale soluției.

Această asociere dintre noutatea de constituție (alcătuire) și noutatea de relație constituie ideea inventivă generală a invenției.

Pentru ca o revendicare să definească inven-

ASPECTE ACTUALE

ția, ca soluție tehnică închegată, având unitate constitutivă și funcțională, expunerea elementelor de noutate, în partea caracteristică a revendicării, trebuie făcută astfel încât să rezulte și raporturile dintre elemenele noi și dintre acestea și elementele constitutive cunoscute ale soluției tehnice. Prin urmare, simpla înșiruire sau enumerare a elementelor de noutate nu este admisă la redactarea revendicărilor, întrucât nu asigură conturarea ideii inventive generale și definirea completă a inventiei.

Se înțelege de la sine că aceeași necesitate, de definire completă a inventiei în revendicări, impune menționarea expresă a tuturor elementelor de noutate în partea caracteristică. Nu se admite prezentarea indirectă a elementelor de noutate, prin referiri sau trimiteri la secțiunea corespunzătoare a descrierii sau la figurile explicative, ori prin menționarea numai a simbolurilor alfa-numerice, corespunzătoare elementelor de noutate, utilizate în descrierea exemplelor de realizare sau la poziționare în desene.

În același timp, caracterul de *definiție* al revendicărilor impune excluderea, îndeosebi în partea caracteristică, a prezenței oricărora elemente suplimentare, explicative, ilustrative sau de altă natură, care nu sunt strict necesare pentru definirea precisă a soluției tehnice.

Se consideră că, pentru a ușura corelarea conținutului revendicărilor cu cel al descrierii inventiei, se poate admite și chiar se recomandă ca în partea caracteristică a revendicărilor menționarea elementelor tehnice noi ale soluției să fie succedată de indicarea, între paranteze, a simbolurilor alfa-numerice cu care acestea au fost afectate în textul exemplelor de realizare, respectiv poziționate în figurile explicative. Aceste suplimentări nu constituie, evident, elemente revendicabile și de aceea prezența lor în partea caracteristică a revendicării nu trebuie să afecteze sensul sau conținutul revendicării; din acest motiv, redactarea părții caracteristice se face cursiv, fără a se ține seama de parantezele în care sunt indicate simbolurile alfa-numerice, parantezele având rol strict informațional, de a ușura identificarea univocă, cu ajutorul textului exemplelor de realizare și al figurilor explicative, a elementelor de noutate revendicate.

Pentru orice soluție tehnică nouă, se formulează cel puțin o revendicare, în care sunt relevante elementele de noutate esențială, astfel

încât soluția să fie complet determinată.

Pentru o inventie simplă, în cazul în care nu există variante echivalente ale inventiei sau noutăți de detaliu, se formulează o singură revendicare.

În cazurile în care soluția tehnică de principiu comportă variante de realizare, echivalente din punct de vedere constitutiv, funcțional și al performanțelor tehnice cu varianta de bază, și care derivă din aceeași idee inventivă ca și aceasta, pentru fiecare variantă de realizare se redactează câte o revendicare, realizându-se un set de revendicări.

Revendicarea care cuprinde soluția generală de principiu este revendicarea independentă, iar revendicările care conțin variantele de realizare sunt revendicări dependente de aceasta.

Revendicările se numerotează cu cifre arabe, revendicarea nr. 1 fiind revendicarea independentă; revendicările dependente se numero-tează, în continuare, conform ordinii de succesiune.

Fiind revendicări subordonate primei revendicări, revendicările dependente trebuie să conțină sau să subînțeleagă, în preambul, întreaga revendicare nr. 1 (inclusiv partea caracteristică a acesteia), partea caracteristică a lor fiind constituită numai din elemente de noutate proprii variantelor respective. Din motive de claritate și de evitare a repetărilor, preambulul revendicărilor dependente are o redactare simplificată, conținând numai denumirea obiectului inventiei și mențiunea că se subînțelege revendicarea independentă; această mențiune se redactează sub forma unei referiri la revendicarea independentă, utilizându-se expresia: "conform revendicării 1" sau o variantă a acesteia: "ca la revendicarea 1".

La foarte multe inventii, în afara noutății esențiale a soluției de bază, există și elemente de noutate ale unor părți constitutive ale acesteia sau ale unor elemente ale părților constitutive, elemente care pot prezenta și variante de realizare și care, pentru ca inventia să fie unitară, trebuie să aibă la bază ideea inventivă generală a inventiei.

Pentru aceste inventii se redactează o primă revendicare - revendicare independentă - urmată de revendicări dependente în care sunt evidențiate elementele de noutate secundare. Revendicările referitoare la elementele de noutate ale părților constitutive ale soluției de bază se subordonează direct revendicării

independente, de care depind, iar revendicările referitoare la elementele de noutate ale detaliilor se subordonează revendicărilor care se referă la părțile constitutive (subansamblurile) în care sunt cuprinse construcțiv. Dacă nu există o revendicare dependentă referitoare la subansamblul care conține detaliul construcțiv ce prezintă elemente de noutate, atunci revendicarea referitoare la detaliul respectiv se subordonează direct revendicării independente.

În cazul inventiilor menționate mai sus există, deci, unele revendicări dependente, care se subordonează altor revendicări, ce sunt și ele dependente, subordonarea putând fi succesivă conform gradului de subordonare constitutivă în cadrul soluției tehnice, pornind de la ansamblu și continuând cu subansambluri, repere, detalii. În redactarea preambulurilor acestor revendicări se are în vedere dependența directă, făcându-se referire direct la revendicarea - dependentă sau independentă - căreia i se subordonează fiecare revendicare. În toate cazurile preambulul conține obiectul inventiei (denumirea soluției tehnice de ansamblu) și nu denumirea subansamblului care prezintă elementele de noutate sau a subansamblului la care se referă revendicarea dependentă subordonată.

Spre o mai bună edificare asupra modului de subordonare a revendicărilor, cu reflectarea acestuia în redactarea preambului fiecareia, se vor da, în cele ce urmează, câteva exemple de principiu.

I. O inventie constă dintr-o soluție tehnică de bază și două variante (echivalente) de realizare ale acesteia.

Se redactează 3 revendicări:

- revendicarea 1 - independentă - definește soluția tehnică de principiu, cu redactarea completă a preambului și relevarea elementelor de noutate esențială în partea caracteristică;

- revendicările 2 și 3, referitoare fiecare la câte o variantă de realizare, dependente de revendicarea 1, au preambulul constituit din denumirea obiectului inventiei (ca în titlul descrierii de inventie) completată cu mențiunea "conform revendicării 1", în partea caracteristică fiind prezентate elementele de noutate care definesc variantele în raport cu soluția de bază, din revendicarea independentă.

II. Inventia constă dintr-o soluție tehnică la care, pe lângă noutatea de ansamblu, există și

elemente de noutate ale unei părți constitutive a soluției tehnice (subansamblu - în cazul unui produs - respectiv fază tehnologică - în cazul unui procedeu).

Se redactează două revendicări:

- revendicarea nr. 1 - independentă;
- revendicarea nr. 2 - dependentă - are preambulul constituit din denumirea obiectului inventiei completată cu mențiunea "conform revendicării 1", partea caracteristică relevând elementele noi ale subansamblului.

III. Inventia prezintă, pe lângă noutatea esențială de ansamblu, elemente de noutate atât în concepția a trei subansambluri, A, B și C, cât și în ceea ce privește concepția unui reper *a* din subansamblul A, a două repere *c₁* și *c₂* din subansamblul C și a unui reper *d* dintr-un subansamblu D; respectând principiul unității inventiei, elementele de noutate ale celor trei subansambluri (A, B, C) se subordonează ideii inventive generale a ansamblului, iar elementele de noutate ale reperelor *a*, *c₁*, *c₂*, *d* sunt subordonate ideii inventive generale, complete cu noutatea subansamblului căruia îi aparțin (A, respectiv C).

Se formulează 8 revendicări, și anume:

- revendicarea 1 - independentă;
- revendicarea 2 - dependentă, are în preambul mențiunea "conform revendicării 1", iar în partea caracteristică elementele de noutate ale subansamblului A;
- revendicarea 3 - dependentă, subordonată revendicării 2 - are în preambul mențiunea "conform revendicării 2", iar în partea caracteristică elementele de noutate ale reperului *a*;
- revendicarea 4 - dependentă, subordonată revendicării 1 - are în preambul mențiunea "conform revendicării 1", iar în partea caracteristică elementele de noutate ale subansamblului B;
- revendicarea 5 - este analoagă revendicărilor 2 și 4 având în preambul mențiunea "conform revendicării 1", iar în partea caracteristică elementele de noutate ale subansamblului C;
- revendicările 6 și 7 - dependente, subordonate revendicării 5 au în preambul mențiunea "conform revendicării 5", iar în partea caracteristică elementele de noutate ale reperului *c₁*, respectiv *c₂*;
- revendicarea 8, dependentă, este subordonată direct revendicării 1 (întrucât, cu toate că d aparține subansamblului D, acesta nu prezintă noutate proprie de concepție) și are

în preambul mențiunea "conform revendicării 1", iar în partea caracteristică elementele noi ale reperului d.

Date fiind complexitatea unor soluții tehnice și numărul de combinații posibile între elementele de noutate ale acestora, se înțelege de la sine că se întâlnesc și cazuri cu grad mai ridicat de complexitate decât cele din exemplele de mai sus.

De asemenea, se întâlnește adesea situația în care un element de noutate secundar este aplicabil cu egală valabilitate pentru două din cele trei sau mai multe variante de realizare ale invenției. În astfel de situații revendicarea care cuprinde elementul de noutate respectiv este dependentă de cele două revendicări secundare.

Invențiile simple comportă câteva specii deosebite, care ridică probleme în ceea ce privește categoriile de revendicări; fiind respectată condiția de unitate a invenției, se crează impresia că există, totuși, mai multe obiecte ale invenției (ca la invențiile complexe); printre acestea, semnificative fiind invențiile la care noutatea se referă la:

- concepția a două sau mai multe părți constitutive ale soluției de ansamblu;
- concepția de ansamblu și concepția uneia sau a mai multor părți constitutive ale ansamblului;
- concepția a două obiecte diferite aflate în interdependență funcțională;
- concepția de ansamblu a unui procedeu pentru obținerea unui produs și a unui produs intermediar realizat într-o etapă a procedeului.

La invențiile referitoare la noutatea părților constitutive unitatea invenției este recunoscută când noutatea esențială a fiecărei părți constituie parte integrantă a ideii generale inventive a ansamblului; prin urmare, obiectul invenției fiind ansamblul, acestuia î se va consacra o revendicare independentă, iar revendicările care particularizează specificul fiecărei părți originale sunt revendicări dependente, subordonate revendicării afectate ansamblului, și având în preambul menționată denumirea ansamblului, fiecare din aceste revendicări dependente putând să fie urmată de revendicări dependente subordonate ei.

La invențiile referitoare la noutatea ansamblului unei (unor) părți componente, ideea generală inventivă se referă la ansamblu, noutatea părții (părților) componente fiind supusă ideii inventive generale; rezultă că obie-

ctul tuturor revendicărilor va fi definit prin noțiunea care definește ansamblul, revendicarea independentă se va referi la noutatea ansamblului, iar noutatea părților componente va face obiectul unor revendicări dependente (care pot fi însoțite de alte revendicări dependente subordonate lor); de asemenei, pot fi și revendicări dependente referitoare la variante ale ansamblului, subordonate direct revendicării independente (însoțite eventual, de revendicări dependente subordonate lor).

La invențiile, referitoare la două sau trei obiecte aflate în interdependență funcțională și care nu constituie un ansamblu, dar pot fi utilizate numai corelate, fiind în interdependență funcțională, aceste obiecte constituie o invenție unitară numai dacă nici unul din ele nu poate fi utilizat independent de celălalt, deci soluția tehnică unitară este constituită din sistemul tehnic realizat din cele două obiecte. Pentru aceste invenții este obligatorie formularea unei revendicări independente care să definească sistemul tehnic ca unitate a celor două obiecte, bazată pe ideea inventivă unică constituită din ansamblul elementelor de noutate esențială ale celor două obiecte, care nu pot fi concepute decât în corelare funcțională. Pentru restul elementelor de noutate ale fiecărui obiect component se redactează revendicări dependente subordonate revendicării independente și al căror obiect este, de asemenea, sistemul tehnic (obiectul general al invenției) aşa cum este definit și în titlul descrierii, menționat ca atare în preambul împreună cu indicația "conform revendicării 1".

Invențiile referitoare la procedeu și produs intermediar sunt considerate unitare numai dacă produsul intermediar nu are altă întrebuițare decât în continuarea procedeului de obținere a produsului finit. Rezultă că obiectul invenției îl constituie procedeul și, în consecință, toate revendicările vor avea ca obiect procedeul, iar pentru caracterizarea produsului intermediar se redactează o revendicare dependentă, al cărei preambul are precizat ca obiect procedeul, la care se adaugă referirea la revendicarea independentă, partea caracteristică expunând caracteristicile produsului intermediar, privit ca rezultat al unei faze a procedeului și ca materie primă pentru faza (fazele) următoare.

Redactarea revendicărilor trebuie privită ca deosebit de importantă, dată fiind funcția acestora de suport tehnic al protecției.

ASPECTE ACTUALE

În ceea ce privește numărul de revendicări, respectiv întinderea acestora, există principiul general că revendicările trebuie să prezinte numai elemente de noutate (în partea caracteristică), că fiecare revendicare trebuie să conțină numărul de elemente noi necesar și suficient pentru a defini complet soluția tehnică în varianta la care se referă și că numărul de revendicări trebuie să fie rational, încât să asigure protecția întregii creații tehnice și să nu permită repetări sau adaoșuri ce depășesc cadrul protecției.

Un mare număr de autori de invenții posedă cunoștințe reduse asupra importanței revendicărilor, respectiv asupra exigențelor privind conținutul acestora și, ca urmare, formulează revendicări vagi, lipsite de conținut tehnic, sau fără obiect, ajungând până la a revendica: numai faptul că au inventat ceva, dreptul de proprietate asupra ideii inventive, sau performanțe atribuite invenției. Autorii avizați, care cunosc importanța revendicărilor, manifestă, în schimb, de multe ori tendința de a amplifica sfera revendicărilor, depășind cadrul soluției create de ei. Această tendință se manifestă de regulă în două direcții: fie în formularea unei (unor) revendicări cu puține elemente de noutate dar încadrate într-o soluție cu grad de generalitate superior soluției reale inventate de ei (pentru a extinde domeniul de aplicare a invenției peste limitele celui pentru care a fost creată și în cadrul căruia se obțin efectele tehnice noi și/sau superioare), fie în formularea unui număr mare de revendicări cu împărtăierea elementelor de noutate în aceste revendicări, mai întâi separate, apoi luate în combinații diferite (pentru a ascunde lipsa de unitate, sau a mări şansele de brevetare).

Indiferent de modul în care sunt redactate revendicările, examinatorul din cadrul AGEPI aplică, în toate cazurile, aceleași principii de analiză și, în cazul în care numărul și întinderea revendicărilor nu corespund acestor principii, determină pe autori să le reformuleze în mod corespunzător.

Principiile care stau la baza stabilirii numărului de revendicări și a întinderii lor se pot desprinde cu ușurință din cerințele privitoare la categoriile de revendicări, conținutul revendicărilor și relațiilor dintre ele.

În sinteză, cele mai importante sunt:

- La orice invenție simplă revendicarea independentă trebuie să definească complet soluția tehnică, astfel încât aceasta să poată fi

realizată și aplicată fără a face apel la revendicările dependente.

- Fiecare revendicare trebuie să conțină cel puțin un element de noutate.

- Revendicarea dependentă trebuie să definească, împreună cu revendicarea (revendicările) de care depinde direct, o soluție realizabilă și aplicabilă fără a fi necesar să se recurgă și la alte revendicări.

- Prezentarea soluției tehnice în revendicări trebuie făcută la gradul maxim de generalitate permis de elementele concrete de noutate, fără a depăși cadrul domeniului de aplicare în care se asigură取得 efectelor noi și/sau superioare care determină progresul tehnic al invenției.

- Toate elementele de noutate revendicate trebuie să se regăsească în cel puțin unul din exemplele de realizare/aplicare prezentate în descrierea invenției.

- Se admite revendicarea numai a celor elemente de noutate care contribuie, împreună cu alte elemente de noutate sau cu componente cunoscute ale soluției, la realizarea progresului tehnic.

- Nu se admite repetarea identică a revendicărilor sau asocierea de revendicări.

- Pentru fiecare variantă de principiu a soluției de bază a invenției se poate redacta cel puțin o revendicare; dacă exemplele de realizare se referă la variante de proiectare sau la cazuri concrete de aplicare care nu constituie variante de principiu ale soluției tehnice de bază, aceste exemple nu pot fi revendicate.

- Când soluția comportă elemente de noutate care au priorități cu date diferite, atunci pentru fiecare din acestea se formulează câte o revendicare.

- La invențiile complexe se formulează cel puțin câte o revendicare pentru fiecare obiect al invenției, nefiind permisă repetarea conținutului unei revendicări referitoare la un obiect al invenției, în altă revendicare referitoare la alt obiect al invenției.

- Toate elementele de noutate revendicate trebuie să se subordoneze ideii inventive unice a invenției (inclusiv la invențiile complexe).

Respectarea acestor principii asigură formularea numărului optim de revendicări și redactarea echilibrată a acestora.

La redactarea revendicărilor trebuie să fie avute în vedere principiile teoretice enunțate în capitolele precedente. Întrucât este dificil ca în practică să se ia în considerare și să se aplique

 ASPECTE ACTUALE

direct toate aceste principii, de regulă se face o sinteză a cerințelor pe care ele le impun, sub forma unor reguli.

Dăm, mai jos, câteva din aceste reguli:

- Orice revendicare se redactează într-o singură frază, expusă coerent, utilizând limbajul tehnic de specialitate conform dicțiunilor tehnice și standardelor în vigoare; noțiunile utilizate trebuie să aibă semnificații tehnice precise, să nu admită echivocuri sau confuzii.

- Conținutul revendicărilor se bazează integral pe descrierea invenției, nepătând depășii cadrul soluției prezentate în aceasta; termenii tehnici și toate simbolurile utilizate în revendicare trebuie să aibă absolut aceleași semnificații pe care le au în textul descrierii și în figurile explicative.

- Obiectul invenției, definit în preambul, trebuie să fie exprimat prin aceeași noțiune utilizată și în titlul descrierii invenției.

- La invențiile simple, la care se revendică și noutatea soluției integrale și a părților componente, obiectul tuturor revendicărilor, menționat în preambul, va fi exprimat prin noțiunea, din titlul descrierii, care definește soluția de ansamblu.

- La invențiile simple la care se revendică un sistem format din două obiecte din aceeași categorie, obiectul tuturor revendicărilor - independentă, referitoare la noutatea de ansamblu și dependente, referitoare la noutatea fiecărui obiect component - va fi ansamblul (sistemu) așa cum a fost definit în titlul descrierii invenției.

- La invențiile complexe se redactează atâtea grupuri de revendicări căte obiecte are invenția; toate revendicările din același grup au același obiect, menționat în preambul prin aceeași noțiune utilizată în titlul descrierii invenției; grupurile se succed neîntrerupt în ordinea obiectelor din titlul descrierii.

- În afara primei revendicări, toate celelalte sunt revendicări subordonate; la invențiile complexe prima revendicare din fiecare grup este independentă, dar revendicarea independentă dintr-un grup ulterior este subordonată revendicării independente din grupul anterior; în cadrul fiecărui grup de revendicări toate revendicările sunt subordonate - direct sau în direct - primei revendicări din grup; în toate cazurile subordonarea este reflectată în pream-

bul prin referire directă la revendicare supordonată.

- Domeniul de aplicare a invenției, menționat în preambulul primei revendicări este acela în limitele căruia se realizează efectele noi și/sau superioare, atribuite invenției, prin aplicarea soluției, în oricare din variantele definite de revendicări.

- Preambulul revendicărilor nu conține trimiteri la textul descrierii sau la figurile explicative, nici simbolurile alfa-numerice ale elementelor constitutive (cunoscute) ale soluției.

- Partea caracteristică a revendicării trebuie să conțină numai elemente tehnice care constituie mijloacele originale concepute pentru rezolvarea problemei.

- Elementele noi ale revendicărilor independente trebuie să reproducă (pe cât posibil întocmai) conținutul prezentării de principiu a soluției din textul descrierii.

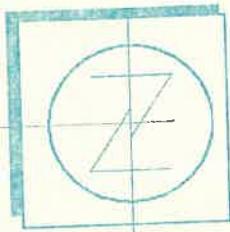
- Revendicările independente trebuie să conțină soluția de principiu, să releve ideea unică inventivă a invenției și să aibă grad de generalitate maxim, extins asupra oricărei din revendicările dependente subordonate; în cazul invențiilor complexe ideea inventivă unică trebuie să rezulte din ansamblul soluțiilor conținute în revendicările independente.

- Când soluția-mijloc este subînțeleasă de soluția de bază, față de care nu are elemente de noutate proprii, distincte de aceasta, chiar dacă ambele soluții au fost prezente în descriere, nu este vorba de o invenție complexă și, prin urmare, pentru soluția-mijloc nu se formulează revendicări.

- Revendicările dependente nu trebuie să conțină variante de realizare subînțelese de revendicare de care depind, ci elemente noi față de aceasta, dar legate principal de ea și subordonate ideii inventive a ei.

- Elementele de noutate din revendicările dependente nu trebuie să reducă progresul tehnic al soluției din revendicare de care depind, ci dimpotrivă.

- Elementele de noutate se expun astfel încât să rezulte relațiile funktionale și fenomenologice dintre ele; modul de funcționare nu se revendică, el trebuie să rezulte din modul de expunere a elementelor de noutate.

Cum înțelegeți protecția proprietății intelectuale?

Răspunde: Ion MOLDOVANU

Prof. univ., dr. hab. în medicină, șeful laboratorului de neurologie funcțională de la Universitatea de Medicină "N. Testemițeanu" din Chișinău

- Abordând chestiunea proprietății intelectuale, aş fi dispus să mă refer la un aspect important al acesteia: parteneriatul de creație. Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe include un articol special (11) despre copaternitate. Faptul nu este deloc accidental, dacă luăm în considerare tendința tot mai constantă a oamenilor de știință de a nu se lansa în acțiuni solitare, de a coopera cu colegii de domeniu sau într-o tematică aferentă. Dar aici intervin o serie de subtilități psihologice: corectitudine, etică profesională, sentimentul (acut sau atrofiat) al responsabilității și echității în raport cu altă persoană. În mediul nostru are circulație bancul despre un oarecare doctorand care lansează o idee în fața superiorilor săi, aceștia considerând firesc a i se impune în calitate de coautori în ordinea ierarhiei funcționărești de moment. Citind articolul în ultima redacție, cu semnatura sa figurând prima pe listă, directorul institutului respectiv radiază de plăcere, dar face o propunere constructivă: să fie exclus ultimul autor, căci este prea lungă lista.

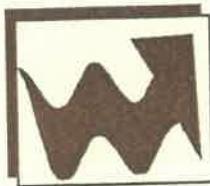
Este o situație tipică ce persistă, din păcate, în realitate, poate nu chiar așa de exagerată ca în acel context anecdotic, pentru că bietul doctorand insistă și numele său este dat publicitatii, fie și în condiții atât de umilitoare. Dincolo de calvarurile unui începător nu poate trece neobservată nici drama oricărui cercetător talentat care avansând în funcție de șef este preocupat de problemele organizării muncii laboratorului, catedrei, departamentului, în felul acesta neglijeză investigațiile științifice personale și rămâne doar cu ambitia de a se infiltra măcar în spuma de realizări ale subalternilor.

În general, gradul de coparticipare în cadrul unei creații colective este o chestiune foarte delicată. Consider de mare utilitate legea intrată în

vigoare și, în special articolul 15, vizând drepturile de autor asupra operei colective, deoarece este depășit de timp să mai mizeam doar pe deseori dubioasa poziție etică a autorilor. Urmează popularizarea legii, menținerea autoritatii ei în spiritele academice. Trebuie să recunosc cu regret că știu profesori care au câte 20-30 de monografii, fără să fi scris vreuna cu adevărat. Cunosc însă și alte cazuri când anumiți profesori onorabili și-au materializat calitatea de generatori de idei prin formarea unor colective de autori, prin conlucrare efectivă și editarea în consecință a unor lucrări de certă valoare științifică. Unii cercetători onești și scrupuloși indică din debut că o anumită idee le-a fost inspirată de cutare persoană sau că un anumit capitol a fost conceput sau expus în colaborare cu un coleg, care este nominalizat și căruia i se aduc mulțumirile de rigoare.

Respectarea unor nuanțe de ordin etic implică și parteneriatul pluridisciplinar.

Întotdeauna pot fi găsite soluții echitabile. În calitatea-mi de neurolog-clinician colaborez cu un prieten care este fiziolog. Când publicăm ceva într-o revistă pe profil fiziologic primează numele său, mie revenindu-mi responsabilitatea și onoarea de prim autor în paginile revistelor de tematică clinică, uneori chiar aici dânsul rămânând a figura primul în virtutea contribuției sale esențiale la conceperea lucrării respective. O asemenea experiență ne satisfac pe ambii, fiind la discreția fiecărui dintre noi să continuăm sau să punem punct parteneriatului nostru de creație. Adică dispunem de libertatea unor personalități deja afirmate pe plan profesional, ceea ce nu poate fi aplicat în cazul unor tineri al căror potențial creator este exploatat cu abilitate de către superiorii acestora. Așa încât înclin să cred că legea respectivă le poate provoca șefilor cel puțin dureri de cap. Însă cu cât aspectele juridice vor fi mai profund elaborate, cu atât, să sperăm, vor evoluă calitativ și intuițiile etice ale individului.

Invenții și inventatori

Înainte de a pleca pe un an în Germania pentru a onora o bursă a Fundației Humboldt, dl Ion Tighineanu, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar, a avut bunăvoie să ne ofere pentru publicare reflecțiile dumisale asupra unei teme de interes general. Posibilitatea de a participa la aplicații la Universitatea Tehnică din Darmstadt și alte centre științifice din Germania i-a revenit acestui savant moldovean de notorietate mondială în urma succesului reputat într-un prestigios concurs cu o elaborare la tema "Nanotehnologii în compușii semiconductori". Colectivul de cercetători în care urmează a se încadra dr. Ion Tighineanu mizează pe experiența dânsului în lucrul cu fosfurile. Investigațiile de mai mulți ani ale Tânărului savant originar din Sofia, Drochia constau în a obține noi proprietăți ale compușilor semiconductori prin acțiuni asupra lor, cum ar fi implantarea cu ioni sau iradierea cu diferite particule (electroni, gamma-cuante). Nu întâmplător Societatea americană pentru lasere și proprietăți electrooptice l-a invitat în martie 1994 la Conferința a IV-a Internațională în problema tehnologiei și aplicării fosfurii de indiu. Din cei 330 de participanți circa 200 erau din Japonia și America, totuși unicului cercetător coordonator reprezentant al Moldovei la Institutul de Fizică Aplicată, i s-au făcut propuneri de colaborare din partea Centrului de investigații din Cleveland și a Universității din California, referatul său cu tema "Modificarea proprietăților optice ale fosfurii de indiu prin tratare cu ioni" fiind publicat în revista științifică internațională "Comunicări în ramura corpului solid". Cercetările efectuate la Chișinău i-au interesat și pe specialiștii de la Laboratorul Electrotehnic din Tsukuba, unde dl Tighineanu a avut ocazia să investigheze în august 1993. Invitat în repetate rânduri pentru colaborări în programe comune și prelegeri în Italia, Germania, Grecia, Austria, Ion Tighineanu se prezintă și în calitate de titular a 13 brevete de invenție, autor a circa 180 de lucrări științifice, multe dintre care publicate în reviste de circulație internațională. În colaborare cu dnii Valeriu Canțâr și Ion Nicolaescu editează în limba română manualul universitar "Fizica corpului solid".

INVIZIBILE

EMIȚĂTOARE DE LUMINĂ

*Ion TIGHINEANU
dr.hab., prof.univ., A.S.M.*

Cine nu și-ar dori să procure un televizor plat, adică având forma unui tablou ce ar putea fi în cel mai elementar mod agățat de perete sau instalat pe o măsuță oarecare?

Care este cauza că în veacul miniaturizării și circuitelor integrate majoritatea televizoarelor continuă să fie destul de voluminoase?

Într-un televizor obișnuit elementul de bază este tubul cu fascicul electronic. Funcția fasciculului constă în a excita luminiscența ecranului. Pentru a dirija fasciculul electronic este nevoie de vid și de un voltaj destul de înalt. Prezența tubului electronic face ca aparatelor de televiziune să fie nu numai voluminoase, dar chiar și periculoase (fiecare dintre noi a auzit despre cazuri de incendii produse de televizoare în funcțiune în urma exploziilor tuburilor electronice).

Miniaturizarea în domeniul fabricării de televizoare implică, în primul rând, înlătărea tuburilor electronice. Mai multe corporații din lume au efectuat investigații serioase asupra posibilității înlocuirii tubului electronic cu așa-zisele ecrane electro-luminiscente. Este vorba despre ecrane formate din mai multe celule plane, la baza cărora se află un strat subțire de material semiconductor, producând o luminiscență intensivă în spectrul vizibil sub acțiunea câmpului electric aplicat (de menționat că în cazul respectiv voltajul este relativ mic). Una din principalele probleme sub acest

aspect constă în a obține straturi semiconductoare cu proprietăți stabile, capabile să emită lumină roșie, verde și albastră (culori aflate la baza funcționării ecranelor cromatice) pe o durată cât se poate de lungă.

Actualmente multe centre științifice sunt implicate în căutarea de compuși semiconductori noi ce ar satisface pe deplin rigorile enunțate.

O cale alternativă de soluționare a problemei respective este utilizarea materialelor electronice deja asimilate din punct de vedere tehnologic. Ar fi vorba în primul rând de siliciu - un material ieftin și răspândit ce stă la baza microelectronicii moderne (la ora actuală circa 95% din dispozitivele electronice sunt produse din siliciu). Dar, cu părere de rău, siliciul în formă de cristale emite lumină de intensitate foarte joasă și numai în regiunea infraroșie.

Din fericire, oamenii de știință au găsit soluție și pentru dificultatea respectivă. După cum s-a demonstrat în ultimii 3-4 ani, atât teoretic, cât și experimental, în momentul reducerii dimensiunilor microcristalelor de siliciu, acestea, fiind excitate optic ori prin aplicarea unui câmp electric, emit lumină roșie de intensitate foarte mare. Este interesant că diametrul unor asemenea microcristale este de un milion de ori mai mic decât a mia parte din metrul obișnuit. Desigur, astfel microcristale pot fi "văzute" numai cu ajutorul microscopelor electronice moderne.

INVENTII ȘI INVENTATORI

Anul trecut, în colaborare cu colegii de la Universitatea din Cagliari (Italia) și Institutul de Fizică Generală al Academiei de Științe a Rusiei, am studiat posibilitatea de a "forța", prin reducerea dimensiunilor, compușii semiconductori răspândiți să emită lumină cu o energie a cuantelor cât mai mare. Obținerea de microcristale cu dimensiuni reduse a fost efectuată prin corodarea electrochimică a lamelelor cristaline.

S-a constatat că fosfura de indiu care de obicei luminează în infraroșu la dimensiuni reduse este un bun emițător de lumină verde. Iar fosfura de galiu, un alt compus chimic răspândit, sub formă de dote (obiecte cu dimensiuni nule) și fibre cuantice emite lumină albastră și chiar ultravioletă.

Noile date experimentale vor fi în curând publicate în revista științifică internațională "Comunicări în ramura corpului solid".

Așadar, proprietățile corpului solid depind nu numai de compoziția chimică și structura cristalină, dar și de dimensiunile obiectului. Acest argument științific a făcut ca problema nanotehnologiilor să devină primordială în ultimul deceniu al veacului XX. Fără îndoială, investigațiile în direcția respectivă vor deschide largi posibilități de utilizare a elementelor și compușilor chimici bine cunoscuți la crearea de noi dispozitive electronice. Prin urmare, va dispărea însăși necesitatea de fabricare a televizoarelor cu tuburi electronice.

INVENTII ȘI INVENTATORI

FĂRĂ SURLE ȘI TOBE...

Prinț-un Decret al Președintelui Republicii Moldova, a fost instituită Ziua inventatorului și rationalizatorului, care, de acum înainte, va fi marcată în ultima sămbătă a lunii iunie.

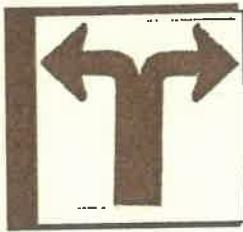
De fapt, o astfel de sărbătoare exista și pe timpul vechiului regim, ea fiind celebrată cu toată pompa de rigoare - ședințe festive, bilanțuri triumfaliste, clinchet de pahare... Un singur fapt se trecea sub tăcere: încă în 1919, fusese adoptat un regulament conform căruia invențiile se transformau în "bun al întregului popor", cu alte cuvinte, intrau în posesia statului, autorii pierzând orice drept de proprietate asupra lor.

Astăzi, această nedreptate strigătoare la cer a fost reparată prin acte legislative corelate cu prevederile internaționale, fiind adoptată recent și Legea Republicii Moldova privind brevetele de invenție. Autorul are asupra invenției dreptul exclusiv, confirmat prin titlul de protecție. Deocamdată însă, condițiile extrem de dificile ale perioadei de tranziție la economia de piață favorizează prea puțin fructificarea acestor drepturi. După cum s-a exprimat unul dintre confrății noștri, la etapa actuală forțele care frânează progresul se manifestă mult mai puternic decât cele chemate să-l propulseze. Și totuși, cu prilejul sărbătorii, sub auspiciile AGEPI și ale Societății Inventatorilor și Rationalizatorilor, cei mai renumiți inovatori s-au întrunit și au procedat la un schimb de păreri. A fost și o ocazie binevenită de a-i felicita pe câțiva dintre colegi, șase la număr, care pentru activitatea lor s-au învrednicit de titlul onorific "Om emerit". Redacția se alătură tuturor urărilor de bine și, bineînțeles, își propune să asigure toată publicitatea pe care o merită cei distinși.

La întâlnire s-a menționat pe bună dreptate că, pentru a se folosi din plin de drepturile acordate, inventatorul trebuie să aibă acces la o vastă bază informațională, să beneficieze de consultările unor specialiști de înaltă calificare. E tocmai ceea ce își propune să realizeze Agenția, asigurând accesul inventatorilor și solicitantilor de brevete la fondul său informațional în continuă completare, oferind locuri la cursuri de specialitate atât în țară, cât și peste hotare. Un detaliu în plus: începe pregătirea judecătorilor și a avocaților, pentru ca eventualele litigii să poată fi examineate în instanțele judiciare în cunoștință de cauză.

Dintre luările de cuvânt, se cer menționate cea a dnei Maria Vozianu, coordonatoare a activității inovaționale la Universitatea de Medicină "N. Testemițeanu", și a dlui Eugen Revenco, șeful Direcției asigurare științifică din Ministerul Agriculturii și Alimentației. Dna Vozianu a remarcat în special interesul pentru invenții din partea tineretului - studenți, chiar și elevi din clasele superioare, sub acest aspect evidențindu-se facultatea de microbiologie. Cât privește știința agricolă, ea și-a manifestat eficiența prin crearea unor noi soiuri de culturi și rase de animale prețioase, intrate în circuitul practic, prin elaborarea a numeroase tehnologii și mașini. Prin urmare, cercetările științifice se cer sprijinate și încurajate, avantajele fiind asigurate. De asemenea, ar fi rațional să se formuleze comenzi de stat care să înglobeze atât stadiul de cercetare-proiectare, cât și de producere a tehnicii agricole la întreprinderile din republică.

Marcată într-un cadru modest, fără mare vâlvă, Ziua inventatorului și rationalizatorului a prilejuit, în schimb, o utilă expunere de opinii și motive. Cât despre festivități, să sperăm că le va veni și lor rândul...

Atitudini, probleme, sugestii

Motivație fără protecție?

acad. Ilie UNTILĂ
A.S.M.

Era și de așteptat ca fenomenele de criză în economie să se răsfrângă în modul cel mai dureros asupra cercetărilor științifice, deși, sincer vorbind, proporțiile reale au depășit orice preziceri. Cu deosebire are de suferit tineretul, cei ce au decis să se consacre domeniului preferat al științei, însă, chiar la început de cale, s-au văzut confruntați cu mari dificultăți. Și totuși, i-aș îndemna să nu-și piardă curajul și elanul, să se străduiască a depăși greutățile pas cu pas. Un savant nu se crește cum se crește orzul, asta trebuie să-o înțelegem cu toții - și începătorii, și noi ceilalți.

Deși în ultimele decenii s-a făcut enorm de mult în ameliorarea soiurilor de plante și animale, Tânărul cercetător va găsi în orice direcție un vast câmp de activitate. Fără o continuă dezvoltare a științei, societatea nu are, în fond, nici o șansă de a prospera. Desigur, ar fi un lux ca, în actualele condiții, să alcătuim planuri de perspectivă pe douăzeci de ani înainte, dar de previziune, oricum, nu ne putem lipsi. În procesul muncii practice se acumulează un mare volum de cunoștințe, la rândul lor, acestea necesită generalizări de ordin metodologic. Și chiar dacă nu ne ambitionăm să abordăm probleme de proporții globale, agricultura ne pune înainte un lung sir de semne de întrebare. Evident, noua generație de cercetători este aceea căreia îi revine căutarea răspunsurilor.

În domeniul ameliorării păioaselor sarcina fundamentală rămâne, de fapt, cea din totdeauna - adaptarea plantelor la condițiile naturale în continuă modificare. Să știe că principalii doi indicatori, anume productivitatea și rezistența la ger, se consideră a fi incompatibili, în relații antagoniste. Cu atât mai subtilă, mai captivantă, aş zice, se dovedește a fi misiunea amelioratorului. Am trăit-o în repetate rânduri pe parcursul muncii de obținere și omologare a unor soiuri noi de grâu de toamnă, orz de toamnă și de primăvară. Și în cele din urmă, pe măsură ce practica îmi confirmă așteptările, am ajuns la concluzia că teoria incompatibilității trebuie considerată greșită, toate caracteristicile soiului putând fi integrate genetic. De altfel, aceeași idee au formulat-o și cercetătorii din alte țări, a căror preocupare o constituie limitele de variabilitate a speciilor. Iată, prin urmare, un obiectiv prioritar al tinerilor amelioratori - ridicarea continuă a plasticității plantelor.

Nu mai puține posibilități oferă, de exemplu, și viticultura. Astăzi avem în vii mai mult beton decât butuci - spaliera ocupă spații enorme, necesită cheltuieli considerabile. Pe când există soiuri care se dezvoltă foarte bine pe tulpină proprie, se cere doar o muncă asiduă și intelligent orientată pentru ca ele să se afirme. E vorba, de fapt, de aceeași integrare a caracteristicilor genetice. Lucru pe care l-au înțeles încă strămoșii noștri atunci când au început să cultive vestita cudercă.

ATITUDINI, PROBLEME, SUGESTII

Firește, pentru a-și încrina întregul potențial creativ studiului științific, Tânărul cercetător are nevoie de un puternic îndemn, de un interes constant, de o motivație psihologică. Plus respectivul suport material. Astăzi, e clar pentru toți, statul nu-l poate asigura în întregime, apar, în schimb, alte posibilități: din momentul în care obține brevetul de invenție, titularul i se recunoaște de către stat dreptul exclusiv de a dispune de rezultatele inovației. Dacă a realizat-o în cadrul unui institut de cercetări, drepturile îi sunt prevăzute prin contract. La rândul lor, agenții economici care înmulțesc soiul obținut n-au voie să facă decât în baza unei licențe, o altă licență este necesară celor ce comercializează superelita. În modul acesta, drepturile autorului sunt protejate de-a lungul întregului lanț tehnologic.

Principiile enumerate mai sus sunt cuprinse în Convenția mondială de protecție adoptată de UPOV - Uniunea pentru Protecția Noilor Soiuri de Plante. Orice stat care aderă la convenție asigură amelioratorilor din țară drepturi egale de protecție în celelalte state membre.

Spre a armoniza elaborarea legislațiilor în domeniul selecției și a promova în felul acesta o colaborare internațională cât mai fructuoasă, statele care-și declară intenția de a adera la UPOV prezintă spre examinare la cartierul general al acesteia proiectele de legi naționale cu privire la protecția noilor soiuri de plante. La un asemenea proiect s-a lucrat serios în cadrul AGEPI, cât și a diverse instituții specializate în problemele ameliorării. Deocamdată, proiectul se află încă în stadiu de examinare. Deși, în treacăt fie spus, o lege similară - cea privind selecția și reproducția în zootehnie - a trecut între timp toate instanțele, fiind aprobată de Parlamentul Republicii Moldova pe data de 15 februarie curent.

E limpede, prin urmare, că motivația creative a cercetătorului depinde în măsură directă de siguranța acestuia că toate drepturile îi sunt garantate, că i se oferă șansa de a se realiza și afirma plenar. Iar pentru aceasta e nevoie, în primul rând, de respectivul cadru legal. Desigur, procesul ce va să urmeze va fi foarte complex, contradictoriu, doar e vorba de o profundă remodelare, de depășirea mentalității generate de totala lipsă de drepturi a inventatorului în societatea aşa-zisă socialistă, de transformarea promotorului creației tehnico-științifice într-un pilon al noilor relații sociale. Va fi o evoluție dificilă, de lungă durată, dar urmând să atingă un scop benefic.

Ne folosim de ocazie pentru a ne alătura numeroaselor felicitări și urări de bine adresate academicianului I. Untilă de către colegii, discipolii și admiratorii Domniei sale cu ocazia rotunjirii vîrstei de 60 de ani și decorării cu Ordinul Republicii. Vom aminti cititorilor că sărbătoritul și-a cucerit faima, pe lângă meritele de cercetător și organizator al științei, și prin obținerea a 14 brevete de invenție pentru crearea unor noi soiuri de culturi cerealiere. Îi mulțumim pentru că și-a exprimat disponibilitatea de a intra în colegiul redacțional al "Intellectus"-ului și contăm în permanență pe generosul dumisale sprijin.

Biodiversitatea, o noțiune regretabil compromisă

Dialog cu Petru COCÎRȚĂ,
dr. în biologie

Director al Centrului Monitoring Ecologic al Institutului Național de Ecologie din Republica Moldova. Coordonator național al sistemului "INFOTERRA" (Program pentru Mediu al O.N.U.) în Republica Moldova. Născut în 1947 la Cărpineni, Hâncești, specialist în hidrobiologie și ecologie, autor a circa 90 publicații științifice (monografii, culegeri și articole).

- *Ecologia în calitate de știință care se ocupă de studiul interacțiunii dintre organisme și mediul lor de existență poate oare fi considerată evoluată, în timp ce prezența vieții pe pământ este pericolită într-un grad tot mai mare?*

- Un răspuns amplu la o întrebare atât de principală presupune și investigări în istoria domeniului. Supraviețuirea individului într-o societate primitivă depindea de nivelul cunoștințelor sale despre mediul natural, adică despre plante, animale și forța elementelor naturii. Revoluția tehnică a contribuit la diminuarea dependenței omului de natură în necesitățile sale cotidiene, așa încât am ajuns să ne considerăm total independenți. În realitate civilizația continuă să depindă de mediul natural nu doar sub aspectul resurselor energetice și materiale, dar și în procese vitale, cum ar fi circuitul aerului și apei. Ecologia apare în consecință consientizării situației respective, termenul fiind propus în 1969 de biologul german Ernst Haeckel. Este o perioadă de creștere a interesului public pentru problemele mediului, fapt ce a influențat mult ecologia ca disciplină academică, aceasta studiind nivelurile superioare de organizare a materiei vii: de la organisme până la ecosisteme.

În sens larg ecologia este pe cale să devină o știință multidisciplinară a supraviețuirii și posibilei dezvoltări viitoare pe Terra și, în mod particular, a speciei umane. Iar starea Terrei

este deplorabilă în cele mai multe din punctele ei geografice. Este de presupus faptul că în timpurile postglaciale (8-10 mii de ani în urmă) pădurile acoperăau aproximativ 70% din suprafața terestră, savanele și stepele constituind 20%, ținuturilor deșertice revenindu-le doar o zecime din suprafața totală. Actualmente structura spațiului planetar are cu totul alte caracteristici. Imense arii forestiere sunt reduse forțat aflându-se în continuă diminuare: se estimează că pădurile ocupă circa 30% din totalul spațiului terestru, tăierile ilicite ale acestora au un ritm de aproximativ 30 ha pe minut. Deșerturile, zonele aride și neproductive sunt în permanentă creștere ocupând tocmai 43% din suprafață. Dimensiunile enorme ale terenurilor agricole implică schimbări negative foarte mari, principala modificare fiind deșertificarea care în anul 2000 va atinge 3000 mln ha. Astfel în acea perioadă când populația va atinge 6,25 mlrd unui om îi va reveni o suprafață de 0,15 ha de pământ cultivat, pe când în anul 1975 cifra respectivă era de 0,31 ha în raport cu o populație de 4 mlrd. Se estimează că pentru a acoperi diverse necesități umane anual se utilizează circa 70 mii de substanțe chimice, adăugându-se și câte o mie de compuși chimici noi. Dezastrul produs de acestea, cât și de deșeurile tot mai considerabile este ireversibil, așa încât biodiversitatea devine o noțiune tot mai compromisă.

- *Ce șanse deosebite poate oferi ecologia în 1995, declarat An European de Conservare a Naturii?*

- La nivel global pe prim plan este lansată problema protecției și gestionii raționale a resurselor naturale ale Terrei. În această ordine de idei sunt necesare acțiuni urgente și decisive ce s-ar solda cu realizarea a trei principii fundamentale ale ecologiei: primo, a salva ceea

ATITUDINI, PROBLEME, SUGESTII

ce poate fi salvat; secundo, a frâna nocivitățile existente și a împiedica manifestarea nocivității; tertio, a reconstitui din punct de vedere ecologic ținuturile afectate sau deteriorate.

Permiteți-mi să enumăr principalele probleme de care se preocupe ecologia:

- protecția stratului de ozon de deversările chimice efectuate în atmosferă;
- ploile acide în emisfera nordică a Terrei cu consecințe grave asupra pădurilor, ecosistemelor terestre și acvatice;
- efectul de seră: creșterea temperaturii medii globale în consecința poluărilor atmosferice cu repercușiuni negative asupra organizației glaciarelor polare și montane, climei și vieții pe pământ;
- resursele genetice: frânarea dispariției progresive a speciilor, recuperarea și menținerea diversității biologice;
- situația mărilor și oceanelor tot mai poluate și supraexploatare printr-un pescuit irațional;
- pădurile tropicale în fază de destrucție pe toate continentele;
- destrucția solului;
- dezertificarea continuă și ireversibilă a pământurilor, cauzată de exploatarea eronată și excesivă a terenurilor;
- manifestările generice, apariția unor noi forme și specii de plante și animale cu posibile repercușiuni negative;
- gestiunea forțată a reproducерii umane, aspect conditionat de problemele mondiale privind sărăcia, foamea, insuficiența disponibilității terenurilor productive și resurselor naturale;
- utilizarea rațională a energiei.

- Probabil nu numai la nivel global dar și local. Cu ce probleme de ordin ecologic se confruntă Republica Moldova?

- Problemele globale deja menționate în mare parte se răsfrâng asupra Europei și, în special, asupra spațiului nostru. La nivel republican rezolvarea problemelor ecologice trebuie și poate fi efectuată luând în considerație particularitățile regionale și locale. Republica Moldova, al cărei teritoriu a fost foarte bogat în specii faunistice și floristice, în resurse de sol și de ape dulci, se confruntă în prezent cu grave probleme ecologice. Iată unele dintre acestea:

- pierderea învelișului verde autohton și diminuarea excesivă a genofondului vegetal și animalier, necesitatea restabilirii biodiversității speciilor și protecția lor;

- exploatarea irațională a resurselor solului și epuizarea rezervelor acestuia, necesitatea unor măsuri decisive de combatere a eroziunii, alunecărilor, poluării și degradării solului;

- exploatarea irațională a resurselor acvatice, modificarea antropogenă a rețelei hidrografice cu schimbări radicale a regimului râurilor mici, precum și a bazinelor acvatice subterane până la poluarea și secarea acestora;

- necesitatea restabilirii relațiilor biocenotice în ecosistemele acvatice prin crearea unor condiții de viață favorabile tuturor organismelor acvatice;

- folosirea resurselor subsolului, prevenirea epuizării și poluării acestora;

- producerea, stocarea, păstrarea, utilizarea, detoxicare și nimicirea deșeurilor;

- poluarea industrială și antropogenă a bazinului aerian, acvatic sau terestru și implementarea tehnologiilor avansate și nonpoluante;

- revizuirea concepțiilor privind folosirea energiei, resurselor naturale și intelectuale;

- influența factorilor de mediu asupra calității vieții și sănătății populației umane;

- suprasolicitarea folosirii resurselor naturale limitate și înrăutățirea calității vieții omului;

- prevenirea calamităților naturale, catastrofelor și avariilor, elaborarea și implementarea unor metode eficiente de combatere a acestora;

- crearea unui sistem integral de monitoring ecologic pentru asigurarea informațională a tuturor utilizatorilor și elaborarea eficientă

ATITUDINI, PROBLEME, SUGESTII

a strategiei și tacticii privind managementul activității antropogene în mediul natural și restabilirea capacității componentelor mediului;

- educarea și conștientizarea ecologică a populației în vederea optimizării relațiilor "Omnatură";

- reevaluarea și adoptarea actelor legislative, normelor și standardelor ecologice în conformitate cu exigențele naționale și internaționale, crearea și introducerea mecanismului economico-juridic de implementare a acestora...

- *Ce metode moderne de control asupra mediului ambiant se practică în lume, inclusiv în Moldova?*

- În țările avansate se practică metode moderne, diferențiate și complexe de control și estimare a calității mediului și componentelor acestuia. Arsenalul tehnic este extraordinar de variat: de la senzori și micro aparate automatizate până la sisteme robotizate de efectuare a analizelor, sisteme informaționale prevăzute cu variante de soluționare a situațiilor etc.

Pe când în Republica Moldova controlul asupra stării mediului și componentelor acestuia se realizează la un nivel mult redus.

Cauzele ar fi următoarele:

- frânerarea dotării tehnico-materiale cuvenite a tuturor laboratoarelor și stațiilor de experimentare;

- paralelismul în efectuarea cercetărilor asupra stării generale a mediului, asupra unor ecosisteme și obiecte aparte având drept urmare cheltuieli excesive de mijloace financiare, bunuri materiale și resurse intelectuale;

- lipsa accesului liber la informația deținută de instituții de stat, organizații, întreprinderi și agenți economici.

Ieșirea din impas ar fi posibilă prin crearea unui sistem complex de supraveghere și control asupra stării mediului și componentelor acestuia, denumit sistem de monitoring ecologic integrat.

Propunerile respective le-am prezentat la Departamentul pentru protecția mediului înconjurator pe 1 februarie 1995. În acest context trebuie să menționăm participarea Republicii Moldova la realizarea practică a lucrărilor în cadrul Convenției privind protecția mediului în bazinul Dunării, după semnarea ei în iunie 1994 la Sofia (Bulgaria). Echipamentul pentru lucrările ce-i revin Republicii Moldova a început să sosească. O modalitate similară se prevede și în cadrul altor

convenții și tratate de colaborare internațională.

- *Cum sunt aplicate la noi tehnologiile ecologice avansate în procesul de fabricare a articolelor industriale, conservare și protecție a produselor alimentare?*

- Este cea mai importantă și mai dificilă problemă. În anii 1992-1994 întreprinderile din Moldova au cunoscut un declin tehnologic considerabil. 1995 promite să fie un an de cotitură pentru noi: se reprofilează, se reconstruiesc și se creează noi întreprinderi, multe dintre ele privatizându-se. Or investirea capitalului în acest proces necesită implementarea tehnologiilor avansate și sub aspect ecologic. Cred că tocmai acum intervine și momentul decisiv în ceea ce privește protecția consumatorului și mediului natural de tehnologii imperfekte și produsele necalitative cu consecințe negative sau toxice. Aici ar urma să se pronunțe Parlamentul prin asigurarea respectivelor acte legislative, normative, precum și a mecanismului economico-juridic de implementare și funcționare a tehnologiilor în Republica Moldova în conformitate cu rigorile internaționale.

- *Vă rog să vă referiți la eventualele plusuri și minusuri ale legislației ecologice în vigoare.*

- Odată cu intrarea în vigoare la 27 august 1994 a noii Constituții a Republicii Moldova, odată cu adoptarea unei noi legi de bază privind protecția mediului și altor acte legislative și normative se impune, treptat, un nou sistem legislativ de domeniu.

Scopul acestui sistem constă în armonizarea relațiilor dintre societate și natură, menținerea echilibrului natural și contribuția la o dezvoltare susținută în regiunea respectivă a Europei. Elaborarea pachetului de legi și acte normative în domeniul protecției mediului are atât aspecte pozitive, cât și negative.

Aspecte pozitive: promulgarea unui set de legi și acte legislative cu pondere ecologică majoră, cum ar fi Legea privind protecția mediului, Codul subsolului, Codul funciar, Legea privind monumentele, Legea privind introducerea modificărilor și comletărilor în Codul penal, Codul penal-procesional și Codul privind contravențiile administrative. La care sperăm să se adauge și altele două: Legea cu privire la regnul animal și Legea cu privire la zonele și fâșile de protecție a raioanelor și bazinelor acvatice. E necesar să menționăm și aderarea

 ATITUDINI, PROBLEME, SUGESTII

Republicii Moldova la un set de convenții internaționale în domeniul protecției mediului și securității nucleare, devenite călăuze importante pentru statul nostru. Însă pentru a onora prevederile Constituției Republicii Moldova se impun activități în flux continuu în vederea completării pachetului de legi și acte normative în domeniul vizat.

Sub aspect negativ, aş menționa lipsa actelor legislative și normative privind prețul de cost al resurselor, naturale, costul activităților umane privind folosirea, restabilirea și protecția lor. Lacuna respectivă nu permite elaborarea și implementarea unui mecanism economico-juridic adecvat normelor naționale și internaționale. În al doilea rând, se face simțită ineficiența actelor legislative adoptate în perioada de tranziție. Este o stringentă revizuirea Legii privind protecția mediului în conformitate cu modificările infrastructurale în domeniul protecției mediului, perfecționarea majorității articolelor adoptate în grabă, fără multe discuții, calitatea legii lăsând mult de dorit.

Obiecții serioase se impun și referitor la Codul funciar, vizavi de care Parlamentul a și adoptat un șir de modificări și completări de rigoare.

În al treilea rând, nu rezistă exigentelor timpului nici implementarea legislației ecologice în practica vieții cotidiene, concluzie confirmată și prin tăierile ilicite de păduri, prin degradarea resurselor, solului, apelor s.a.m.d.

O ultimă observație ar fi că legile adoptate nu sunt conștientizate de populație.

- *Care ar fi soluțiile și modalitățile de sensibilizare a opiniei publice la dimensiunile ecologice ale existenței noastre?*

- În ultimii 4-5 ani în vederea educației ecologice și pregătirii cadrelor în domeniul ecologiei și protecției mediului în Moldova au fost create o serie de instituții de învățământ în care se studiază domeniile menționate: Colegiul industrial-pedagogic și de ecologie din Chișinău, Universitatea Liberă Internațională din Moldova (facultatea științelor naturale); catedra de chimie industrială și ecologică a Universității de Stat din Moldova. O experiență de activitate și mai bogată au acumulat Colegiul agricol din Taul, Dondușeni, catedra de ecologie și protecție a mediului a Universi-

tății de Stat din Moldova, la multe alte instituții fiind introduse cursuri opționale de protecție a mediului.

Din păcate, reducerea în ultimul timp a ponderii specialiștilor în materie, ignorarea de către majoritatea cadrelor din alte domenii a eticii și comportamentului ecologic constituie factori ce au condiționat scăderea considerabilă a gradului de conștientizare ecologică a populației. Consecințele sunt dezastruoase: resursele naturale și genofondul acestora sunt prădate fără scrupule.

Dar putem oare pretinde o conștientizare ecologică a populației când în bibliotecile noastre aproape că nu există literatură de profil ecologic editată în republică în grafie latină? În această ordine de idei se impune ameliorarea urgentă a situației create prin:

- revizuirea manualelor de profil folosite în instituțiile de învățământ și educație;
- ecologizarea manualelor din alte domenii prin modificarea și completarea definițiilor, termenilor, noțiunilor și explicațiilor cu tentă ecologică;
- revizuirea programelor de educație, învățământ și de conștientizare a diferitelor pături ale populației;
- informatizarea tot mai intensă a populației etc.

De asemenea, se impun acțiuni cotidiene de masă și individuale în vederea ameliorării situației ecologice și protecției mediului.

Pentru a cunoaște situația și necesitățile concrete și de perspectivă privind restabilirea și menținerea echilibrului ecologic și protecția mediului este necesară o informatizare veridică și permanentă. Onorarea acestei sarcini este posibilă prin crearea sistemelor de supraveghere a mediului la nivel local, zonal, departamental și integrat. Statul poate să-și asume responsabilitatea creării și funcționării unui sistem la nivel regional, conectat la cele internaționale și denumit sistem de monitoring ecologic integrat. Sistemul respectiv ar permite nu numai informatizarea tuturor păturilor populației, dar și prevenirea situațiilor nedoreite, propunerea unor variante de soluționare a problemelor grave ținând de mediu și de componentele acestuia.

- Să ne dorim, aşadar, succes. Mulțumesc.

*Interlocutoare:
Petronela BADEA*

Sergiu I. CHIRCA
dr. hab., prof. univ. A.S.E.M.

INOVATIA SI REFORMELE ECONOMICE

Tot ce este nou și progresist, ce contribuie la perfecționarea proceselor economice, la reducerea costurilor și îmbunătățirea calității producției intră în genericul inovațiilor. Cu atât mai mult reformele economice chemate să creeze condiții noi și favorabile prosperării, să scoată societatea din criză.

Desigur că nu toate reformele contribuie la aceasta. Dacă reformele nu sunt argumentate sau rupte de realitatea de pe teren, de la asemenea reforme nu poți aștepta nimic bun. Din păcate, viața noastră de astăzi ne demonstrează că am comis greșeli și încă nu suntem scuțiți de riscul acestor greșeli nici pe viitor.

Prin ce se explică toate aceste fenomene nedorite? Explicații ar fi mai multe, însă cele mai importante, în opinia noastră, sunt următoarele.

Lipsa unei teorii economice de tranziție de la sistemul totalitar de comandă la un sistem al economiei de piață contemporană. Teoria economică acumulată în lume și reflectând procesele ce au loc în economia occidentală, de regulă, nu poate fi utilizată de către noi în condițiile ce s-au creat din motivul că această teorie s-a consolidat concomitent cu evoluția economică din aceste state, pe când la noi a avut loc o ruptură în dezvoltarea socio-economică. Mecanismele de funcționare a economiei occidentale timp de secole au fost perfectionate prin intermediul reformelor (reforme parțiale, reforme profunde etc.). Pe când o parte a civilizației mondiale, după lovitura de stat din Rusia din 1917 și a expansiunii imperiului sovietic, a mers pe calea înlăturării fizice a mecanismelor și pârghiilor pieței și a instaurării sistemului administrativ de comandă.

Acest sistem, instaurat cu forță, s-a prăbușit, iar mecanismele economice ce au existat nu au putut face față cerințelor nou apărute. De aici și necesitatea unei perioade de tranziție și a unor mecanisme economice noi, speciale ce ar permite încadrarea noastră în economia de piață, sau pur și simplu, în economia normală. Elaborarea acestor mecanisme prezintă, în fond, o inovație, deși în linii generale suntem sortiți să mergem pe calea încercărilor și deci nu putem evita greșelile.

Pentru a comite mai puține erori și a garanta inovațiile economice, avem nevoie de economisti capabili în toate domeniile. În Republica Moldova baza principală de pregătire a viitorilor economisti este Academia de Studii Economice ce a intrat în al patrulea an de existență, dar care are o temelie cu mult mai solidă, deoarece rădăcinile ei vin încă din 1953. Actualmente în cadrul ASEEM funcționează 6 facultăți și 20 de catedre ce contribuie la pregătirea specialiștilor în domeniile: management, marketing, finanțe și credit, contabilitate, informatică economică, statistică și previziunea economică, relații economice internaționale, comerț-turism și servicii, economia generală. În anul de studii 1995-1996 vom deschide noi specialități cum ar fi: bănci și burse de valori, instruirea economică, economia și sociologia resurselor umane.

Cum rezultă din cele spuse, pregătim economisti orientați către mecanismele contemporane ale economiei de piață. În virtutea acestor schimbări de ordin economic, am adaptat și planurile de studii, planuri ce sunt perfectionate și corectate din mers în dependență de evoluția reformelor economice și a economiei în ansamblu. Într-un cuvânt, activi-

ATITUDINI, PROBLEME, SUGESTII

tatea noastră de instruire a viitorilor economisti este și ea un fel de inovație, însă o inovație și pentru practică, deoarece avem anumite legături cu ministerele de economie, finanțe etc. Aceste legături se efectuează fie prin îndeplinirea unor comenzi de stat în domeniul cercetării științifice, fie prin participarea profesorilor noștri la activitatea consiliilor de experți, fie chiar prin participarea noastră la procesul de reciclare și perfecționare a economistilor din economia națională.

Pentru a face față cerințelor crescânde, în cadrul ASEM activează mai multe centre. Am putea numi Centrul moldo-german (funcționează al doilea an) de reciclare în domeniile management și marketing; Centrul moldo-american (de asemenea al doilea an) organizat de către specialiștii de la Universitatea Omaha din statul Nebraska (SUA) și chemat să susțină antreprenoriatul mic privat; Centrul moldo-american creat de Asociația băncilor din Moldova împreună cu specialiști din SUA ce efectuează reciclarea cadrelor din băncile republicii noastre. Afară de aceasta, profesorii facultății de contabilitate au organizat două centre-firme de reciclare a corpului de contabili din republică. Concomitent ei au desfășurat o activitate de perfecționare a sistemului de contabilitate din economia națională și de adaptare a lui la sistemul contabil din țările Uniunii Europene.

Desigur, activitatea de instruire, cercetare științifică și de perfecționare a specialiștilor din economia națională impune stabilirea unor legături strânse și multiple cu alte centre științifice din republică și mai ales de peste hotarele ei. Aceste legături se realizează atât prin centrele create în cadrul ASEM, cât și în baza unor contracte și convenții. Din acest punct de vedere cele mai fructuoase legături le avem cu Academia de Studii Economice din București, cu conducerea Agenției Generale a Economistilor din România, precum și cu Institutul de Cercetări Economice al Academiei Române. Bineînțeles, ajutorul vine mai mult din partea dumnealor și mai puțin din partea noastră. E și firesc, deoarece nu dispunem de aceleași forțe și mijloace. Academia de Studii Economice din București, de exemplu, deja a trecut în deceniul al nouălea de existență, dispune de mai mult de 120 de profesori universitari și are un contingent de 20 mii de studenți. Ori să luăm potențialul de cercetări științifice în domeniul economic. În cadrul Academiei Române și al Academiei Agricole funcționează 8 instituții de cercetări economico-financiare.

Fără îndoială, legăturile noastre nu se limitează numai la cele spuse. Avem legături de colaborare și cu centre științifice din alte state.

PE CÂT DE ÎNDRĂZNET, PE ATÂT DE REAL

Nu există domeniu de activitate în țările avansate ale lumii în care să nu se implice plenar și femeile. E o normalitate ca ele să se manifeste nu numai în ramurile tradiționale, cum ar fi pedagogia și medicina, ci și în jurisprudență, economie, politică. Feminismul, adică mișcarea pentru egalitatea, emanciparea și promovarea femeilor, are foarte mari valențe în Occident. Care este situația sub acest aspect în Moldova? Nu tocmai infloritoare. Din aceste considerente, la finele anului 1994 Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (P.N.U.D.) împreună cu Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei au inițiat Proiectul "Femeile în dezvoltare" pentru Republica Moldova.

Necesitatea imperioasă a unui asemenea proiect este determinată de înrăutățirea considerabilă a situației femeilor din Moldova. Reprezentând 52 la sută din populație, femeile din republică sunt în minoritate absolută în sferele de decizie. Deși, de o înaltă instruire și calificare pentru majoritatea sectoarelor economice și reprezentând 48 la sută din numărul total al brațelor de muncă, anume femeile sunt acelea care, în condițiile tranziției la economia de piață, sunt disponibilizate în primul rând. Statisticile o atestă cu elocvență: în 1994, femeile au constituit 75,4 la sută din numărul celor care își duc existența din subvențiile de șomaj. În condițiile de maximă concurență în toate domeniile de activitate, femeile sunt marginalizate, așa încât Proiectul "Femeile în dezvoltare" își propune drept scop o revizuire fundamentală a atitudinii față de situația acestora, precum și susținerea eventualelor propunerile inovaționale din partea unor persoane concrete. Unul dintre rezultatele scontate de Proiect constă în creșterea numărului femeilor în antreprenoriat.

Într-o atingere a scopurilor propuse se va face analiza activității femeilor în diferite domenii de activitate, se va evalua nivelul lor de instruire, amplasarea în cîmpul muncii, participarea la privatizare, în antreprenoriatul mic și mediu. Deja a fost creat un grup de susținere ce

VALENTE FEMININE

promovează oportunitatea egalității reale de participare a femeilor la procesul reformelor, inclusiv în activitatea inovațională, reforme ce se implementează în perioada de tranziție la o societate democratică. Pe parcurs urmează să fie organizate seminare pentru femei în domeniul antreprenoriatului, managementului și marketingului. De asemenea, se prevede colaborarea cu organizațiile feminine nonguvernamentale, cât și cu organizațiile internaționale întru susținerea femeilor.

Şefa Proiectului "Femeile în dezvoltare", inițiat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, este dna Silvia Saca. Originară din Horodiște, Dondușeni, dânsa, după absolvirea în 1971 a facultății de limbi străine a Universității de Stat din Moldova, activează în cadrul Biroului de turism internațional pentru tineret și studenți "Sputnik". Până a se încadra în Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, dna Silvia Saca a deținut funcția de vicepreședinte al Asociației de relații cu țările lumii "Dacia". Soțul îi este profesor universitar, iar fiica a absolvit facultatea de limbi moderne a Universității de Stat din Moldova. Biografia doamnei

Silvia Saca este tipică pentru o femeie din spațiul și timpul nostru, care, prin efort, inteligență, perseverență a reușit să se impună în activitatea socială, aşa încât a ajuns să ajute alte femei în a-și găsi un rost în activitatea creațoare.

În edițiile următoare ale "Valențelor feminine" vă vom ține la curent cu desfășurarea P.N.U.D., oferindu-vă exemple cât mai concluzante.

EUGENIA SAMOTÂIA, oncolog și umanist

Înainte de a cunoaște în ea specialistul îi remarcă bunăvoiința. Nu ca pe o formulă deontologică, ci ca pe o calitate umană de autentică valoare. Creând în juru-i spații de încredere și speranță, dna Eugenia Samotâia reușește să le inoculeze și pacienților starea sa de înțelegere și compasiune, preceptele unei sănătoase filozofii existențiale. Întreaga dumneaei experiență de viață, precum și un specific cod genetic îi pot justifica un comportament de înaltă probitate morală. Este medic de a treia generație. Se trage din Ucraina unde bunelul dânselui a fost stomatolog, iar tatăl, după absolvirea institutului de medicină din Kiev, a lucrat în calitate de medic - infecționist, după război fiind repartizat la Bălți. Deja se născuse și Eugenia, cel de-al treilea copil în familia lui Eugeniu Samotâi, așa încât copilăria i-a fost marcată din plin de vitregiile postbelice. În anul 1957 familia se mută la Chișinău și capul familiei lucrează mulți ani cu dăruirea ce-l caracterizează la polyclinică Nr. 1. Dragostea și venerația Eugeniei pentru tatăl pe care îl idealizează crește în dorința de a deveni ea însăși medic. Până a se înscrie la medicină își încearcă răbdarea și perseverența lucrând doi ani în calitate de infirmieră și de laborantă. Absolventă a Institutului de medicină din Chișinău, promoția anului 1967, dna Eugenia Samotâia este repartizată la lucru la Institutul Oncologic din Moldova. Profesează specialitatea de ginecolog-radiolog pentru că deja peste un an și jumătate să i se propună doctorantura la un institut de profil similar din Leningrad. Familia a încurajat-o foarte mult la acea etapă decisivă a carierei sale profesionale. În 1980 își susține teza de doctor în medicină, specializându-se în morfologie și ginecologie.

Firea sa iscoditoare, mintea analitică i-au determinat pasiunea pentru imunomorfologie, imunologie, imunogenetică, cercetări pe un teren mai puțin sondat, de reală perspectivă și utilitate. Între timp dna dr. Eugenia Samotâia face 9 propunerile de rationalizare completând împreună cu colegul Nicodim Belev un Registrul național al așa-ziselor familii canceroase, adică în care sunt frecvente cazurile de tumorii maligne. În urma eforturilor lor asidue în computer au fost depozitate fișele de evidență a circa 20 mii de asemenea familii. Este o activitate de mai mult de zece ani, răstimp în care s-a avansat considerabil sub aspectul studierii cancerului colonului.

Cercetările în direcția respectivă s-au desfășurat mai întâi în secția de proctologie, pentru că la o următoare etapă să fie creată o secție de oncogenetică clinică. A fost elaborat un sistem de examinare pe etape a rudenilor bolnavilor de cancer, deoarece anume la ei se constatau cel mai înalt grad de maladie tumorale și anume la ei se depistează cel mai des polipi ai colonului, a căror relație cu carcinoma este recunoscută de majoritatea cercetătorilor în domeniu.

Iată cum își descrie activitatea însăși dna dr. Eugenia Samotâia: "Deoarece dezvoltarea tumorilor maligne este precedată sau însotită de reducerea imunității, am decis ca una din primele etape de screening să-o constituie examinarea imunologică.

Pe măsura aprofundării investigațiilor am stabilit că odată cu apariția primelor simptome de cancer în polipi se modifică indicatorii unuia dintre teste-le reactii imuno-

VALENTE FEMININE

logice rozetformatoare.

Procedeul este foarte simplu și nu necesită un aparataj special, poate fi efectuat de un laborant de calificare medie. În însă să atrag atenția: el conține un element "know-how" ce elimină posibile erori la obținerea rezultatelor, ceea ce presupune ca procedeul să fie utilizat după consultarea autorilor sau chiar cu participarea noastră.

Aș dori să accentuez în mod special faptul că în oncologie se stabilește diagnosticul definitiv abia după examenul morfologic, iar procedeul nostru nu-l poate înlocui. Însă astfel noi am căptătat posibilitatea de a-i orienta la momentul oportun atât pe morfolog, cât și pe clinician referitor la diagnostic, tactica de tratament și de observarea ulterioară a paciențelor".

Modestă, dna dr. Eugenia Samotâia consideră că o singură invenție încă nu-i dă dreptul de a se declara inventatoare, totuși a simțit interesul colegilor pentru procedeul propus, în special la Conferința a III-a națională de laborator clinic cu participare internațională (București, 23-26 mai 1995). Acolo dânsa a prezentat un referat în limba engleză cu tema "Investigațiile imunologice și imunogenice în familiile cu cancerul colonului", fiind atacată colegial cu întrebări și solicitându-i-se explicațiile cele mai detaliate. A revenit la Chișinău cu impresii de neuitat în urma contactului cu specialiștii de la Institutul "Cantacuzino" și Institutul Oncologic din București, în urma vizitării celei de a III-a ediții a Expoziției Internaționale de aparatură, tehnici și reactivi de laborator.

În calitatea-i de autor se declară gata să propage procedeul descoperit fără vreo remunerare. Caz rar de generozitate și de conștientizare a unor obligații pur omenești față de semeni, de punere în valoare a aportului colegilor împreună cu care își realizează ideile. Aceasta este dna dr. Eugenia Samotâia.

Petronela BADEA

Pentru persoanele interesate, reproducem rezumatul descrierii procedeului de diagnosticare a malignizării adenomului colonului.

Invenția se referă la medicină, în particularitate, la oncologie și imunologie. Scopul invenției este perfecționarea diagnosticării malignizării adenomului colonului. Se propune un procedeu de diagnosticare a malignizării adenomului colonului prin examinarea materialului biologic. Nou este faptul că se efectuează examinarea limfocitelor curățite și spălate ale săngelui periferic, ele fiind divizate în două probe, în prima probă se adaugă eritrocitele berbecului, amestecul se incubează la temperatura 37°C timp de 15 minute, în proba a două se adaugă mediu fiziologic lipsit de ser care se incubează la temperatura 42°C timp de 126 ore, în prima probă fiind efectuată reacția rozetformatoare și se determină procentul celulelor rozetformatoare în prima zi, iar în probă a două celulele se spală repetat după preincubare la rece, efectuând reacția rozetformatoare, se determină procentul celulelor rozetformatoare după ce se calculează raportul numărului lor în probă a două față de prima probă și când valoarea lui depășește 1,0 se efectuează diagnosticarea adenomului de malignizare.

Procedeul are o sensibilitate suficientă și poate fi aplicat atât în scopul diagnosticării primare a adenoamelor malignizate ale colonului, cât și pentru supraveghere monitorie

Comunicări

dr. Tatiana BODIUL
U.S.M.

Privilegiul - precursor al brevetului

În Moldova, la fel ca și în alte țări, forma juridică a brevetului s-a dezvoltat până în 1917 în baza privilegiului feudal, fiind chiar și denumit privilegiu.

Privilegiul ca monopol asupra proprietății private a fost împrumutat din cărțile feudale de danie.

Dreptul ce reiese din cărțile de danie și privilegiile din feudalism reprezintă un sistem de dominare și de supunere, realizat în mod sistematic de către clasa feudală prin metode de exploatare extraeconomică. Cărțile de danie și privilegiile constituau pentru feudali un instrument de aservire a masei producătorilor.

La baza societății feudale din Moldova sec.XIV-XV se afla gospodăria agricolă naturală. În paralel, de mult începuse procesul de separare a meșteșugurilor de agricultură și creșterea vitelor.

Privilegiile monopoliste au apărut odată cu proprietatea privată asupra pământului.

În perioada respectivă producția meșteșugărească era destul de diversă. Se fabricau coase, cuțite, cercei, lacăte, chei, lanțuri, ținte, inele, clești, foarfece, zale, arme (topoare, săgeți) etc. Au apărut noi meserii, cum ar fi: căldărari, potcovari, rotari, meșteri la turnatul clopotelor, meșteri de arcuri, de săbii, de zale.

Un important tip de meșteșug orășenesc era prelucrarea pieilor. În pielărit, mai devreme decât în alte ramuri mește-

șugărești, s-a făcut observată o specializare internă. În surse datând cu sf.sec.XV-Incep. sec.XVI sunt pomenite asemenea profesii cum ar fi dubălari, pielari, blănari, hamurari, cojocari, cizmari.

Îmbunătățirea calității și sortimentului articolelor de pielărit a inclus Moldova în numărul țărilor exportatoare de piei, inclusiv în Transilvania. În Polonia și Ucraina erau foarte căutate pieile de calitate înaltă de iuft și de safian, cât și cele de bou și de vițel. Pieile de safian din Moldova concurau pe piața europeană cu cele turcești și persane.

În domeniul mijloacelor de producție aproape că nu s-a înregistrat vreun progres. În surse din sec.XV. sunt pomenite mori, berării, torcătorii, postăvării, ateliere de piulițe pentru râșnirea grăunțelor, sării, apar forme pentru turnarea metalului. Se presupune că în prima jumătate a sec.XVI meșterii moldoveni erau capabili să toarne tunuri și clopote.

Până în sec.XVII cărțile de danie de cele mai multe ori erau eliberate mănăstirilor, mai rar - unor persoane aparte. Un mare număr de cărți de danie conțineau dreptul de a practica un meșteșug și de a face comerț fără vamă.

Una dintre cele mai timpurii cărți de imunitate (prin care era adeverit dreptul de judecată, dreptul asupra tuturor prestațiilor sau a unei părți a acestora) pen-

tru proprietatea funciară mănăstirească din prima jumătate a sec.XV cu descrierea desfășurată a scutirilor de impozit și facilităților de judecată este cartea de imunitate eliberată mănăstirii Pobrata de către domnitorul Petru al II-ea pe 5 aprilie 1448. Ea se referă la satele Rânciceni, Radovați, Dobrocinești, Bălănești, prisaca de la Rusnăcești și cea de la Visoca. Cartea de imunitate se deosebea de alte documente anterioare prin faptul că pentru prima oară în ea se pomenește despre răspândirea drepturilor de imunitate ale bisericii și asupra meșteșugarilor sătești.

În 1522, pe 17 ianuarie, o carte similară a fost eliberată la Suceava de către domnitorul Ștefan cel Tânăr mănăstirii Putna pentru livrarea peștelui fără taxe vamale și pentru dreptul de a percepe amenzi în urma contravențiilor săvârșite de locuitorii din satele mănăstirești.

Din cartea domnească datată cu 1453, februarie 23, aflăm că țăranilor de la mănăstirea Iațcani, "de lângă Suceava", li s-a permis să târguiască cu articole de olărit, sare, pește, vite, blănuri și produse de vitărit.

Prinț-o carte de confirmare din 29 noiembrie 1443 domnitorul Ștefan al II-lea a consfințit referitor la mănăstirea Pobrata acordarea unor privilegii imunitare depline.

Faptul că majoritatea cărților de danie asupra meșteșugurilor și comerțului erau eliberate mănăstirilor se explică prin aceea că sistemul existent de moștenire a moșilor particulare contribuia la fărâmătarea acestora, în timp ce proprietatea mănăstirească, dimpotrivă, a concentrat proprietăți funciare enorme. La finele sec.XV - încep. sec.XVI în mânile mănăstirilor se aflau circa o treime din fondul de proprietate privată. Mănăstirile aplicau mai repede în gospodăriile lor noile forme de exploatare a țăranilor, se acordau la necesitățile pieții. Comerțul, cămătăria, meșteșugurile constituau importante mijloace de îmbogățire a mănăstirilor.

Anumite documente stau drept mărturie faptului că domnitorul permitea mănăstirilor să opună rezistență, chiar și armată, pătrunderii funcționarilor domnești în posesiunile imunitare (cartea de imunitate eliberată de către domnitorul Simion Movilă pe 25 august 1606 mănăstirii Pobrăteni).

Referitor la calitatea de proprietari funciari a boerilor nu dispunem de nici o carte ce ar consemnat imunitatea judiciară sau impozitară. Explicația e legată de faptul că boierimea moldovenească beneficia de venituri centralizate prin impozitare și amenzi în calitate de reprezentanți ai aparatului de stat.

De rând cu meșteșugurile se dezvoltă și comerțul. Prin cărți din anii 1448 și 1471 unor mănăstiri li se permitea, cu scutiri vamale, comerțul cu grâne, miere, pește. În 1453 domnitorul le-a permis oamenilor de la mănăstirea Moldovița să umble prin toată țara cu pește și sare fără vănuire. În felul acesta mănăstirile au monopolizat apicultura, pescăritul, extragerea sării, în legătură cu care fapt majoritatea cărților aujuns până la noi sunt eliberate mănăstirilor referitor la prisăci, iazuri, saline.

Începând cu sec.XIV domnitorii moldoveni stimulau comerțul cu negustorii străini urmărind dezvoltarea economiei autohtone. În acest scop, atât comercianților locali, cât și celor străini le erau eliberate cărți de danie cu dreptul de comerț fără taxe vamale.

Moldova era situată la intersecția drumurilor comerciale internaționale. Drumul comercial moldovenesc, cunoscut în această perioadă, constituia o verigă de legături între Est și Vest.

S-au păstrat cărți privilegiate de comerț, eliberate negustorilor lioveni de către domnitorul valah Mircea cel Bătrân și domnitorii moldoveni Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare și alții. În cea mai timpurie carte de comerț, eliberată negustorilor lioveni de către domnitorul Alexandru cel Bun la 8 octombrie 1408, sunt enumerate

COMUNICĂRI

detaliat obiectele comercializate și condițiile comerțului dintre ambele părți. Dacă în sec. XV negustorii lioveni procurau din Moldova mărfuri tătărești, deja în sec. XVI tot mai semnificativă devine ponderea mărfurilor de origine locală - vite, produse animale (în special, piei) și "vinurile valahe".

Drepturi considerabile de liber comerț în întreaga Moldovă, confirmate prin privilegii domnești, le revineau și negustorilor brașoveni. Acestora li se permitea să vândă în Moldova orice mărfuri fără limitări de sortiment, en gros sau cu amănuntul, fără a indica locul vânzării.

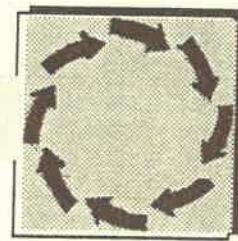
Sfârșirul sec. XVI și începutul sec. XVII este consemnat în istoria Moldovei printr-o dezvoltare internă a meșteșugurilor, a comerțului intern și extern. Cărțile de danie sunt eliberate pentru manufacturi, pentru dobândirea de bogății subpământene. În aceste cărți se observă anumite elemente restrictive, caracteristice și pentru brevetele moderne: eliberarea pe un anumit termen (10, 15, 20 de ani), interdicția de a mai deschide și altcineva în perioada respectivă o asemenea fabrică etc.

În anul 1740 în satul Călugăreni din ținutul Bacău în ocina marelui paharnic Radu Racoviță a fost organizată prima manufactură de sticlă, din care domnitorul primea anual 500 foi de sticlă pentru geamuri și 100 de clondire, proprietarul sticlariei având dreptul să-și comercializeze articolele fără taxe vamale în decurs de 10 ani, în timp ce altora le era interzis să aibă asemenea fabrici.

În 1764 domnitorul G. Ghica a fondat în satul Chipărești de pe râul Jijia o postăvărie. Forța de muncă calificată o constituia meșteșugarii germani, sosiți din Polonia, pe care domnitorul i-a absolvit de obligații față de vîstierie.

Totuși, chiar și în a doua jumătate a sec. XVIII-încep.sec. XIX manufacturile nu erau prea dezvoltate în Moldova; majoritatea dintre ele funcționau doar o scurtă perioadă de timp, inovațiile tehnice erau aproape inexistente, iar asupra breslelor meșteșugărești se reflecta jugul turcesc.

În anul 1812 Basarabia este anexată la Rusia, iar oamenii de afaceri basarabeni, meșteșugarii, la fel ca și boierii, au început să se supună legislației rusești.

Subiect în dezbatere**LIPSĂ LA APEL?..**

“În societatea primitivă se punea mare preț pe oamenii inventivi, capabili să cioapească din piatră un cuțit sau un vârf de săgeată, să vâneze și să tranșeze animalele cu mai multă îscusință, să dureze un sălaș altfel decât se făcea până la dânsii”, scrie în cotidianul “Nezavisimaja Moldova” inginerul M. Besolov. În continuare, autorul își dezvoltă ideea: primii inventatori au apărut cu mult înaintea primei profesii. Însă nici astăzi nu-i găsim în nomenclatorul profesiilor. Iar odată ce nu există o atare profesie, cine să mai aibă grijă de reprezentanții ei? Deși avem în republică o Societate a Inventatorilor și Raționalizatorilor, membrii acesteia nu sunt considerați lucrători de creație, prin urmare, nu se bucură de nici un fel de drepturi suplimentare. Mai mult ca atâtă, ei nu beneficiază nici de acele însesniri profesionale care le revin, de exemplu, feroviariilor, angajaților din aviația civilă sau din sistemul telecomunicațiilor.

În articol se mai pun în discuție și alte probleme actuale, cum ar fi cea a remunerării inventatorilor și a impozitării lor. Încheierea, bineînțeles, nu putea fi decât de tonalitate pesimistă: “Greu o duc astăzi inventatorii. Ai impresia că efortul creativ al acestor oameni deosebiți nu trebuie nimănui”.

Opinia autorului, evident, ne-a atras atenția. I-am rugat să se pronunțe pe marginea ei pe mai mulți specialiști de la Agenție.

V.Crecetov:

Oare ce să fie, într-adevăr, talentul inventiv - vocație sau profesie? Si cum s-o incluzi în nomenclator: inventator-medic, inventator-constructor? Doar fiecare își are profesia de bază, în sfera căreia își și manifestă aptitudinile creative. Prin urmare, nu contează atât apartenența formală la o anumită categorie profesională, cât statutul social al inventatorului. Iar acesta s-ar cuveni să-i asigure

posibilități egale cu cele ale altor oameni de creație.

De fapt, nici nu înțeleg din ce motive i-s-ar refuza o asemenea calitate, din moment ce o au, de exemplu, designerii? Cât privește însesnirile, inventatorul are, poate, cea mai mare nevoie de spațiu locativ suplimentar pentru a-și amenaja un mic atelier, un banc de probă.

Trebuie să spun că multe din doleanțele inventatorilor își găsesc reflectare în planurile noastre de activitate. În privința remunerării, în fond, nu există limitări. Iar dacă titularul își cedează drepturile (prin licență sau cesiune), contractul prevede că i se cuvin 10-30% din venitul obținut de pe urma utilizării invenției în termenul de valabilitate a licenței. Concomitent, lucrăm asupra unui proiect care stipulează ca cel ce vinde sau cumpără un titlu de proprietate industrială să fie scutit de impozit pe o anumită perioadă. Cu condiția ca suma rezultată să fie folosită numai în scopul dezvoltării producției. Va fi un puternic stimulent pentru investițiile în activitatea inovațională.

Un alt impuls ar constitui decernarea Premiului de Stat pentru invenții. Precedată, se înțelege, de un concurs republican, realizările prezentate fiind luate în discuție de către cele mai largi cercuri de inventatori și specialiști de prestigiu.

L.Paghis:

După mine, inventatorii, la fel ca și brevetologii, trebuie să figureze în lista profesiilor. Însă acțiunea necesită o pregătire minuțioasă, o fundamentare juridică. Deoarece se pot găsi și destule contraargumente: nu există instituții de învățământ în care doritorii să studieze, să se formeze ca inventatori, să obțină respectiva diplomă. Deci, se pune problema: cine anume are dreptul de a fi recunoscut inventator profesionist, ce criterii urmează a

SUBIECT ÎN DEZBATERE

fi aplicate? Evident, se va cere avizul tuturor organismelor implicate, inclusiv al sindicatului.

Cât privește proporțiile remunerării, recunoșc și eu că sunt modeste, dar depinde mult și de gradul de activitate al inventatorului. Aș putea cita exemplul regretatului I. Avvacumov, inginer în construcția de mașini, care în decursul activității sale a primit în total circa 200 de certificate de autor, ceea ce îi asigura o retribuire mai mult decât onorabilă. În fond, era inventator de profesie, indiferent de legiferaarea unei asemenea calități. Concluzia se impune de la sine: și activitatea inventivă își poate asigura existența. Mai ales în noile condiții, când titularul de brevet își are toate drepturile protejate prin lege.

V.Cogâlniceanu:

Nu văd nici un motiv care să nu admită recunoașterea vocației și a activității inventive ca profesie. Cu ce ar fi mai prejos inventatorul decât orice alt om de creație? Un fotograf, de exemplu, poate deveni artist în toată puterea cuvântului, poate rămâne la nivelul de meseriaș, dar dreptul la profesie nu i-l neagă nimeni. Pe când creația tehnică, prin excelență, reclamă un înalt profesionalism.

S-ar cuveni, și cât mai repede, să-și găsească locul în nomenclator și profesia de consilier în protecția proprietății industriale (denumită odinioară brevetolog). Ce este drept, înainte cursurile de specializare tineau 6-8 luni, acum, la AGEPI, durata lor s-a redus la 2-3, dar, oricum, cursanții asimilează un anumit volum de cunoștințe, li se înmânează certificate. Odată ce persoana s-a specializat în domeniul, este clar că trebuie considerată ca atare.

A.Moisei:

Nu împărtășesc părerea autorului cum că inventatorii, pe parcursul istoriei, erau apreciați și respectați. Din contra, de cele mai multe ori erau arși pe rug sau trași în ţeapă și condamna conservatismul societății și mai ales al puterii. Orice inovație era acceptată cu mare greu, cerea din partea autorului un imens sacrificiu.

De fapt, și astăzi, pentru a da expresie unei noi idei, inventatorul este nevoit să-și concentreze toate forțele. Însă, pe de altă parte, nu orice idee este realizabilă. De idei este plină omenirea, dar nu fiecare din ele poate fi aplicată la un obiect concret. Prin urmare, este imposibil

aproape să definești cu precizie apartenența cuiva la o eventuală profesie de inventator. Inclusă într-o prevedere legală, ea n-ar figura decât ca model de dogmatism.

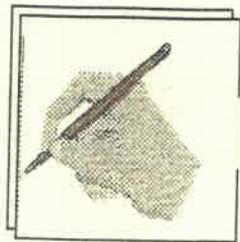
Cele afirmate mai sus nu diminuează câtuși de puțin valoarea activității inventive și necesitatea de a fi susținută în modul cel mai energetic - prin facilități, fonduri speciale, concursuri etc. Odată brevetată inovația, implementarea ei devine o preocupare comună atât pentru inventator, cât și pentru întreprinderea sau sfera economică în cauză. Astă, în fond, constituie esența problemei și nu nominalizarea formală a unui cerc de persoane, fie ele oricăr de înzestrare.

I.Daniliuc:

Spre deosebire de opinia unor colegi, nu cred că poate fi oficializată profesia de inventator. De regulă, activitatea inovațională nu ține de un domeniu anume și nu este cazul să fie limitată la o singură sferă. și nici cursurile de consilieri în protecția proprietății industriale, reduse, prin forță împrejurărilor, la un termen minim, nu pot forma specialiști în toată puterea cuvântului.

Cât privește situația socială a inventatorului în fosta Uniune Sovietică, nu avem nici un motiv să o idealizăm. Da, omul primea o remunerare simbolică, însă ea nu acoperea nici măcar costul hărtiei pe care și expunea cererea. De fapt, nici nu era chip să fie altfel: foarte multe invenții erau înregistrate de dragul statisticii, doar să se cheme că o astfel de mișcare există și prosperă. Dar câte dintre cele intrate în statistică erau competitive, prezintau o adevărată valoare? Pe când în actualele condiții invenția trebuie să reziste pe piață, acesta este unicul criteriu de valabilitate.

Nedeprinși cu noile realități, unii inventatori se plâng de lipsa mijloacelor financiare, nu știu cum să-și pună în valoare brevetele. Soluția îmi pare destul de simplă: dacă ai mai multe, vinde unul, cedează-l prin contract. În felul acesta vei obține un capital inițial, cu ajutorul căruia le vei valorifica pe toate celelalte, în directul tău beneficiu. Reamintesc acest adevăr, întrucât nu toți titularii de certificate de autor ale fostei U.R.S.S. s-au folosit de dreptul de a primi în baza acestora brevete ale Republicii Moldova. Desigur, după cum am menționat, depinde mult și de valoarea invenției în cauză. Dar dacă valoarea este certă, nu trezește nici un fel de dubii, autorul trebuie să aibă tot interesul de a obține brevetul ce i se cuvine de drept.

Solicitanții ni se adreseză

*Rubrică susținută
de ing. Veaceslav CRECETOV*

ÎNTREBĂRI ȘI RĂSPUNSURI

Care este documentația necesară înregistrării unei cereri de brevet de invenție?

Conform p.39 din Regulamentul Provizoriu, depozitul reglementar al unei cereri de brevet de invenție este constituit prin înregistrarea la AGEPI a cererii de brevet, însotită de documentația necesară. Documentația pentru constituirea depozitului reglementar se depune la AGEPI în 3 exemplare și cuprinde următoarele acte:

- a) cererea propriu-zisă; cu datele de identificare a autorului (autorilor), solicitantului și persoanei împoternicate la eliberarea brevetului;
- b) descrierea invenției;
- c) revendicările;
- d) desenele și reproduserile grafice, dacă este cazul.

Ce rol are utilizarea mărcii în activitatea agenților economici?

Experiența întreprinderilor moderne și performante din țările dezvoltate demonstrează că rezultatele acestora se datoresc în bună măsură, uneori chiar în mod decisiv, utilizării în relațiile de piață a unei (unor) mărci - de produs, de comerț sau de serviciu, cunoscute și recunoscute pe piață.

Rolul și contribuția acestora în obținerea unor realizări economice superioare au crescut într-atâta, încât în prezent în multe țări s-a declanșat o veritabilă competiție pentru achiziționarea întreprinderilor posesoare de mărci de prestigiu, care au intrat de-a lungul timpului în conștiința consumatorilor individuali și a utilizatorilor instituționali.

Care sunt noțiunile de bază în procesul fundamentării politicii promovate de unitatea economică în domeniul mărcilor?

În esență, noțiunile de bază luate în considerare în procesul fundamentării acestei politici sunt:

- marca este un nume, un termen, un semn, un simbol, un desen sau orice combinație a acestor elemente servind la identificarea bunurilor sau serviciilor unui vânzător sau grup de vânzători, pentru a le diferenția de cele ale concurenților;

SOLICITANȚII NI SE ADREZEAZĂ

- numele de marcă reprezintă expresia verbală a mărcii, care să poată fi pronunțată cu ușurință și care permite nominalizarea unui produs sau serviciu;
- emblema reprezintă elementul-simbol al mărcii, care asigură recunoașterea acesteia, neputând fi însă pronunțat verbal (de exemplu, un desen, o grafică distinctivă etc.);
- marca depusă este o marcă sau un element al acesteia care se bucură de protecție legală datorită proprietății exclusive a întreprinderii asupra ei;
- marca depusă garantează juridic dreptul exclusiv al proprietarului ei de a o utiliza;
- copyright-ul corespunde dreptului exclusiv al unui agent economic de a reproduce, publica sau vinde o operă literară, muzicală sau artistică.

În ce constă esența și trăsăturile dreptului exclusiv?

Dreptul titularului de brevet de a-i exclude pe terți de la exploatarea invenției brevetate este numit un drept exclusiv.

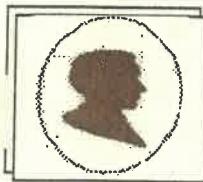
El implică dreptul de a dispune de obiectul brevetului de invenție, de a-l exploata personal și a-i autoriza pe alții să-l exploateze.

Regulamentul Provizoriu garantează dreptul exclusiv de exploatare titularului unui brevet de invenție în limitele teritoriului Republicii Moldova, timp de 15 ani începând cu data depozitului reglementar.

Prin ce se caracterizează dreptul exclusiv?

Dreptul exclusiv de exploatare își are izvorul direct în brevetul de invenție și se caracterizează prin faptul că:

- conferă titularului prerogativa de a exploata în folosul său invenția brevetată;
- conferă titularului facultatea de a transmite altor persoane acest drept, prin succesiune legală sau testamentară sub forma de contracte de cesiune sau de licență;
- titularul este îndreptățit să ceară prin justiție interzicerea săvârșirii de către terți a unor acte prin care s-ar putea aduce prejudicii dreptului său exclusiv;
- durata dreptului este limitată la durata de valabilitate a brevetului, respectiv la 15 de ani începând cu data depozitului reglementar;
- efectele acestui drept sunt limitate la teritoriul Republicii Moldova și se produc începând cu data publicării hotărârii cu privire la eliberarea brevetului, în Buletinul Oficial de Proprietate Industrială.

Evocări

Dumitru BATÎR

dr. hab.prof.univ.A.Ş.M.

MODEL DE NOBLEȚE

În 1995 se împlinesc 90 de ani de la nașterea (3/16 august) și 17 ani de la trecerea în neființă (18 mai) a celui care a fost Antonie Ablov - o glorie a științei noastre, o icoană vie pentru generațiile de profesori de mâine și, cred, de peste secole. A fost să fie ca bunica Domniei sale, româncă de naționalitate, să se căsătorească cu un grec fugit din Constantinopol de groaza turcilor. Numele de familie Ablov provine de la grecescul "Abla", ceea ce în traducere înseamnă rudă din partea unei persoane de gen feminin (zisă la noi cununat). Antonie Ablov - născut în Odesa - luându-și bacalaureatul la liceul din Cetatea Albă, își face ucenicia la Universitatea din Iași unde a audiat cursurile renumiților chimici Nicolae Costăchescu, Anastasie Obregia și Petru Bogdan. Tot aici s-a format sub aspect didactic și științific.

În perioada postbelică a fost primul șef al catedrei de chimie anorganică și primul decan al facultății de chimie a Universității din Chișinău, primul director al Institutului de chimie al Academiei de Științe a Republicii Moldova, iar mai apoi, cuvântul "primul" a fost să se confundă cu însuși numele său, atât pe plaiul nostru, cât și departe peste ale lui fruntarii.

Pedagog prin vocație și indrumător sufletesc prin intuiție și sensibilitate, Antonie Ablov a fost un inovator al procesului de învățământ. El a fost primul organizator al practicumului de chimie coordinativă. A fost și un lector în cel mai înalt înțeles al

cuvântului, predând de la cele mai serioase teme științifice (teoria grupurilor, simetria în chimie) pentru conferențieri și doctoranzi până la captivantele lecții de popularizare a chimiei (experiențe cu aer lichid) pentru elevi. Or, dacă ar fi să dispară popularizarea științei și edițiile științifico-populare atunci viitorul științei în ansamblu s-ar pomeni într-o prăpastie fără fund. Tot el a fost să fie unul din apostolii care a știut să mențină sufletul românesc atât de oropsit în stăpânirea străină. Încă la începutul anilor 60 a purces - dimpreună cu autorul acestor rânduri - la elaborarea nomenclaturii chimice în limba noastră.

A fost un pedagog înnăscut, capabil să-i pasioneze pe învățăcei prin gândul profund, însotit de exemple elocvente, prin măiestria de a dezgheoca adevărurile până la miez, de a face exprompt generalizări, adesea ulterior de neașteptate și originale. La lecțiile Domniei sale accentua problemele ce țineau de știința viitorului, iar aceasta nu putea să nu impresioneze auditoriul, făcându-l numai ochi și urechi. Impresiona și ținuta deosebit de elevată, artistică a marelui chimist. A devenit legendară o asemenea experiență de obținere a ozonului când, ca rezultat, cu desăvârșire pe neașteptate, s-a produs o puternică explozie - asistenții au încurcat ițele, admittând pătrunderea în ozonator a hidrogenului care a și prilejuit formarea amestecului detonant. Profesorul și-a păstrat calmul și sângele rece, iar studenții nici

n-au înțeles ce s-a petrecut pe masa de demonstrație, au conceput explozia ca un efect spectaculos al experienței, dinainte calculat. Nici mai târziu învățătorul nu și-a ieșit din fire, deși costumul nou-nouț a cam avut de suferit.

Elanul, temperamentul său viguros și exuberant, uimitoarea-i putere de muncă, voința sa tenace, punctualitatea-i ireproșabilă, proverbiala ingeniozitate și temeinicia informației sale științifice au dus, toate împreună, la elucidarea atâtore probeme de strigentă actualitate în domeniul chimiei coordinative. Voi aduce un singur exemplu. Mulți ani la rând împreună cu colaboratorii săi a efectuat ample cercetări asupra dioximinelor metalelor tranziționale, cartea prezintă splendide modele ale diverselor sisteme biologice. S-a demonstrat pe deplin configurația trans a dioximinelor ciugaeviene (sintetizate de Lev Ciugaev). În urma numeroaselor sinteze de compuși octaedrici noi, profesorul Ablov și colaboratorii săi, au înșiruit, ca mărgelele pe ață, liganzii coordinați după capacitatea lor de a exercita influență în poziția trans. Au stabilit un nou tip de izomerie, așa-zis "al cărții întredeschise". Au elucidat proprietățile biologice și activitatea catalitică a acestei importante clase de substanțe. Au reușit să sintetizeze o serie de dioximine, absolut necunoscute până la ei, care diferă net de cele ciugaeviene, prezentând un nou tip de structuri binucleare cu configurația cis, și care au intrat în patrimoniul științei mondiale sub denumirea de dioximine abloviene.

Activitatea științifică a lui Antonie Ablov este concludent ilustrată prin peste 700 lucrări publicate. Și când te gândești cu ce infinită scrupulozitate au fost structurate toate aceste lucrări!

Devenise proverbială ținuta academicianului Antonie Ablov: înalt de stat, tras ca prin inel, parcă desprins de pe coperta unei reviste de mode - la care se mai adăuga privirea pătrunjătoare, gestul imperativ, pe măsura unei firi ce știe să se aprindă

până la incandescență, se mai adăuga și vocea sonoră, dură, așijderi făcută și ea parcă nu numai să explice ci să și comande, fără a da adesea interlocutorului timp să răspundă și parcă nici nevrând a admite replica. Dar și asemenea trăsături îi stăteau lui - anume lui - foarte bine. Și ce bine știam noi cei mulți - grație lui încadrați în furnicarul chimiștilor contemporaneității - că, dincolo de asperitățile acestea, palpita o inimă de o bunătate egală cu agerimea minții și cu tăria caracterului, bunătate de care am făcut mereu abuz fiecare dintre cei 65 doctori și 10 doctori habilitați în științe îndrumați de el, precum și cei peste 1700 de studenți ce au audiat prelegerile maestrului de-a lungul a 32 de ani - adică cei ce ne-am format sub aripa Domniei sale:

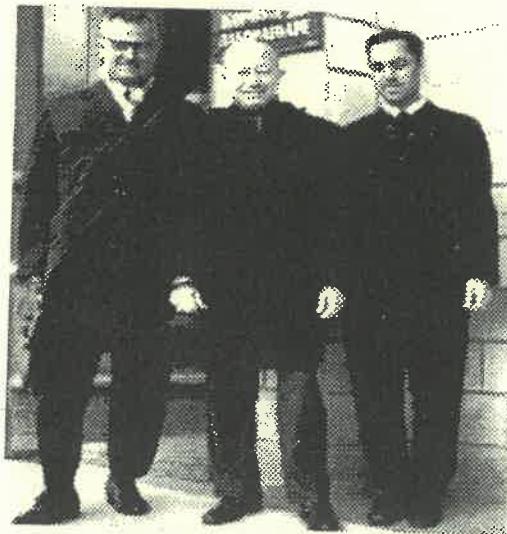
De pe 18 mai 1978 pedagogul și îndrumătorul nostru nu mai este cu noi. Însă prin tot ce a însemnat și a făcut el - rămâne mereu a ni se păstra în memorie, în memoria discipolilor și continuatorilor săi, ca un om de o mare și fermecătoare frumusețe sufletească. Viața și truda sa au fost și rămân un neîntrecut și inepuizabil exemplu pentru tineretul studios, care, asemeni lui, este chemat să găsi în muncă unul din cele mai înalte izvoare de satisfacție și placere.

Așa a vrut Dumnezeu că după trecerea lui în eternitate cei de au împărtit cu el clipe de mari bucurii să ia calea înstrăinării. Soața, Claudia Ablov, născută Grosu, a fost să se mute la Sankt-Petersburg, unde se stabilise fiica mai mică pre nume Mila (adică Ludmila), aducându-i pe lume două adorable nepoțele. Cealaltă fiică - Maia (Mariana Ablov) - de mult timp se așezase cu traiul la Moscova împreună cu feciorul Dima (Dumitru).

Iată însă ce episod mi s-a întipărit în memorie. După ce fuseseră încărcate în containere mobila și toate celelalte agonisite într-o întreagă viață, cabinetul și salonul rămăseseră "inundate" - ca până la genunchi - de hârtii aruncate la nimeri reală. Când am văzut cum din vrafurile,

iminent sortite focului, răsar scrisori purtând semnăturile unor distinse personalități, file din referate, avize, prezentări, demersuri - la închegarea cărora nu o dată participasem și eu, mi-am amintit acel sopron cu deșeurile de la obținerea uranului, în care soții Pierre Curie și Maria Curie-Sklodowska au descoperit și extras două elemente chimice noi - poloniul și radiul. Și m-am pus pe muncă: până seara târziu, apoi și în ziua de odihnă ce a urmat, am cărat în cabinetul meu zeci de saci, până când avuția recuperată s-a întins pe toată podeaua la înălțimea de mai bine de un metru. Luni întregi am tot trecut prin mâinile mele această zestre spirituală din care de fapt s-a și încheiat cartea "A.V. Ablov: pagini de viață și creație", completată cu proprii materiale la temă - căci aproape un sfert de veac mi-a fost dat a-i fi în preajmă cu sufletul și cu fapta. Din acele "deșeuri" a luat ființă mai apoi la Muzeul Național de Istorie "Fondul Antonie Ablov" și a început să se înfiripeze un al doilea fond la Arhiva Științifică Centrală. Iar dacă

dintre numeroși săi discipoli și admiratori cineva mai deține mărturii sau simple aduceri aminte - toate vor fi binevenite la întregirea portretului Patriarhului.

Chimie fără frontiere. De la stânga la dreapta: Antonie Ablov, prof. Stanley Kirschner (S.U.A.) și Dumitru Batir (Chișinău, 1970).

Cooperare internațională

VIZITĂ ÎN PREMIERĂ

*Interviu cu dl Jocelyn BOUZENARD,
administrator pentru relațiile import-export
al Asociației comerciale "TERRAIN" din
Franța*

- Care este scopul vizitei Domniei voastre și dacă aceasta poartă un caracter strict comercial ?
- Sunt pentru prima oară în Moldova, onorând invitația Agenției de Stat pentru Protecția Proprietății Industriale. Scopul vizitei este în strânsă corelație cu funcțiile pe care le îndeplinesc în cadrul firmei noastre și anume de inițiere, negocieri și încheiere a unor contracte pentru importul producției locale contra tehnologilor și în vederea unor eventuale schimburi comerciale.

"Terrain" este specializată în domeniul patiseriei, comerțului internațional și a prestării de diverse servicii. Actuala vizită poartă mai mult un caracter de investigații și documentare, urmând ca apoi să negociem la concret.

Menționez în acest context că Moldova prezintă un interes deosebit pentru firma noastră.

- Ce impresii v-a lăsat Moldova și oamenii ei, în special Agenția-gazdă ?

- Impresii foarte bune. Împreună cu dl E.Stașcov, Directorul General al AGEPI, am vizitat o serie de minister, între care Ministerul Economiei, Ministerul Agriculturii și Alimentației, o serie de instituții științifice din domeniul agriculturii, magazine. Pretutindeni am întâlnit oameni binevoitori, specialiști competenți, persoane interesate în colaborare.

- Și care sunt perspectivele ?

- Am discutat cu mai mulți conducători de unități, după care am schițat unele planuri concrete cu dl E.Stașcov privind exportul, taxele, garanțiile de achitare, am analizat și prevăzut toată documentația necesară.

Vizita a fost utilă, interesantă și, sper, va constitui temelia viitoarei noastre colaborări. Vreau să remarc în mod deosebit ospitalitatea gazdelor. Am rămas, de asemenea, impresionat de activitatea Agenției de Stat pentru Protecția Proprietății Industriale și de conducătorul acesteia, dl E.Stașcov. E o fire energetică, știe să mobilizeze eforturile colectivului întru obținerea unor rezultate considerabile, care se observă chiar de la prima vedere.

- Vă mulțumesc pentru interviu și în încheiere, vă rog, un gând bun pentru revista "INTELLECTUS".

- Cu placere.

Jocelyn Bouzenard
Administrator
des reprezentanți de la Moldova.
Le succes est un tracé
d'équipes avec un peu de la compétence, de la prudence.
Valeu plus à de nombreux qualités (agilitate, flexibilité)
L'avenir sera riche de succès, mais la Moldova est glorie
de résolution.

[Handwritten signature]

Interlocutoare:
Raia ROHAC

ÎN PERMANENTĂ

INTERACȚIUNE

ing. Galina GLAZACEV
AGEPI

• Pentru a-și forma și dezvolta sistemul național de protecție a brevetelor, un Tânăr stat suveran resimte necesitatea unei cooperări intense cu țările care dispun de un asemenea sistem în decurs de decenii sau secole. Această cooperare este asigurată prin aderarea la convențiile și tratatele internaționale de specialitate.

Spre sfârșitul anului trecut Republica Moldova semnase șapte documente de acest gen vizând diverse obiecte de proprietate industrială, urmând ca alte patru să fie supuse semnării în viitorul apropiat. Vom menționa că fiecare dintre ele necesită o elaborare minuțioasă și o corelare cu mai multe ministeriale, printre care cel al justiției, finanțelor, economiei, după care proiectul este examinat de către Guvern și, în final, ratificat de Parlament. Sunt trepte absolut necesare având în vedere importanța convențiilor și rezonanța lor internațională.

La 9 septembrie 1994, la Moscova, a fost semnată de către Guvernul Republicii Moldova Convenția Euroasiatică privind brevetele, prin care s-a instituit o nouă organizație interguvernamentală sub denumirea de "Organizația Euroasiatică de Brevete". După intrarea Convenției în vigoare, cetățenii oricărei țări semnatare vor avea posibilitatea să obțină brevete de invenții la Oficiul Euroasiatic de Brevete, aceste brevete regionale (euroasiatice) vor fi valabile în toate țările părți la Convenție. Conform normelor juridice, invențiile brevetează vor fi exploataate numai cu autorizația titularilor de brevete.

Se simplifică în mod considerabil procedura de obținere a titlurilor de protecție. De acum înainte, în loc să depună cereri de brevet în fiecare țară, solicitantii vor depune una singură, la Oficiul Euroasiatic, printr-o acțiune juridică unică și achitând o taxă unică.

Aderând la Convenție, Republica Moldova obține dreptul de a participa la soluționarea litigiilor patrimoniale și juridice din cadrul organizației interstatale, de a asigura respectarea intereselor solicitantilor din Republica Moldova în procesul eliberării brevetelor euroasiatice, de a lua parte la elaborarea normelor materiale și de procedură ale dreptului brevetar, luând în considerare cerințele naționale. Aderarea Republicii Moldova la Convenția Euroasiatică urmează a fi ratificată de către Parlament.

În același stadiu se află și un alt document de mare importanță - Acordul privind Dreptul Mărcilor (abreviere engleză: TLT), semnat de reprezentantul împunerit al Republicii Moldova la 28 octombrie 1994, la Geneva. Scopul de bază al Acordului constă în armonizarea principalelor dispoziții ale legilor privind protecția mărcilor, în particular, problemele de protecție a mărcilor de serviciu, a mărcilor notorii, durata de valabilitate și reînnoirea înregistrării, cerințele de aplicare a Clasificării Internaționale de la Nisa și Viena. Vom menționa că în bugetul Organizației Mondiale de Proprietate Intelectuală se prevăd fonduri speciale pen-

COOPERARE INTERNATIONALĂ

tru acordarea asistenței la realizarea Acordului în cauză (modernizarea utilajului, a procedurilor de înregistrare națională a mărcilor).

Printre diversele forme de cooperare internațională vom cita de asemenea participarea reprezentanților noștri la activitatea grupurilor de lucru și a comitetelor din cadrul OMPI, cum ar fi comitetul de colaborare în scopul dezvoltării și cel de informație în domeniul proprietății industriale.

În cei doi ani de activitate a AGEPI (1993-1994) au mai fost încheiate și 22 de tratate internaționale bilaterale privind schimbul de informație, inclusiv 4 de colaborare (cu România, Austria, Grecia, Polonia). Această formă de interacțiune ne dă posibilitatea de a completa în permanentă atât fondul de brevete al propriei noastre biblioteci, cât și cel al Bibliotecii Tehnico-Științifice republicane, fonduri de care beneficiază, în primul rând, examinatorii noștri și inventatorii, cât și solicitanții, cadrele tehnice, studenții. Treptat, ne dezicem de hârtie, toată informația trecând pe suport electronic.

Partenerii noștri de peste hotare ne acordă un ajutor esențial, expediindu-ne echipament informațional, invitându-ne să ne trimitem specialiștii la diverse cursuri de reciclare (cheltuielile fiind acoperite parțial sau chiar în întregime). De notat că la asemenea cursuri (termenul internațional: trainiguri) au posibilitatea să participe nu numai angajații AGEPI, ci și cei din alte departamente, ale căror preocupări vizează diferite aspecte ale protecției proprietății industriale.

Pe zi ce trece, cooperarea internațională devine un factor de tot mai mare importanță în perfecționarea activității Agenției. Bine documentați, specialiștii noștri au posibilitatea de a apăra cu competență interesele solicitanților naționali în oficile de brevete din străinătate, de a participa alături de colegii din alte țări, de la egal la egal, la evoluția continuă a sistemului de protecție a proprietății industriale.

• În perioada 15-19 mai curent, la Geneva, și-au desfășurat lucrările câteva dintre organele permanente al OMPI, inclusiv Comitetul de Colaborare Tehnică al PCT.

Una dintre chestiunile de bază a constituit-o trecerea tuturor oficiilor de brevete pe suportul electronic de informație, pentru un schimb mai eficient de documente. Pe parcursul discuției s-a constatat necesitatea stringentă a unei astfel de acțiuni, însă nu toate oficile naționale au posibilitatea de a o realiza. Prin urmare, problema suportului se rezolvă prin înțelegeri bilaterale între oficii, urmând a fi elaborat în scopul acesta un standard al OMPI.

În programul diferitelor comitete și grupuri de lucru a fost introdusă o serie de probleme de primă actualitate, de noi criterii și standarde internaționale, vizând inclusiv schimbul de date în regim mixt de informație pe bandă magnetică. Va fi revăzut de asemenea standardul privind datele bibliografice pentru mostre industriale, spre a fi lărgit spectrul de coduri.

A fost adoptat proiectul unui Registru Central ca bază de acumulare a informației cu privire la cererile internaționale intrate în faza națională, cât și, în măsura posibilităților, la cele neintrate.

Chestiunile luate în discuție, hotărârile și recomandările formulate implică din partea AGEPI acțiunile respective.

Întrucât până în anul 2000 suporturile optice vor deveni preponderente în domeniul schimbului informațional, este clar că Agenția noastră va trebui să depună în această direcție tot efortul necesar. Pentru început, este nevoie ca specialiștii din serviciile de resort să studieze aprofundat documentele adoptate la Geneva, însotindu-le și de comentariile necesare. Între timp, vor intra în funcțiune și utilajele informaționale de care dispunem, exploatarea lor furnizând un foarte util fond practic. De asemenea, este necesar să ținem sub observație cererile internaționale intrate în faza națională.

ALINIERE LA STANDARDELE INTERNATIONALE

- acesta a fost laitmotivul întâlnirii domnului Barry Greengrass, Vicesecretar General al Uniunii Internaționale pentru Protecția Noilor Sorturi de Plante, organizație internațională aflată sub egida Organizației Mondiale de Proprietate Intelectuală cu sediul la Geneva, cu membrii colectivului Agenției de Stat pentru Protecția Proprietății Industriale a Republicii Moldova.

Dl Greengrass s-a aflat în Republica Moldova în perioada 26 - 28 iunie curent, onorând invitația Ministerului Agriculturii și Alimentației.

Vizita a debutat cu o întâlnire la Institutul de Cercetări Științifice, Selectie și Tehnologie pentru Legumicultură din Tiraspol.

Oaspetele s-a întâlnit cu membrii Comisiei Parlamentare pentru problemele agriculturii, fiind luate în discuție probleme ale cooperării internaționale în domeniul vizat. În aceeași zi dl Greengrass a avut întâlniri la Agenția de Stat pentru Protecția Proprietății Industriale și la Ministerul Agriculturii și Alimentației, unde împreună cu gazdele a fost analizat ultimul proiect al Legii privind protecția soiurilor de plante și modificările făcute la sugestia Uniunii Internaționale pentru Protecția Noilor Sorturi de Plante și a Organizației Mondiale de Proprietate Intelectuală, corespunderea acestuia standardelor internaționale. Vizita de documentare s-a înscris în acțiunea de pregătire pentru afilierea Moldovei la sus-numita prestigioasă organizație internațională.

Dl B.Greengrass a fost primit, de asemenea, de către dl V.Bulgaru, Viceprim-ministru al Republicii Moldova, întrevedere la care s-a discutat cadrul legislativ privind domeniul abordat și perspectivele extinderii colaborării Uniunii Internaționale pentru Protecția Noilor Sorturi de Plante cu instituții și organizații specializate din Republica Moldova.

Domnul Barry Greengrass a mai vizitat Institutul Național al Viei și Vinului, Asociația "Porumbeni", Institutul de Genetică al Academiei de Științe a Republicii Moldova, expoziția permanentă a acestuia, precum și sectorul experimental pentru noile sorturi din Băcioi.

În final, dl Greengrass a declarat că a rămas mulțumit de rezultatele vizitei de documentare, arătând că Moldova dispune de reale șanse pentru a dezvolta cât mai fructuos colaborarea internațională, având posibilitatea respectării standardelor internaționale odată cu afilierea sa la diverse organizații, inclusiv Uniunea Internațională pentru Protecția Noilor Sorturi de Plante.

ÎN STADIU DE PREGĂTIRE: CONFERINȚA DIPLOMATICĂ PENTRU ÎNCHEIEREA TRATATULUI CU PRIVIRE LA DREPTUL DE BREVET

În zilele de 8-12 mai a.c., a avut loc la Geneva reuniunea consultativă în vederea pregătirii Conferinței diplomatice pentru încheierea tratatului cu privire la dreptul de brevet. La reuniune a fost reprezentată și Republica Moldova.

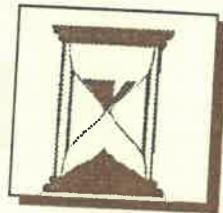
Despre marea importanță a viitoarei conferințe vorbește nu numai numărul impunător de țări participante, membre ale Organizației Mondiale de Proprietate Intelectuală sau ale Organizației Națiunilor Unite, dar și prezența a numeroși observatori din partea a diverse organizații mondiale și regionale.

Deschizând dezbatările, dl Alec Sugden (Marea Britanie), ales în calitatea de președinte, a amintit că s-au scurs aproape patru ani de când s-a ținut prima parte a respectivei conferințe. Reuniunea consultativă este invitată să examineze situația și să se pronunțe asupra căilor care să asigure continuarea preparativelor. Menționând că există o serie de strategii alternative, raportorul a remarcat că s-a ajuns la un acord în ce privește mai multe puncte de bază. El a sugerat că, în prima fază, ar putea fi încheiat un tratat care să armonizeze numai chestiunile administrative și cele de ordin general. Propunerile formulate în cadrul reuniunii consultative vor permite să fie continuată pregătirea Conferinței diplomatice.

În declarația prezentată, delegația Statelor Unite ale Americii a constatat că nu găsește posibil să susțină nici una din alternativele puse în discuție. Cu toate acestea, S.U.A. continuă să recunoască avantajele pe care le oferă armonizarea dreptului de brevet.

A urmat un viu schimb de păreri, pe parcursul căruia a devenit clar că reuniunea n-a putut ajunge la o opinie unanimă. Se preconizează a fi găsită o altă cale de armonizare a acțiunilor, în special privind formalitățile legate de depunerea cererilor naționale și regionale de brevete. Delegația Republicii Moldova s-a exprimat ferm în favoarea corelării legislațiilor naționale, inclusiv pentru ca termenul "Inventator", utilizat încă într-o serie de țări (inclusiv S.U.A.), să fie înlocuit pretutindeni prin "Solicitant".

Pseudoanticipații

Alexandru GROMOV

CEASORNICARUL ÎN CRONICILE TIMPULUI

Solitar la bordul unei stații spațiale, un Tânăr și Ambițios inventator e obsedat de ideea unui Aparat de Măsură Absolută...

PRETOGRAFUL

Taciturn, morocănos, din când în când, totuși, își dezlegă limba. Și atunci șefimea, de regulă, se alegea cu câte un diagnostic. Unul se dovedea a fi suferind de alergie cronică la orice idei netriviale, altul - de perpetuă genuflexiune în fața superiorilor, un al treilea afla că e atacat de o incurabilă indigestie intelectuală. Iar când cel mai mare în grad - de altfel, savant de incontestabilă reputație - se încumetă în cele din urmă, cu toată delicatețea, să se exprime în sensul că s-ar cuveni ca fiecare să țină cont și de opinia colegilor, se trezi cu o tiradă de inspirație clasică: supunerea fără murmur presupune ignoranță totală din partea aceluia ce se supune. Astfel întregită după o scurtă pauză: ea presupunând același grad de ignoranță din partea aceluia ce poruncește să i se supui.

Niște indivizi orgolioși și agresivi s-ar fi apucat, de bună seamă, să despice firul în patru, demonstrându-i că, din contra, colegialitatea exclude supunerea fără murmur. Și, bineînțeles, ar fi ars gazul de pomană... Pe când firile pașnice, acestea constituind marea majoritate a cercetătorilor de la Baza Intergalactică, ajunseră la concluzia că se cere căutat de urgență un post vacant.

Care să nu dea loc nici măcar unei aluzii la vreo supunere oarbă.

1

Ceasornicarul, astăzi era porecla - din copilărie.

La nevinovata vârstă când cei de-o seamă cu dânsul nici nu puteau spune cât e ceasul, el ținea morțiș să afle "ce-i înăuntru". Din care îndemn nu un singur ornic avea să se prefacă într-un morman de piese desperecheate. Însă uimitor de repede se pricepu să-i găsească fiecareia locul, - și tot atunci i se făcu lehamite de orice fel de ceasornice. Pentru că peste scurt timp să înțeleagă că nu numai timpul poate fi

măsurat.

Vocația aceasta atât de pronunțată îl propulsă peste scurtă vreme la Baza Intergalactică, comuniune deschisă, în principiu, celor mai îndrăzneți proiecte. Dar peste un alt scurt răstimp Tânărul cadru științific ajunse la concluzia că idei cu adevărat îndrăznețe trebuie considerate doar aceleia pe care șefii se arată dispuși să le finanțeze. Și viceversa: dacă nu e pe placul mai marilor, încetează de a mai fi îndrăzneață. Tăcut cum era din fire, nu se grăbi

PSEUDOANTICIPAȚII

să facă publică deducția. Dar când, până în cele din urmă, o formulă, se descoperi el însuși obiect de studiu: pe neașteptate, superiorii prinseră a manifesta un interes deosebit pentru persoana sa - caracterul, manierele, felul de a fi. Iar întrucât Ceasornicarul nu se ostenea defel să pară mai blajin sau mai sociabil decât era în realitate, totul luă sfârșit prin căutarea aceluia post vacant...

Pentru un altcineva, probabil, ar fi fost egal cu un exil. Ar fi numărat zilele care-i rămâneau până a-și ispăși pedeapsa. Ceasornicarului, dimpotrivă, stația-81, acest firicel de praf pierdut în imensitatea spațiului, i se potrivea de minune. Parcă era turnată pe măsura lui.

2

Conform programului Bazei, inventase până atunci noi tipuri de instrumente pentru măsurarea distanțelor, temperaturilor, presiunilor infinit de mari și de mici. Fiecare dintre mărimi își avea ascunzișurile și vicle-șugurile ei, nu se lăsa amăgită cu una cu două, ba mai mult - îl zădăra în fel și chip pe cel ce se îndărjea să-i vâneze tainele. Era un duel și o joacă aprigă în același timp, ascuțindu-i forța de pătrundere în esența fenomenelor și ținându-i mereu trează ambizia. N-ar fi putut spune că jocul îl epuizase - mai curând se epuizase potențialul adversarului.

Dacă ar fi declarat-o cu glas tare, s-ar fi ales în cel mai bun caz cu o morală din partea șefului cel mare: cum aşa, doar asta înseamnă să se epuizeze însăși natura?! Ceea ce echivalează cu un agnosticism camuflat, impus prin reducere la absurd. Și cine s-o afirme? Un cercetător atât de talentat, cu o vizionă atât de vastă etc.. etc..

Acum, singur la bordul stației, ar fi avut prea destul timp pentru a-și analiza conduită și eventualele erori tactice. Ar fi fost însă un lux nepermis. Căci, în fond, marea duel de abia începea.

De la primele-i încercări, pitit pe undeva prin subconștient, îl obseda un gînd vag la început, confuz: la ce bun o sută de instrumente acolo unde și-ar trebui unul singur? Un aparat capabil să însumeze, să generalizeze și să reflecte o sumă definită de indici destul de reprezentativi pentru a oferi un tablou de sinteză. Un Aparat de Măsură Absolută...

La picioarele lui se așternea acum o diversitate de lumi populate, fiecare cu configurația și trăsăturile-i specifice. Garnitura

de analizoare de la bord îi permitea să deschifeze limbile vorbite și textele scrise, furnizându-i un continuu flux informațional. Iar regimul de funcționare a stației-81 prevedea o totală libertate în alegerea obiectelor de studiu.

Fie ea și plătită cu o tot atât de desăvârșită singurătate.

3

Trecu în revistă mai multe planete și continente.

Pe unele societatea se afla într-un stadiu de evoluție primitivă, cu prea puțini parametri de analiză, altele câteva, din contra, atinseseră un grad de civilizație și prosperare care, în ochii Ceasornicarului, le făcea monocrome și anoste. Treptat, renunță la toate și se concentră asupra uneia - mai avansată, fără îndoială, decât cele din faza cavernelor, cu vădite simptome de tehnizizare și atribute statale, însă purtând totodată însemnele unui straniu morb...

Din ce în ce mai intrigat, își întocmi o schemă metodică, punându-i la temelie două principii: 1) studiul se efectuează din exterior în interior și 2) se studiază cu prioritate acele particularități care disting respectiva formațiune statală de toate celelalte. Iar întrucât "din exterior în interior" mai subîntelegea și "de sus în jos", cel dintâi obiectiv îl constituia inscripțile de pe imobile.

Se întâlneau ele, ce e drept, și în alte țări, însă acolo chemau populația să cumpere, să aleagă, să închirieze, să se folosească de serviciile cutărei firme... Pe când aici apelurile erau de cu totul altă natură - înflăcărăte, prolixe și nebuloase. Altele, din contra, nu lansau apeluri, ci puneau întrebări. Bunăoară: "Cu cine se învecinează țara noastră?" Tot acolo se afla și răspunsul: "Cu cine dorim, cu acela nevecinăm!" În altă parte mai dădu peste un rebus: "Ne aflăm mereu în căutarea hotărelor noastre naturale!" Ce-o mai fi și asta? se întrebă Ceasornicarul. Dacă pe vreun alt meleag vegetația e asemănătoare, înseamnă că-i al vostru? Sau dacă e identică gravitația?

Coborând pe pământ, îi descoperi pe acei care, peste hotare (peste cele naturale?) erau invitați să intre în magazine, restaurante, centre de deservire. Doreau, de bună seamă, și aceștia să intre, dar, spre mirarea cercetătorului, se încolonau în dreptul ușii, formând niște cozi lungi și serpuitoare. Avansând pas cu pas, ei se conformau de fapt unuia dintre

PSEUDOANTICIPAȚII

apeluri: "Înainte, spre culmile scăldate-n lumină!" Cu părere de rău, elanul le era curmat adesea prin vociferări, îmbulzeli și încăierări. De unde Ceasornicarul deduse că doritorii de a atinge pomenitele culmi trebuie să fie atât de mulți, încât s-ar cere lărgit drumul...

Toate acestea nu prezentau, firește, decât primele notări de suprafață. Un lucru însă era cert: țara cu frontiere mobile promitea să ofere un teren propice pentru elaborarea Aparatului Absolut. Nicăieri în altă parte nu existau atâtea fenomene care necesitau să fie identificate, măsurate și nominalizate.

Printre cei de la Bază, se-nțelege, o astfel de intenție ar fi trezitilaritate generală: cum să aduci la același numitor, de pildă, setea de expansiune a vârfurilor guvernante, forța de cumpărare a monedei locale și gradul vacanțului dezvoltuit la o reprezentare de gală a vedetelor eștării? Ceasornicarul, cu siguranță, își dădea seama mai bine ca oricine ce dificultăți îl așteaptă. Diviziunile de pe cadrul viitorului aparăt urmău să înglobeze, într-adevăr, indici care păreau să nu aibă între ei nimic comun.

Cândva, împărțise temele din programul Bazei în două categorii: terne și eterne. În privința primei totul era clar. A doua promitea sau o muncă fără sfârșit, sau înveșnicirea aceluia ce o scosese la capăt.

Oricum, Aparatul Absolut nu se înscria printre temele terne.

4

Între timp, cozile se făceau tot mai lungi, până când, într-o zi, nu dispărură cu totul. La punctul său de observație, Ceasornicarul tresări: să se fi produs un miracol?

Răspunsul nu se lăsa așteptat: nimeni nu mai făcea coadă din simplul motiv că nu mai avea pentru ce. Dar tocmai în acest moment autoritățile întreprinseră o acțiune fulger, unică în stare să asigure râvnitul miracol - declarără că de azi înainte prețurile la toate felurile de mărfuri sunt libere să scadă (sau să urce) după cum le dictează piața.

Asta era soluția! Cel puțin pentru Ceasornicar.

Care alt indice sintetic își mai putea dori? Chiar se și înciudă un pic: cum de nu-i trecuse prin gând mai înainte? Oglindă fidelă a realităților economice, condiționând bunăstarea cetățenilor și, implicit, starea de spirit în societate, numai ele, prețurile, puteau constitui

fundamentul inegalabilului aparăt. Imediat, își imagină structura lui, interconexiunea blocurilor funcționale. Pentru că în ultimă instanță să obțină imaginea pe care și-o visa - lumea can palmă. și nu așa cum au interesul să prezinte politicinii, gazetarii și regizorii pretinselor sondaje de opinie.

Prețograful!

La un pas de scopul final, acționa cu intreită inspirație. Își mobiliză întregul arsenal de colectare a informației, fixând fluctuația prețurilor în cele mai diverse regiuni și, în paralel, reacția populației. Dar ar fi tratat problema în modul cel mai simplist dacă să ar fi limitat la atâtă. Ce factori influențează prețul la cutare dată concretă? Cum se modifică el pe distanță dintre producătorul direct și consumator? Printre multitudinea de întrebări, una avea o semnificație aparte: când își va da efectul decizia autorităților? Când, cel puțin, vor reapărea cozile - semn că există ceva în magazine?

Odată racordate și reglate, sistemele Prețografului funcționau în cadeanță inventatorului. Fluxul informațional sporea neîncetat: dobândindu-și dulcea libertate, prețurile o gustau din plin.

La început, Ceasornicarul avu un veritabil şoc: să fie vreo deregлare la mijloc? Așa ceva nu i se întâmplase de când se pricepusese cum să potrivească la locul lor piesele primului pendul... De unde dar acest zero la sfârșit? și încă unul peste vreo trei zile? Din fericire, Prețograful servea ireproșabil.

Din fericire pentru cine?

Revenindu-și, încercă să se lămurească la rece: ce-o fi totuși? Oricum, și fără cozi se vinde și se cumpără câte ceva... Surprinsă o vorbă de duh: de trăit parcă se mai poate, dar fereascăte sfântul să te duci de pe astă lume - la cimitir să vezi tu prețuri! O singură dată îi licări o speranță: magazinele începură să restituie întreprinderilor mărfurile nevândute. Consulatul declaraseră boicot! Însă bucuria Ceasornicarului dură o singură zi - în același ritm cu prețurile sporea și inflația, banii nu mai valoau nimic și, ca să scape de ei, cumpărătorii se repeziră în magazine...

Mai făcu o ultimă încercare - își orientă captoarele informaționale spre depozitele băncilor: acolo, negreșit, se acumulau sumele rezultate din monstruoasele prețuri. și, spre stupearea lui, descoperi subsolurile aproape goale - întocmai ca și magazinele, băncile nu aveau ce

PSEUDOANTICIPATII

pune pe piață...

Abia acum, în sfârșit, se profilă deducția: da, se vinde căte ceva, dar nu se produce nimic! Pentru ce să faci, dacă pentru puținul de care dispui îți găsești cumpărător pe preț insuflat?.. și în acest moment se trezi că nu numai cozile au tendință să dispară - pe străzi nu se mai vedea tipenie de om.

Dar nimeni nu se putea ascunde de ochiul

Prețografului. Iată-i! Prin case și prin curți, își înjhebă trotinetă. Clar: nu aveau nici benzină, nici cai, nici anvelope pentru biciclete. Le urmări rutetele: la fiecare margine de oraș se construiau sere gigantice. Cu sufletul la gură, își aruncă privirea înăuntru... și surâse ușurat.

Oamenii făcuseră un prim pas spre a scăpa de sub teascul prețurilor: în seră creștea un bine cunoscut arbore din familia moraceelor - arborele de pâine.

G U V E R N O M E T R U L = 2

- El, Pompistul, mi-a făcut figura! Pompațiul! Păi de, rușinea nu-i rugină, nu roade obrazul...

În clipele acestea colegii de la Baza Interagalactică precis că nu l-ar fi recunoscut: da, era necomunicativ, ursuz, caustic, tot ce vreți, dar să se piardă cu firea? Să profere la adresa opozantului injurii și blestemee?...

Și totuși, fără să participe, îl puteai înțelege: să pui la punct un aparat care să reflecte cu fidelitate o sumă infinită de realități economice plus starea de spirit în cele mai diverse pături sociale - și toate astea prin intermediul prețurilor! Așa cum îl concepuse, Prețograful devine pentru forurile de decizie un inegalabil instrument de investigație și orientare. Și când colo...

Având mereu înaintea ochilor tabloul integral al prețurilor, cu toate oscilațiile și tendințele, aveai posibilitatea să le influențezi într-un fel sau altul, să le adaptezi veniturilor populației și puterii ei de cumpărare. Și doar nu era un inventar de postulate teoretice, ci un flux de cifre pe cadran, clare și univoce.

Însă și mai prompt se arăta a fi Pompistul.

1

Încercă în repetate rânduri să și-l închipui. Se contura o imagine vagă, difuză, se profila un caracter... și tot el, înfuriat, se grăbea să steargă tabloul, să-l spulbere. Dar, fără să-l întrebe, Pompistul revine.

De cele mai multe ori îi surâdea malitios un tip robust, sigur de sine, afișând un dispreț de abia disimulat. Își dădea seama, probabil, că s-ar fi cuvenit să-l mai atenueze un pic, dar una ca asta îi venea peste puteri - și se lăsa pagubaș... Din când în când, îi lua locul unul de către totul altă spătă - bonom, manierat, cu gesturi și intonații afabile. Dar, păzea, cu prima ocazie te călcă pe picioare de săreei în

sus, iar el nici nu te observa, o zoreea mai departe... În săhătria benevolă a Ceasornicarului mai răsărea uneori și câte o siluetă suavă, răscolină languroase reverii. În realitate, nu era decât o felină mlădiindu-se viclean, furișându-se spre a-și pândi prada. O tigresă, cu alte cuvinte.

Însă oricât de pestriță ar fi fost galeria Pompistilor, și mai variată era gama de procedee pe care le utiliza. În privința asta Ceasornicarul era asigurat cu un volum de informație în continuă creștere - captoarele sale mobile și supersensibile îi permitau să urmărească derularea evenimentelor la întreprinderi și burse, în băncile particulare și societățile cu responsabilitate limitată. Iar sistemul analitic al Prețografului îi furniza în permanență o panoramă sintetică.

În mozaicul acesta slipeau pe alocuri veritabile nestemate. "Dromaderul - iată investiția dumneavoastră cea mai avantajoasă!" - citi într-o bună zi în ziare și pe afișe. În scurt timp, apelul se diversifică, împânzind străzile, șoselele, până și bolta cerească: "Confort, siguranță, minime cheltuieli: Dromaderul!", "Campionul fiabilității - Dromaderul!", până și: "Călare pe Dromader vom intra în epoca de aur!" Una ca asta nu-l putea lăsa rece nici chiar pe Ceasornicar. La urma urmei, de ce nu? Criză energetică, criză furajeră... Lubrifianți, anvelope, piese de schimb - nimic din toate astea nu-i mai fac sânge rău. Firește, își făcu apariția pe firmament societatea pe acțiuni "Dromaderul". Cel ce și le procură contra unei sume substanțiale își câștiga dreptul prioritar de a deveni proprietarul unui patruped, actionarilor mai modesti revenindu-le, respectiv, o cocoașă sau unul dintre cele patru picioare. Între timp, mai fu lansat un slogan: "Dacă vă dublați acțiunile vă garantăm triplarea vitezei Dromaderului!" Bineînțeles, oficiile societății fură luate cu asalt. Punctajul acțiunilor "Dromader-

PSEUDOANTICIPAȚII

rului" la bursele de valori descria curbe amețitoare. Deasupra neconitenelor tranzacții, imperturbabil și distant, trona superbul rumegător...

Dar în câte exemplare? se întrebă la un moment dat Ceasornicarul. Avea tot mai mult senzația că nu e decât unul singur, celelalte rezultând dintr-un design electronic. Precaut, se interesă cam pe când e proiectat transferul norocoșilor actionari din demodatele limuzine pe spinarea dromaderilor. La care firma, pe un ton tot atât de diplomatic, răspunse că, în primul rând, se proiectează o crescătorie - bineînțeles, gigantică și dotată cu tehnologie de ultimă oră. Dar cu triplarea vitezei cum rămâne? O, asta e operație de și mai mare anvergură, nu întârzie răspunsul, urmează a fi pușe bazele unui institut de cercetări care va ataca problema din toate unghurile posibile... Deci, grăbiți-vă să procurați acțiunile "Dromaderului"!

Pentru orice eventualitate, mai făcu un tur de orizont prin subdiviziunile firmei, deși rezultatul era foarte ușor de prevăzut: bănetul curgea gârlă, pe conturile bancare ale înalților funcționari se adăuga regulat câte un zero la coadă, iar legendarul patruped continua să rumege în singurătate, flegmatic și absent. Absent în cel mai direct sens al cuvântului...

2

În ciuda văditei sale impertinențe, epopeea "Dromaderului" predispunea, oricum, la reflexii. O mână de indivizi descurcăreți inventaseră o modalitate neașteptată de a pompa banii din buzunarul semenilor creduli în propriile portofele. Concomitent, intrau în atenția opiniei publice, făceau să se vorbească despre ei, puțin mai lipsea ca portofelul vreunui dintre dânsii să se transforme în portofoliu ministerial... Însă "Dromaderul" nu era nici pe departe unica postură a Pompistului.

Nu oricine avea poftă să se căznească regând spectacole de asemenea amploare. Pompajul putea fi efectuat cu prea destulă eficiență pe căi mult mai simple. Bunăcară, era de ajuns ca de pe piață să dispară vreo marfă oarecare, pentru ca prețurile să facă un salt imediat. Evident, legea cererii și ofertei, pe ea anume și conta inventatorul atunci când își concepea Aparatul de Măsură Absolută - în continuă și imprevizibilă fluctuație, raportul dintre cele două categorii corelativе își găsea pe cadrul Prețografului cea mai precisă expresie

sie cifrică. Pompistii însă habar n-aveau de Prețograf și de savantele-i principii de funcționare. Își aveau propriul cadran, cu un singur și foarte accesibil indicator - ce lipsește de pe piață.

Iată aici intervenea un moment în stare să-l facă pe inflexibilul Ceasornicar să se învinetească de invidie: o aruncătură de ochi - și din partea Pompistilor urma o reacție fulgerătoare. Si cu atât mai profitabilă, cu cât nu solicita, de fapt, nici un efort cerebral: de la responsabilitii de mari structuri comerciale și până la ultimul dughenar, de la patronii de magazine universale și până la guralivele precupețe - toți, concomitent, apăsau parcă pe un buton invizibil. Prețurile se dublau peste noapte, se triplau, se înzeceau. Dar asta era floare la ureche. Sensibil șimeticulos, Prețograful surprinse îndată o altă legitate: aceeași apăsare pe buton făcea să dispară marfa care ieri mai putea fi găsită. Si atunci - conform legii, mă rog - mai urma o triplare...

Aparatul Absolut își făcea datoria în mod exemplar, întrecând până și așteptările inventatorului, dar neaducându-i nici un dram de bucurie. Dimpotrivă, Prețograful îi multiplica enigmele și, odată cu ele, deruta: tot mai des, Pompistii călcau în picioare tocmai legea în virtutea căreia prosperau! Din întâmplare sau din indolență (a manipulatorilor, firește) se înregistrau cazuri când în depozite se acumulau stocuri crescând de bunuri pe care magazinele refuzau să le primească pentru desfacere. Nu era neapărată nevoie de Aparatul Absolut spre a înțelege că la mijloc nu e vreun moft de-al consumatorilor, ci insolabilitatea lor. Altfel zis, întinde-te cât ti-e plăpuma... Dar spre nespusa groază a Ceasornicarului, nimeni nu se repezea să ajusteze prețurile la cererea solvabilă de mărfuri și în felul acesta să descongestioneze unitățile comerciale. Din contra, prețurile își continuau în tihă urcușul...

Stupefiat cum era, îl fulgeră o bănuială naștrusnică: Prețograful i-a jucat festă, s-o fi dereglat ceva în el. Bietul rod al inventivității! Suspectat fără pic de vină, își făcea onest datoria, limitându-se să fixeze esența Pompagismului ca atare. Ultimele îndoielii ale Ceasornicarului se risipiră atunci când pe ecranele captoarelor prinseră a se perinda antrepozitele frigorifice ticsite cu afumături și mezeluri, jinduite de atâtea stomacuri și accesibile doar celor mai groși la pungă...

Restul se desfășură fără cea mai mică inter-

PSEUDOANTICIPAȚII

venie din partea inventatorului: aparatul calculă minuțios pierderile pe care le suportă societatea drept urmare a sumelor nevărsate, în buget din cauza mărfurilor nevândute, nevândute din cauza prețurilor excesive, care prețuri, reduse la timp conform posibilităților consumatorului, s-ar fi transformat din pierderi în beneficii...

Acesta, în fond, era deznodământul: inegalabil aparat, omniprezent, omnicalculator și omnianalizor, capitulă resemnat în fața Pompiștului, a Pompagliului-Chilipirgiu, produs tipic al unor imprejurări vitrege și sărguincios promotor al invitregirii lor la nesfărșit.

3

"Adevărul atârnă întotdeauna de un capăt de ată..."

La altitudinea la care evoluă stația, având în câmpul vizual câteva zeci de lumi populate, cel mai judicios ar fi fost să-și îndrepte atenția spre oricare alta. Dar nu! Acea stranie planetă pe care o remarcase de la bun început continua să-l atragă, inexplicabil și irezistibil. Încă la primele investigații descoperise pe ea un fel de climat specific, generator de benefice fapturi și grandioase proiecte. De pildă, un zid stâncos bara calea vânturilor nordice, ferind de suflarea lor geroasă întinsă vale de la poalele versantului sudic. Localnicii se bucurau din plin de toate avantajele unei vegetații luxuriante, scăldată de apele sale, în timp ce vecinii de la miază-noapte se cuibăreau în cătune răzlețe și săracăcioase. Din fericire, planeta avea parte de un guvern simțitor și generos, iar pe lângă toate și protector dezinteresat al științei și artelor. Îi fu de ajuns o singură aluzie, pentru că susnumita știință, recunoscătoare și expeditivă, să demonstreze necesitatea strințentă a unei vaste operații chirurgicale - mutarea munților cu trei mii de kilometri mai spre nord.

Ceasornicarul, bineînțeles, n-ar fi fost cine era dacă, din simplă curiozitate, nu s-ar fi apucat să verifice utilitatea proiectului și eficiența lui finală. Așa, de fapt, proceda de fiecare dată: calcula, confrunta, deducea - și astfel, pe neobservate, se configura blocurile funcționale ale unui viitor aparat. După care le creionă amplasarea, le punea în interacțiune, le potrivea un cadran colo - și poftim, ce vă mai trebuie? Între timp, nici guvernul, se-nțelege, nu stătea cu mâinile-n sân. Reducând considerabil nepriinciosul spațiu nordic, proiectul

"Transmontana" lărgea în egală proporție șesul paradisiac din sud, loc de nouă așezare pentru zeci de milioane de suflete. Era de resortul autorităților să repartizeze operația pe faze, asigurând fiecare cu capacitatele de producție necesare. Si, în ultimă instanță, să apeleze la entuziasmul de muncă al populației, factor decisiv pentru transpunerea proiectului în viață.

În limbaj sportiv, Ceasornicarul se afla acum mereu pe fază. Fiecare pas al stăpânirii avea drept urmare o reacție de rejet: mutați munții - și ce rămâne în locul lor? opriti vijeliile - și aveți siguranță că în șes vor ajunge vânturile calde?... Pe zi ce trecea, își dădea seama tot mai bine că tocmai astăzi lipsește guvernului - un aparat care să-i analizeze acțiunile referitor la proiect. Si nu numai.

Astfel luă ființă ideea Guvernometrului. Să asiste cu drepturi depline la ședințele cabinetului și să-și spună părerea ori de câte ori găsește de cuivință. Si va avea ce spune: nimănii n-ar fi fost informati mai bine ca dânsul, n-ar fi deținut toate argumentele pro și contra, n-ar fi fost capabil de o soluție mai eficientă. Ca și întotdeauna, Ceasornicarul, fără nici un efort vizibil, intră într-un fenomenal ritm de activitate. Iar captivantul joc al inteligenței, la rândul său, genera în continuare noi impulsuri inventive. Purtat cum era pe aripile inspirației, fu cât pe aci să nu observe o turnură uluitoare în destinele planetei: se făcură auzite primele voci declarând proiectul "Transmontana" drept nefundamentat și neviabil, urmând a provoca dereglați catastrofale ale mediului natural. Si de ce atunci fusese adoptat? Pentru că, urmărișul, sub guvernul pe care-l răbdă deocamdată, nimic, de fapt, nu se pune în discuție, opinia publică e lipsită de orice posibilitate de a se pronunța. Si iarăși - de ce? Pentru că ne apasă un regim care odată cu instaurarea lui și-a propus să edifice o societate monolitică, monocromatică și implicit monotonă...

"Adevărul atârnă întotdeauna de un capăt de ată..."

Cu mișcări mecanice și ochi nevăzători, strânse schema Guvernometrului și o infundă în cel mai îndepărtat ungher. Îi săngeră inima. Dar ce alta îi rămânea să facă?

4

Acum, negreșit, s-ar fi cuvenit să lase în plată Domnului ciudata planetă și să caute un punct

PSEUDOANTICIPATII

mai favorabil pentru aplicarea propriilor forțe. Îi și aruncă o ultimă privire - și nu și-o mai putu desprinde de ea.

Societatea se pusește în mișcare. De azi înainte, se voia cu totul alta decât aseară. Revendica polifonie, policromie și pluriopinie. Imediat, se institui Înaltul Corp Legiuitor înglobând întreaga diversitate de atitudini și aparențe. Iar acesta nu întârzie să formeze un guvern conform aceleiași formule.

Ah, acest demon al inventiciei, nesătios și necruțător! De cum surprinse sarabanda prețurilor, se și incluse în circuit. Urmă infructuoasa competiție cu Pompiiștii, pentru a căta oară intelectul se dovedi neputincios în fața elementelor firii dezlănțuite, dar nici asta nu-i fu de învățătură. Da, recunoscu, Pompagiu-Chilipirgiu poate dicta prețurile o oarecare bucată de timp, își poate face cea mai costisitoare și deșăntăță reclamă, în sfârșit, își poate câștiga un anumit prestigiu în ochii opiniei publice - dar un prestigiu pospăit, efemer. Neproducând nimic, ci doar vânzând și revânzând sau producând totuși, însă punând pe piață numai acea cantitate de marfă care-i permite să-și impună prețul, se va compromite în cele din urmă și va fi constrâns să părăsească arena. Si cel ce va anihila Pompismul va fi, desigur, guvernul.

Primul Guvernometru nu avusese sorți de izbândă, fiindcă încercase să se pună în slujba unei formațiuni statale perimate, imobile, ireformabile. Oricâte pagube și eșecuri i-ar fi prezis, pronosticat, precalcusat cel mai savant aparat, parcă le-ar fi luat în seamă un guvern care nu se confrunta cu nici un fel de opoziție și nici măcar cu presa? Acum, după tranziția la polifonie și policromie, guvernul numai de astă nu ducea lipsă... Prin urmare, Guvernometrului-2 îi va fi scris să devină un organic și indispensabil component al noii organizări sociale, intemeiată pe echitatea liberului schimb și liberul schimb al echității.

Și iată că se dezlănțui jocul îmbătător al explorării intelectuale. Își dădea seama prea bine că nu mai e vorba de un aparat de măsură, oricât ar fi el de sofisticat și oricâtă indici ar îngloba pe cadran - se cere o veritabilă busolă pentru primul guvern al erei postmonochrome. Mai mult ca atâtă: busola ar trebui utilizată în așa fel, ca în caz de forță majoră să poată interveni, blocând eventualele decizii eronate, inconsistente sau adoptate din alte considerente decât cele de înaltă rațiune statală.

N-ar fi zis că a trecut cu buretele peste toate insuccesele de până atunci. Fiecare dintre ele, oricum, își lăsase amprenta într-un colțisor al generatorului său de idei. Si totuși adevărata profunzime a unei probleme se măsoară prin eșecurile înșirate pe calea rezolvării ei. Or, la capitolul acesta Ceasornicarul nostru era tare!

5

Având o vizionă atât de incitantă, devorat de o cascadă întreagă de soluții funcționale, își putea permite luxul de a întreprinde un atac frontal. Dar, la acea oră, prea era încercat și, de ce nu, pătit, pentru ca să se aventureze pe un asemenea făgăș.

Lansă deocamdată un balon de încercare.

Având de înfruntat din capul locului considerabile dificultăți economice și străduindu-se să redreseze cumva bugetul, guvernul supuse toate varietățile de marfuri unui impozit suplimentar - îl vărsau și cei ce producă, și cei ce vindeau produsul finit. Ceasornicarul intui o anumită afinitate între acțiunea stăpânirii și moravurile corporației Pompiiștilor, dar se abținu de la comentarii. Din contra, se concentră asupra perfecționării sistemului: logic ar fi să fie impuse și toate celelalte puncte de pe linia producător-consumator: Pentru transportare - plătește, pentru staționare - la fel, pentru depozitare - așijderea. Sau cum să nu plătești dacă țămalul din magazin umflă în spate o coșcogeamite ladă și o aduce la tejhea? Toate plățile vor intra, bineînțeles, în prețul de vânzare al mărfui și în felul acesta vărsăminte în buget se vor tripla.

Încă nu avea definitivat subansamblul de transmisiune pe planetă a analizelor și concluziilor sale, dar înjghebă ceva în grabă și găsi modalitatea pentru ca noua formulă a impozitării să ajungă la destinație. Tentăția, desigur, era formidabilă: dispărea imediat orice deficit bugetar, făcând loc excedentului! Înaltul for decizional trecu printr-o serie de trepidații euforice, apoi căzu pe gânduri și în cele din urmă respinse sugestia cu vehemență și revoltă: cum aşa, excedent bugetar de pe spinarea contribuabilului? Niciodată!

Fusese, în fond, testul de rezistență al Guvernometrului-2.

Precum și era de așteptat, energia creativă a Ceasornicarului înregistră cu acest prilej o substanțială irupție. Iată, își spuse, cine aștepta de atât amar de vreme Aparatul Absolut! Iată cine va ști să se conducă de glasul rațiunii și

PSEUDOANTICIPATII -

prioritatea calculului! Mai tot avea de trudit până a-și instala invenția pe respectivul birou, dar de acum înainte nu el dădea bici inspirației, ci ea, galeșă și nesățioasă, îl legăna în brațe, șoptindu-i pătimaș la ureche ingenioase dezlegări. Ațipea într-un târziu, buimăcit de dezmidere, dar cu simțurile mereu ascuțite, ca nu cumva să scape vreo mlădiere a trupului râvnit... Dacă existau cu adevărat Câmpiiile Elizee, atunci aici se așterneau, nicidecum la Paris.

Doar arareori își permitea câteva clipe de destindere, de obicei înainte de a lua cu asalt construcția vreunui din blocurile-cheie. Își formula la repezelă o problemă amuzantă și-i căuta una sau mai multe rezolvări, la fel de bizare și insolite. Așa anume, cu titlu de divertisment, își făcu apariția "Ecuația priinței".

În memoria aparatului, printre atâțea altele, se înmagazinau doleanțe, critici, atacuri la adresa corpului legiuitor. Încă nu le venise rândul să fie analizate, încât multă apă pe gârlă să ar fi scurs până atunci, dacă Ceasornicarul nu și-ar fi adus aminte de ele într-un moment de răgaz. Tot aşa, la iuțeală, fără vreun scop precis, își imagină cinci-sase rubrici: numărul

de ședințe ținute, de discursuri rostite, de replici și contrareplici, de amendamente și precizări, de redactări și reformulări, de acuzații și justificări... Totalizându-le, rămase perplex. Si atunci mai adăugă o rubrică, una singură: numărul articulelor de lege adoptate. După care microscopicul rezultat îl mai îndemnă la un bilanț: numărul de legi operante, efective, influențând direct realitatea cotidiană.

Asta și era "Ecuația priinței", a randamentului - în fond, a rațiunii de existență, aplicabilă oricărui organism similar.

Dădu din mâna a pagubă și se reîntoarse la ale lui. Si iarăși Muza Inventicii își șerpui boiul. Fu un moment de paroxism, de sublimă înălțare: dintr-o fulgerare, i se etală toată construcția Guvernometrului-2, până în cele mai mici amănunte.

Despovărat instantaneu de tot ceea ce îi apăsase umerii, își lăsă molcom pleoapele. Si, cu cifre de foc, îi răsări înainte rezultatul ecuației.

Trase adânc aerul în piept. Guvernometrul-2 se arăta a fi o realizare ideală: informativă, analitică, obiectivă.

Si deci absolut inutilă.

ATENȚIE LA DENUMIRI!

De mai multe secole încă, Franța a fost și rămâne marea protagonistă a industriei parfumeriilor. Tonul l-a dat curtea de la Versailles, cei ce comandau noile arome fiind înșiși regii, iar anturajul lor urmându-le exemplul.

La actualul nivel de dotare tehnologică, crearea unui nou parfum nu prezintă mari dificultăți. În schimb, a devenit mult mai greu să-l lansezi pe piață și să te afirimi pe ea. În 1982, Elizabeth Taylor a comandat un parfum pe care l-a denumit "Passion". Pentru ca el să-și ocupe locul pe rafturile magazinelor americane, s-au cheltuit 17 milioane de dolari. Opinia clientelei s-a arătat a fi cea mai elogioasă: parfumul avea un miros atât de persistent, încât, dacă picurai un singur strop pe încheietură, îți puteai spăla mâinile de mai multe ori, fără ca aroma să dispară. Taylor și-a zis că este timpul să cucerească Franța. Si abia atunci a aflat că acolo există de mult timp un parfum cu exact aceeași denumire. A avut loc un proces pe care Taylor l-a pierdut, și în felul acesta piața franceză a rămas închisă pentru ea.

Prin tradiție, denumirile parfumurilor franțuzești sunt alese în așa fel, ca să se asocieze cu numele țării. Cea mai ingenioasă variantă a găsit-o, fără doar și poate, Saint Laurent cu parfumul "Paris". Pe aceeași linie se înscriu "Voila pourquoi" (firma "Guerlain") sau "Oh-la-la" ("Azzaro"). În fiecare caz, se procedează cu multă prudență, orice eroare putând reduce la zero toate eforturile precedente. De exemplu, înainte de a lansa pe piață parfumul "Egoiste", renumitul Givanchi a verificat cumeticulitate dacă nu cumva cuvântul acesta are alte semnificații în limba vreunei țări. Se știe ce surpriză neplăcută îl aștepta pe Saint Laurent cu parfumul "Champagne": producătorii celebrului spumant au declarat că numai ei au dreptul la respectiva denumire. Instanța juridică le-a dat dreptate, și astăzi "Champagne" poate fi întâlnit numai în afara Uniunii Europene.

Iată însă cum a reacționat la verdict Saint Laurent: chiar a doua zi a publicat în ziare reclama nouului său parfum, fără să-i indice denumirea. Mai jos se poate citi: "Dacă o femeie își dorește un parfum, are oare vreo importanță cum se numește el?"

Se cunosc și cazuri când cele mai căutate parfumuri și-au câștigat renumele aproape întâmplător. În 1921, cea ce avea să devină vestita Chanel era deja patroana unei case de mode. Pentru prezentarea colecției sale de primăvară, a comandat câteva parfumuri. I-au fost expediate cinci, și toate i-au plăcut. Pe care să-l aleagă? Întrucât colecția urma să fie prezentată în mai, a cincea lună a anului, ea a dat preferință celui de-al cincilea parfum. Astfel a apărut "Chanel nr. 5".

În 1924, pe când cel mai mare succes îl avea moda sud-americană, casa Molinar a lansat o esență pentru parfumarea țigaretelor, pe care a denumit-o "Habanita", derivat din Havana. Imediat, fumătoarele au dorit să aibă un parfum cu aceleași caracteristici. "Habanita" a devenit cel mai persistent parfum din lume.

Iată și un caz recent. Vrând să denumească un nou parfum, Givanchi căuta un cuvânt cât mai proaspăt, mai sonor și mai rar. Mai bine chiar și inexistent. Și computerul i-a oferit un asemenea cuvânt: "Isatis". Odată apărută denumirea, a venit rândul parfumului. Givanchi l-a primit peste o săptămână.

AGEPI News

• Legea Republicii Moldova cu privire la invenții, noile acte normative privind protecția juridică a obiectelor de proprietate industrială, inclusiv cele adoptate de organismele internaționale - toate aceste documente cer să fie aduse la cunoștința unui cerc cât mai larg de persoane interesate. În acest scop, AGEPI a organizat o serie de seminare pe teren - în diverse unități economice, institute de cercetări științifice și instituții de învățământ superior, ținându-se cont, bineînțeles, de specificul fiecăreia dintre acestea.

În cadrul compartimentului teoretic, o atenție deosebită s-a acordat exigențelor formulate față de invenții, modele industriale, mărcile de fabrică, ordinii de înaintare și de examinare a cererilor de brevetare, drepturilor exclusive ce revin titularilor, transmiterii acestor drepturi unor alte persoane pe bază de licență. A urmat compartimentul practic, în cadrul căruia specialiștii Agentiei au analizat cazurile concrete propuse de auditoriu și au răspuns la numeroase întrebări.

Conform deducțiilor făcute de către reprezentanții AGEPI, în toate unitățile enumerate s-a acumulat un bogat potențial inovațional. Pus în valoare într-un termen cât mai scurt, el este capabil să facă față unor cerințe stringente ale practicii, inclusiv dincolo de hotarele țării. Și invers, nevalorificarea acestui potențial ar fi egală cu cauzarea unui considerabil prejudiciu economic.

Cronică

PRIN EFORT REUNIT

Necesitatea unei conlucrări permanente între Academia de Științe a Moldovei și Agenția de Stat pentru Protecția Proprietății Industriale este dictată de înseși cerințele timpului. La 13 iunie curent, Prezidiul A.S.M. și Consiliul metodico-științific al A.G.E.P.I. au adoptat în acest sens o hotărâre comună cu privire la Convenția de colaborare dintre cele două instituții. Se prevede desfășurarea sistematică a unor ședințe comune ale Prezidiului și Consiliului și ale acestuia din urmă cu Consiliile științifice ale instituțiilor de cercetări ale A.S.M., precum și implicarea în colaborare a altor organizații științifice și de învățământ. În scopul realizării practice a Convenției, a fost creat un grup metodico-de cooperare, prezidat de acad. Pavel Vlad, vicepreședinte al A.S.M.

CONVENTIE

DE COLABORARE ÎNTRE ACADEMIA DE ȘTIINȚE A MOLDOVEI ȘI AGENȚIA DE STAT PENTRU PROTECȚIA PROPRIETĂȚII INDUSTRIALE A REPUBLICII MOLDOVA

Academia de Științe a Moldovei (AŞM) și Agenția de Stat pentru Protecția Proprietății Industriale a Republicii Moldova (AGEPI), în continuare - Părțile, luând în considerare:

- cerințele ce decurg din relațiile economiei de piață;
- necesitatea aplicării sistemului de protecție a obiectelor de proprietate industrială;
- necesitatea unei colaborări intense în scopul perfecționării sistemului de protecție a rezultatelor activității tehnico-științifice, au încheiat prezenta Convenție;

Articolul 1

Părțile vor asigura o interacțiune activă la crearea politicii de stat în domeniul protecției obiectelor de proprietate industrială, în special la:

- perfecționarea bazei legislative, inclusiv a normelor civile, penale și administrative privind protecția obiectelor de proprietate industrială;
- crearea unui sistem informațional publicitar al inovațiilor și elaborărilor, al promovării și valorificării obiectelor de proprietate industrială;
- fundamentarea politicii fiscale, de credit și investiții menite să stimuleze activitatea inventivă și alte activități de creație, procesele inovaționale în economie, precum și să

CRONICĂ

susțină investițiile orientate spre crearea tehnologiilor scientointensive (cu consum redus de energie și resurse, inofensive din punct de vedere ecologic etc.);

- elaborarea principiilor de protecție a intereselor naționale privind aplicarea rezultatelor activității tehnic-științifice;

- elaborarea programelor privind organizarea și dezvoltarea activităților de producție, bazate pe utilizarea obiectelor de proprietate industrială;

- protecția intereselor de stat în baza integrării și cooperării cu sistemul mondial de protecție a proprietății industriale și folosirea avantajelor determinate de participarea Republicii Moldova la convențiile și comunitățile internaționale.

Articolul 2

Părțile vor colabora la studierea și pregătirea materialelor cu privire la estimarea stadiului tehnic și corespondenții elaborărilor tehnic-științifice condițiilor de brevetare și în analogie brevetabilă.

Articolul 3

Părțile vor lua măsuri în vederea organizării conferințelor, simpozioanelor și seminarelor la nivel național și internațional, având ca tematică perfecționarea practicii inovaționale sub aspect juridic, perfecționarea calificării specialiștilor în domeniul protecției proprietății industriale.

Articolul 4

Părțile vor lua măsuri în vederea susținerii organizatorice - consultative reciproce atât în domeniul protecției proprietății industriale, cât și în domeniul științei și tehnicii, precum și în vederea evidențierii obiectelor protejabile, organizării ajutorului multilateral în perfecționarea activității biroului de brevetare al Academiei de Științe.

Articolul 5

Părțile vor organiza: cercetări fundamentale și aplicative în domeniul teoriei și practicii examinării și protecției juridice a obiectelor de proprietate industrială; publicații comune; vor promova alte forme și modalități de colaborare.

Articolul 6

Termenul de valabilitate a prezentei Convenții nu se limitează în timp. Convenția va servi drept bază pentru întocmirea planurilor și programelor anuale de colaborare.

Articolul 7

Părțile vor numi persoanele și unitățile responsabile de realizarea prezentei Convenții, vor lua măsuri în vederea stimulării lor.

Bilanțul colaborării AŞM și AGEPI va fi analizat anual.

Prezenta Convenție rămâne deschisă pentru aderarea la ea a altor organizații științifice ale Republicii Moldova și poate servi drept bază pentru un acord multilateral.

AGEPI News

♦ La 16 iunie curent, în sala de conferințe de la Casa Guvernului, a avut loc un seminar consacrat problemelor cooperării internaționale în domeniul protecției proprietății intelectuale, prilejuit de vizita în Republica Moldova a oaspetelui elen, dl Gh.Koumantos, președinte al Oficiului de proprietate industrială din Grecia, președinte al Asociației Literare și Artistice Internaționale, membru al Comitetului de conducere al Cooperării Juridice a Consiliului Europei și expert independent al Uniunii Europene. Seminarul a fost organizat de Agenția de Stat pentru Protecția Proprietății Industriale în colaborare cu Ministerul Economiei, AGEPI fiind totodată și gazda oaspetelui din Grecia.

La seminar au participat specialiști în domeniul protecției proprietății industriale din republică, oameni de știință, cadre didactice etc.

Luând cuvântul, dl Valeriu Bobuțac, Ministrul Economiei, a făcut o scurtă trecere în revistă a activității Agenției de Stat pentru Protecția Proprietății Industriale din republică și relațiile ei de colaborare cu oficiul similar din Grecia, oferind mai apoi cuvântul lui Koumantos.

Domnia sa a ținut o prelegeră cu tema "Prioritățile și impedimentele cooperării internaționale în domeniul proprietății intelectuale", arătând că actualele condiții democratice deschid pentru statele suverane o largă perspectivă de colaborare cu țări având diferite niveluri de dezvoltare, pentru aceasta impunându-se o bună cunoaștere a normelor internaționale. Dl Koumantos a răspuns la o serie de întrebări ale celor prezenti.

La 17 iunie, în incinta Palatului de cultură al Feroviarilor din Chișinău, a avut loc ceremonia de conferire dlui Gh.Koumantos a înaltului titlu de "Doctor Honoris Causa". Diploma ia fost înmânată de dl Andrei Galben, rectorul Universității Libere Internaționale din Moldova, în baza unei hotărâri adoptate de senatul instituției.

După cum a menționat dl Galben, ULIM acordă acest titlu unei personalități marcante pentru a treia oară, anterior el fiind conferit dnilor Emil Constantinescu, rector al Universității din București, și Boris Melnic, președinte al Comisiei Superioare de Atestare din Republica Moldova.

Născut în 1925, la Atena, dl Gh.Koumantos, s-a menționat la ceremonie, având titlul de doctor în drept, lucrează, până în 1955, în capitala Greciei în calitate de avocat. Din 1955 până 1960 - la Curtea de Casătie, iar din 1960 până în 1975 - profesor la facultatea de drept a Universității din Atena.

Dl Koumantos s-a impus pe plan internațional în domeniul protecției proprietății intelectuale, publicând o serie de lucrări de specialitate, printre care: "Responsabilitatea producătorului", "Dreptul de autor", "Curs de drept al familiei" etc. În luarea sa de cuvânt dl Koumantos a declarat că ar fi fericit să poată contribui la prosperarea acestei mici țări europene care este Moldova.

Dl Eugen Stașcov, Director General al Agenției de Stat pentru Protecția Proprietății Industriale, i-a urat dlui Koumantos forță și dorință de a colabora cât mai fructuos cu ULIM, în perioada de constituire a ei, cu alte instituții din republica noastră.

La 19 iunie oaspețele elen a avut o întâlnire cu membrii colectivului Agenției de Stat pentru Protecția Proprietății Industriale din republică, în cadrul căreia au fost schițate principalele direcții de colaborare între instituția găzădă și cea elenă.

Dl Koumantos s-a arătat dispus să extinde colaborarea între AGEPI și Oficiul elen, ca o ulterioară acțiune concretă oferind o nouă posibilitate specialiștilor din Moldova pentru o vizită de lucru în Grecia.

În încheierea vizitei, dl Koumantos și soția sa au mulțumit din suflet gazdelor pentru ospitalitate, buna organizare a programului vizitei, urând colectivului AGEPI cât mai mari succese în activitate.

Ecouri

Ne-au parvenit primele impresii ale cititorilor pe marginea numărului de debut al revistei. Spicuim:

ing. Petru CIONTU,

șef secție la Oficiul de Stat
pentru Invenții și Mărci
(București)

Ca unul care lucrează de mai mulți ani în domeniul protecției proprietății industriale, am citit cu interes și satisfacție primul număr al revistei "Intellectus".

Consider că editarea acestei reviste este o realizare deosebită a Agenției de Stat pentru Protecția Proprietății Industriale care, în mai puțin de trei ani de la instituirea sa, a reușit o publicație ce prezintă un interes deosebit pentru creatorii și utilizatorii de proprietate industrială.

După conținut "Intellectus" - un nume inspirat, se adresează unei categorii mai largi a publicului decât cea anunțată pe coperta revistei.

Sper ca și numerele ce urmează ale revistei "Intellectus" să fie tot așa de atractive, dense în informații și aspirând prin calitate la un loc de prestigiu în rândul publicațiilor similare.

Vă urez succes!

Ing. Slăvian GUTU,

director al Centrului de informare publică
Ministerul Privatizării și Administrării
Proprietății de Stat al Republicii Moldova

În primul rând felicitări!

Îmi exprim încântarea în legătură cu această nouă apariție editorială deosebită.

Orice eveniment de acest gen este o sărbătoare, un eveniment fericit, în special pentru cititorul specializat în materie.

M-a impresionat, fără a flata, ținuta sobră, diversitatea materialelor, obiectivele serioase pe care și le-a propus.

Doresc sincer ca revista, aflată în fază incipientă, să ne demonstreze nouă și restului lumii sclipurile de geniu pe care, sunt convins, Moldova le are din plin (nasc și la Basarabia oameni - vorba parafrată a cronicarului).

Alături de toate urările cel mai mult doresc ca revista să aibă viitor, să-și asigure regularitatea.

În condițiile de astăzi apar foarte multe ediții noi, la prima vedere interesante, dar care nu rezistă din lipsă de fonduri, de susținere materială etc.

Dacă problema sus-numită nu va exista, atunci colectivul redacției va avea când să se gândească cum să facă materialele cât mai interesante, atrăgătoare și utile.

Primul număr este mai liniar, sper ca în următoarele conținutul să se îmbogățească, să se lărgescă spectrul de probleme abordate, iar odată cu aceasta să se extindă numărul autorilor și cititorilor.

Mic dicționar explicativ de proprietate industrială

Cauțiune -

suma de bani vărsată tribunalului de către persoana lezată odată cu reclamația, în cazul acțiunii de contrafacere.

Cerere de brevet de invenție -

cerere scrisă pe un formular tip conținând solicitarea expresă a eliberării unui brevet pentru o invenție.

Cerere internațională de brevet de invenție -

cerere scrisă care conține solicitarea expresă a eliberării unui brevet pentru o invenție depusă conform Tratatului de cooperare în domeniul brevetelor.

Cerere de repunere în termen -

cerere prin care se solicită repunerea în termen a părții interesate cu invocarea motivelor temeinic justificate.

Cesiune -

transmiterea totală în baza unui contract a unui brevet de invenție, sau dreptului exclusiv de folosire a invenției, altor persoane, numită cessionar, transmiterea făcându-se de cele mai multe ori cu titlu oneros, gratuit ori prin donație.

Certificat aditional -

titlu de protecție pentru o invenție ce perfeționează sau completează o invenție principală, care face obiectul unui brevet în vigoare.

Certificat de autor -

titlu de protecție a inventatorului care atestă dreptul exclusiv al statului de exploatare a invenției, în același timp fiind un document prin care se recunoaște calitatea de autor a invenției respective de către organul oficial din fostă URSS.

Certificat de prioritate convențională -

act oficial emis de un oficiu de brevete prin care se confirmă constituirea depozitului reglementar într-o națională din țările membre la Convenția de la Paris, indicându-se numărul, data, țara și autenticitatea descrierii invenției anexate.

Certificat de expoziție -

act emis de instituția ce a organizat expoziția, prin care se confirmă că obiectul pentru care s-a cerut protecția este în mod real și reglementar expus.

CIB sau Int. Cl. -

Clasificarea Internațională a Brevetelor. Conform ST.5 OMPI, în documentele de brevete se recomandă să fie folosită abrevierea "Int. Cl.".

Colecție Națională
de Brevete

colecția de documente de invenție care se află la biblioteca AGEPI și Fondul de Brevete de Invenție al Bibliotecii Naționale Tehnic-Științifice și Economice.

Situația Colecției Naționale la data de 31.12.1994: mai mult de 12 mii exemplare de documente din 21 țări și 2 organizații internaționale.

Comisia Examinare

organ administrativ instituit în cadrul AGEPI (formată din președinte și doi membri din cadrul unității) care ia hotărârea cu privire la cererea de brevet de invenție.

Comisia de Apel

(Comisia Reexaminare)

organ administrativ instituit în cadrul AGEPI care reexaminează hotărârile Comisiei Examinare în baza contestațiilor.

Concurență neloială

act de concurență contrar practicilor în domeniul industriei sau al comerțului.

Consilier în domeniul protecției

proprietății industriale

persoană fizică în drept să acorde asistență în domeniul protecției proprietății industriale (invenții, modele de utilitate, mărci, desene sau modele industriale etc.) și să desfășoare legal această activitate.

Constituirea depozitului

nățional reglementar al unei invenții

înregistrarea unei cereri de brevet de invenție însotită de documentația necesară la AGEPI sau la un oficiu similar din alte state și asigurând solicitantului un drept de prioritate, cu începere de la data constituirii depozitului național reglementar, față de alt depozit ulterior privind aceeași invenție.

Contrafacere

infracțiune care constă în încălcarea dreptului exclusiv de exploatare a unei invenții pentru care există un brevet de invenție în vigoare, sau atingerea altui titlu de proprietate industrială, în ceea ce privește obiectul sau perioada sa de validitate.

Convenția de la Berna

tratat multilateral care prevede o serie de drepturi și obligații pentru statele contractante privind protecția pe plan internațional a operelor literare și artistice (exprimate prin cuvinte, muzică, tablouri, lucrări plastice sau combinații ale acestora).

Convenția de la Paris

tratat multilateral care prevede o serie de drepturi și obligații pentru statele contractante privind protecția pe plan internațional a următoarelor forme de proprietate industrială: invenții brevetabile, modele de utilitate, mărci, denumiri de origine, desene și modele industriale.

*Convenția privind instituirea
Organizației Mondiale de Pro-
prietate Intelectuală (OMPI)-*

tratat multilateral care prevede o serie de drepturi și obligații obținute în urma contopirii a două Uniuni: de la Berna și de la Paris, acestea păstrând independența și propriile drepturi. OMPI are sarcina de a coordona activitatea administrativă a Uniunilor și a promova protecția proprietății intelectuale, având un secretariat al Uniunilor și al Organizației - Biroul Internațional al OMPI din care fac parte toate țările membre ale Uniunilor. La data de 9 aprilie 1995 la OMPI au aderat 152 de țări.

Data depozit-

data înregistrată la depunerea cererii de brevet de invenție de AGEPI, prin care se confirmă constituirea depozitului național reglementar.

*Decăderea titularului
din drepturi-*

sancțiune aplicată titularului în cazul în care acesta nu plătește taxele anuale de menținere în vigoare a brevetului de invenție.

*Depozitul național
reglementar-*

totalitatea documentației necesare brevetării care se anexează la cererea de brevet de invenție în momentul înregistrării acesteia la AGEPI conform Regulamentului provizoriu.

Desemnarea unui stat-

indicarea statului (statelor) contractante în care este solicitată protecția unei invenții pe baza cererii internaționale, depusă în conformitate cu procedura PCT.

Descoperire științifică-

descoperire care stă la baza unor cercetări cu caracter aplicativ și reprezintă găsirea unor lucruri, proprietăți ale acestora, fenomene sau legi necunoscute, în legătură cu oricare domeniu al lumii materiale.

Descrierea invenției-

document cu caracter juridic care dezvăluie esența invenției în mod expres, complet și precis, astfel încât persoana de specialitate în domeniul corespunzător să poată realiza invenția fără efectuarea activității inventive, descrierea confirmând revendicările.

Dispozitiv-

ansamblu de piese legate între ele într-un anumit fel (de obicei imobil) îndeplinind o funcție bine determinată într-un sistem tehnic. Divulgare scrisă - orice informație scrisă care formează stadiul tehnic pertinent, făcută accesibilă publicului înainte de data depozitului unei cereri de brevet.

*Divizarea cererii
de brevet-*

operație de împărțire a acesteia în mai multe părți distincte, în cazul în care obiectul cererii nu se referă la o singură invenție, respectiv cererea de brevet nu este unitară.

*Documentație
minimă P C T-*

sumă de publicații atât din literatura de brevete cât și din reviste de specialitate, luate în considerare la cercetarea documentară în cadrul administrației internaționale investită cu documentarea cererilor internaționale de brevete depuse în conformitate cu Tratatul de cooperare în domeniul brevetelor (PCT), în vederea găsirii stadiului tehnic pertinent.

*Domeniul de utilizare
(sau de activitate) a invenției-*

precizarea scopului în care este utilizată invenția și definind conținutul utilizării respective.

*Domeniul public
referitor la brevet-*

situatie în care se încetează drepturile care decurg din brevetul de invenție; în cazul dat obiectul invenției poate fi exploatat de orice persoană fizică sau juridică.

*Dreptul exclusiv
al titularului-*

drept de folosire exclusivă a obiectului protejat prin actul de protecție eliberat de o instituție de stat în baza unei legi.

*Durata valabilității
brevetului de invenție-*

perioada de timp în care titularul brevetului sau succesorul său în drepturi poate să-și exercite dreptul exclusiv de exploatare a invenției pe teritoriul Republicii Moldova.
Durata valabilității unui brevet de invenție este de 20 de ani.

*Documentația tehnică
necesară brevetării*

care se anexează la cererea de brevet de invenție și care trebuie să fie în conformitate cu legislația în vigoare în statul în care se dorește obținerea brevetului.

Definițiile se bazează pe Regulamentul provizoriu cu privire la protecția proprietății industriale în Republica Moldova, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 456 din 26 iulie 1993

Reclamă

*Institutul de fizică aplicată al Academiei de Științe a Moldovei vă oferă
FOC-3:*

- instalație optico-mecanică, funcționând pe baza energiei electrice și destinată prelucrării furajelor de proveniență vegetală în scopul îmbunătățirii calităților lor nutritive. În instalație este folosită radiația optică, care în urma proceselor de fotooxidare și fotoreducere induce ruperea legăturilor trainice dintre pigmenti și proteine din furaje. Aceasta la rândul său permite o mai bună digestie a furajelor, contribuie la creșterea masei musculare și reducerea sumară a cheltuielilor de energie la animale, care în final asigură o creștere a masei vii animaliere.

Instalația FOC-3 permite de a căpăta suplimentar într-un an până la 50 tone masă vie la broileri, fiind îmbunătățită totodată calitatea produsului. Intervenția optică nu distrugе vitaminele din furaje, n-are contraindicații pentru grăuňoasele cu calitate standard.

FOC-3

- is an optical and mechanical device, electrically driven, intended for treatment of vegetable fodder to improve its nutritional properties. Optical radiation resulting in photooxidating and photoreducing processes breaking strong pigment-protein and lipidpigment bonds is used in the installation. If, in its turn, improves digestion of fodder and facilitates growth of muscle tissue at total reduction of heat losses of the animal and in the long run; leads to increase of pure energy for body mass growth. The installation FOC-3 permits to resive 50 t of the broiler mass per year additionaly and improves the carcass characteristics. Optical treatment doesn't destroy food vitamins and has no contraindications for normal corn.

INJECTOARE GAZODINAMICE

Este elaborat un set divers de injectoare de mare eficacitate, care utilizează pentru pulverizarea lichidelor acțiunea undelor de soc ce apar la surgerile nestaționare prin jeturile de gaze supersonice propagate consecutiv la o frecvență înaltă, inclusiv ultrasonică.

Injectoarele constă din două elemente principale: generatorul gazodinamic ultrasonic și injectorul centrifugal.

Avantajele

- Injectoarele nu conțin piese mobile
- Consumul mic de aer comprimat: (0,1-0,2% pe o unitate de masă a lichidului)
- Cădere mică de presiune a aerului și lichidului (nu depășește 0,3 Mpa)
- Permit crearea unui jet compact de aerosol cu mărimea picăturilor de la 10 până la 50 um și cu gradul de uniformitate apropiat de cel monodispers.
- Permit dispersarea lichidelor vâscoase și neomogene.
- Permit reglarea și schimbarea geometriei jetului dispersat (convergent cu lungimea de 3-6m, divergent -0,2-0,5m).

GAS-DYNAMIC SPRAYERS

This is a series of highly-effective sprayers which use in dispersing liquids the influence of shock waves generated by the supersonic air flow and succeeding each-other at high frequency, up to a ultrasonic one.

Advantages:

- ◆ The sprayers are free of mechanically moving parts
- ◆ They consume little compressed air to spray the liquids (0.1-0.2 per unit of liquid mass)
- ◆ Characterized by low pressure drops of the supplied compressed air and liquid, these not exceeding 0.3 MPa
- ◆ Allow to create a dense aerosol flare of 10-50 mkm which composition is close to the monodispersive one
- ◆ Allow to spray viscous and non-homogeneous liquids
- ◆ Allow to regulate and change the shape of the sprayer flare from narrow and long-range (flare length 3-6 m) to wide and short ones (flare length 0.2-0.5 m)

APARAT PENTRU PREPARAREA EMULSIIOR ȘI SUSPENSIILOR PRIN CAVITATIE

Este folosit la prepararea emulsiilor și suspensiilor omogene și stabile printr-o dispersare de grad superior în urma amestecării permanente a unui sistem lichid-lichid sau lichid - material pulverulent.

Principiul de funcționare se bazează pe acțiunea asupra sistemului a cavitației hidrodinamice (pentru dispersarea preliminară) și a cavitației ultrasonore (pentru o dispersare înaltă).

Aparatul este utilizat la fabricile combinatului de textile din Tiraspol în diferite procese tehnologice în cadrul cărora se realizează:

1. La prepararea masei de încleiere din amidon:

- ◆ micșorarea temperaturii de pregătire a amidonului cu 15-20°C;
- ◆ economisirea până la 25% a amidonului și până la 40% a uleiului vegetal;
- ◆ excluderea agenților chimici (monocloramina și soda caustică);
- ◆ mărirea productivității la pregătirea masei de încleiere din amidon de 5-8 ori;
- ◆ micșorarea ruperii firelor cu 20-25%.

2. La pregătirea vopselelor

- ◆ obținerea unor suspensii stabile cu un grad înalt de dispersare a vopselelor greu solubile;
- ◆ sporirea productivității procesului de 3-5 ori;
- ◆ reducerea rebutului în procesul de vopsire până la 15 %.

Caracteristicile tehnice:

Puterea motorului electric	8 ÷ 12 kW
Productivitatea	5 ÷ 10 t/oră
Gabaritele	1000x400x400
Masa	40 kg

277028, Moldova, or.Chișinău, str.Academiei 3/3.
Tel: 733-252, 731-744. Fax: (3732) 738-149

КАВИТАЦИОННЫЙ АППАРАТ
для изготовления эмульсий и суспензий

Предназначен для получения гомогенных, высокодисперсных стойких эмульсий и суспензий в технологических процессах, в которых осуществляется перемешивание систем жидкость – жидкость, жидкость – сыпучий материал.

Принцип работы аппарата основан на воздействии на систему гидродинамической (для грубого диспергирования) и ультразвуковой (для тонкого диспергирования) кавитаций.

Аппарат внедрен на фабриках Тираспольского хлопчатобумажного комбината в различных технологических процессах и в, частности, позволяет:

1. При производстве крахмальной шлихты:

- ◆ уменьшить температуру приготовления шлихты на 15 – 20°C;
- ◆ съэкономить до 25% крахмала и до 40% растительного масла;
- ◆ исключить применение химических реагентов (монохлорамин, едкий натрий);
- ◆ увеличить производительность приготовления шлихты в 5 – 8 раз;
- ◆ уменьшить обрывность нити на 20 – 25%.

2. При приготовлении красителя:

- ◆ получить стойкую мелкодисперсную суспензию при работе с труднорастворимыми красителями;

- ◆ увеличить производительность процесса в 3 – 5 раз;
- ◆ уменьшить брак при крашении до 15%.

Мощность электродвигателя аппарата – 8 – 12 квт

Производительность – 5 – 10 т /час

Габариты – 1000x400x400

Масса – 40 кг

Разработчик: Институт прикладной физики Молдовы

277028, Кишинев, ул.Академическая 5

Тел: 733252, 738150 Пауков Ю.Н.

Факс: (07) 0422, 738149

CONTENTS

STRATEGICAL OPTIONS

- V.BOBUȚAC
The privatization is only a transition period to real competition. 5

PRESENT ASPECTS OF INDUSTRIAL PROPERTY

11

- To the approval of legislative forum
V.SOSNOVSCHI
Innovational process in the Republic of Moldova (State and development) 14
V.DMITRIENCO
The International Registration of Trademarks 17
V.RUDENKO
Sapienti Sat - It's enough for the man of wisdom
R. BOBOC
The innovation and the enterprising system
General Agreement on Trade and Tariffs (GATT). Uruguay Round.
The matters of intellectual property rights.
A.MOISEI
GATT in a renovation position 37
V.CRECHETOV
The claim as a principal documents of an application for patent. 39

THE TEST "INTELLECTUS"

- How do you understand the protection of intellectual property? 46
Answers - I.Moldovanu

INVENTIONS AND INVENTORS:

- I.TIGHINEANU
The invisible transmitter of light
Without trumpet and drum... 49
51

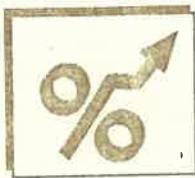
ATTITUDES, PROBLEMS, SUGGESTIONS

- I. UNTILĂ
Is there a motive without protection?
P.COCÎRTĂ
Bio-variety, a notion regrettable compromise 52
54
S.CHIRCA
Inovation and economical reforme 58

FEMININE VALENCE

- As bold as real
Eugenia Samotăia, an oncolog and humanist 60
62

✓ COMMUNICATIONS	
T. BODIUL Privilege - the forerunner of the patent	64
✓ A SUBJECT IN DEBATE	
The absence of appeal?	67
✓ THE APPLICANTS DON'T ADDRESS	
Questions and answers	69
CONJURES	
A nobleness model	71
✓ INTERNATIONAL COOPERATION	
A first time visit	74
G.GLAZACEV	
In permanent interaction	75
An alignment to the International Standards	77
In a preparation period: the Diplomatic Conference for the Conclusion of the Patent Law Treaty	78
✓ PSEUDOANTICIPATION	
A. GROMOV Watchmaker in the time Chronicle	79
✓ THE INOVATIONAL MOSAIC	
Attention to the names	87
✓ CHRONICLE	
With Combine effort	89
AGEPI News	91
✓ ECHOES	
First impressions of the readers	92
A SMALL EXPLANATORY DICTIONARY OF INDUSTRIAL PROPERTY	93
ADVERTISMENTS	97
INVENTIONS EXCHANGE	102
INTELLECTUS	101

Bursa inventiilor

Începând din numărul curent oferim cititorului lista inventiilor protejate propuse pentru contracte de licență sau cesiune.

1. Mihail FILIPOV, b. nr. 1 "Procedeu de fabricare a adaosului alimentar din materie primă vegetală".
2. Mihai BODRUC, c.a. nr. 1400599 "Băutura răcoritoare "Breanskii kvas".
3. Ioan JUNGHIETU, c.a. nr. 858655 "Auxanograf mecanic", c.a. nr. 4339375 "Material de înfașurare pentru compoziții altoia".
4. Anton GROSU, Elena CALCHEI ȘERBAN, Elena PETROV, Nadejda CULICOV, b. nr. 103 "Soiul de tutun "Doina 211".
5. Nicolae LUCHIANU, c.a. nr. 1804412 "Avion cu decolare și aterizare scurtă".
6. Andrei REVENCO, Ion ROȘCA, c. a. nr. 1781890 "Dispozitiv de fărâmîtare a materialelor".
7. Iurie CLĂTINICI, c.a. nr. 2026932 "Utilaj funcțional pentru buldozer".
8. Constantin CARABADJAC, b. nr. 213 "Procedeu de fabricare a rotorului pentru motor electric asincronic umplut cu lichid".
9. Valeriu RUDIC, Mihai POPOVICI, Valeriu COBET, Valentin GUDUMAC, b. nr. 47 "Remediu de stimulare a lucrului cordului în timpul experienței".
10. Vitalie BURCIU, c.a. nr. 1525240 "Dispozitiv de fixare a şinei de traverse".
11. Gheorghe LÂȘCO, c.a. nr. 1332043 "Dispozitiv de tratare a uleiului de mașini în procesul de exploatare".
12. Teodor ERHAN, c.a. nr. 10026715 "Aparat de fixare a săgeții de atârnare" (registru special, închis).

În vederea tratativelor, doritorii se vor adresa la AGEPI.

Relații la tel. 49-30-16(04)

Editori:

*Agenția de Stat pentru Protecția Proprietății Industriale a Republicii Moldova,
Societatea Inventatorilor și Raționalizatorilor*

Colegiul redațional:

*Alisa BERCOVICI, Ion DANILIUC, Gheorghe DUCA, Dumitru GHITU,
Alexandru GROMOV (redactor-șef), Anatolie GUDÂM, Eugen ROTARU,
Nicanor SOLCAN, Eugen STAȘCOV (președinte), Grigore TRIBOI, Ilie UNTILĂ.
Redactor coordonator: Raia ROHAC*

Computer-grafica: Miroslava BUTNARU

Imprimat la AGEPI

© Toate drepturile rezervate AGEPI. Fără autorizație prealabilă, orice reproducere se interzice.